kadınlara mahsus gazete

PAZARTESİ

SAYI: 29 ŞUBAT 1997

100.000 TL. (KDV DAHİL)

NİKAH

HEM CENDERE, HEM GÜVENCE

imam nikahına yasal statü

SEVGİLİLER GÜNÜ

erkekler aşık olmaya değer mi?

gerçek, çıplak kadın fantezileri

SAVAŞÇI PRENSES ZEYNA

kadınlar onu seviyor

Merhaba,

Bu yıl 8 Mart heyecanı erken başladı. 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nü mümkün olduğunca geniş bir katılımla, örgütlenme konusundaki kararlılığımızı vurgulayarak sokakta kutlama isteğimiz ete kemiğe bürünüyor. İstanbul'da birçok kadın grubuyla birlikte çalışmalara başladık. İstanbul dışındaki kadın grupları ve tek tek kadınlardan aldığımız telefonlar da bu heyecanı paylaşan pekçok kadın olduğunu gösteriyor. Kadınlar olarak, "Her yerde, mahallemizde, iş yerimizde, eğitim kurumlarında, partilerde, sendikalarda örgütlenelim, birleşelim" diyebileceğimiz bir kadın mitingi örgütlemek için bütün kadınların katılımını bekliyoruz.

Basında kısaca "Fadime olayı" haline getirilen olaydan beri nerdeyse bütün çevreleri içine alan ve odağında imam nikâhının yer aldığı bir tartışma başladı. Medeni ya da dini, nikâh evlilik kurumuyla bağlantılı olduğu ölçüde, inançlı inançsız, evlilikten yana ya da evliliğe karşı tüm kadınlar için son derece önemli bir konu. Sorunu imam nikâhıyla aldatılmış tarikat kurbanı zavallı kadınların dramı olarak görmenin ne kadar yanlış olduğu açık. Feminist olarak bugüne dek evlilik kurumunun kadınları nasıl ezdiğini ifade ettik. Öte yandan, her şeye rağmen nikâhın sağladığı yasal güvencelere muhtaç olmama lüksünü yaşayan kadınların ne kadar az sayıda olduklarını da biliyoruz. Bu yüzden sorunu, fiili birlikteliklerin yasal düzenlenme biçimi olarak daha genel ve kapsayıcı bir biçimde tartışmayı daha anlamlı bulduk.

Savaşçı Prenses Zeyna, Şöhreti yaratıldığı topraklarla sınırlı kalmadı. Artık bizim de büyük küçük Zeyna hayranlarımız var.

Ve Zeyna ile yaratılan kadın imgesinin feminizm açısından olumlu ya da olumsuz tartışmaya değer pek çok yönü var.

Mart sayımızda buluşmak umuduyla.

kadınlara mahsus gazete

PAZARTESİ

Önemli olan kıyılan nikâhın resmi ya da dini olması değil, kadınların evlilik içinde ve boşanma halinde haklarının korunması.

imam nikâhına yasal düzenleme

8 Mart hazırlıkları sürüyor

Bütün kadınlar 8 Mart'la ilgili toplantılar ve çalışmalarla meşgul olduğu için şubat ayında yapılması gereken okur toplantılarını iptal ettik. İstanbul'da bir yürüyüş ve miting düzenleme çalışmasını yukarıdaki satırlarda anlattık. Ankara Pazartesi grubu ise 8 Mart'ta Yüksel Caddesi'[nde olmak istiyor. (Eğer Çankaya Belediyesi Yüksel Caddesi'ni kadınlara açarsa) İlgilenen kadınlar büroları arayabilir: İstanbul 0212. 256 98 14, Ankara 0312. 419 09 95.

Nikâh kiminin kiminin g

Medeni nikâhlı kadınların yüzde 80'inin imam nikâhlı da olduğu bir ülkede sorunu imam nikâhıyla aldatılmış tarikat kurbanı zavallı kadınların durumu olarak görmek yanlış. Çünkü, kadına evlilik içinde ağır yükümlülükler, yasal bağımlılıklar getiren nikâhla, aynı zamanda evlilik kurumundan başka varolacak, çalışacak, geçinecek yeri olmayan çoğu kadın evlilik içinde erkeğe teslim etmek zorunda kaldıkları bedenleri ve kimlikleri değilse bile emeklerinin karşılığını bir nebze olsun alabiliyorlar.

Fadime Şahin adh genç kadının, Müslüm Gündüz adlı Aczimendi şeyhiyle aym evde bulunması, durumun basın tarafından "basılmak" fiiliyle tanımlanıp gündeme getirilmesi, Fadime Şahin'in daha önce Ali Kalkancı adlı başka bir tarikat şeyhiyle beraberliğinin ve genç kadının her iki ilişkisinde de bu erkeklerin imam nikâhlı ikinci eşi olduğunun ortaya çıkmasıyla birlikte, nerdeyse bütün çevreleri içine alan ve odağında imam nikâhının yer aldığı bir tartışma başladı. Tartışma, imam nikâhıyla erkeklerin ikinci eşi olan başka kadınların tanıklıklarıyla daha da alevlendi. Bu kadınlar, imam nikâhıyla evlendikleri ve kocalarının ikinci eşi oldukları için, aslında pek de kadınlardan yana olmayan Medeni Kanun un kendilerine sağlayabileceği haklardan ve güvenceden bile mahrum bırakılmışlardı.

Aslında, bu durum uzun zamandır bilinen ama pek fazla üzerine gidilmeyen bir gerçeklikti. Çünkü duruma ziyadesiyle vakıf olan Müslüman çevreler, bu mağduriyetin farkında olsalar bile böyle bir zaaflarını tartışmak, dolayısıyla sergilemek suretiyle politik bir yara almaktan kaçmıyorlar; laikçi çevreler ise, Müslüman kadınlara el uzatmaktan ziyade, onları içinde yer aldıkları cemaatin bir parçası olarak görüp, o cemaate karşı yürüttükleri ve kadınlardan yana olduğunu varsaydıkları bir mücadeleyle yetiniyorlardı. Kadınlar, bir kere daha kadınlarla ilgili olmayan ayrımlar etrafında bölünüyorlardı.

Medeni ya da dini, nikâh evlilik kurumuyla bağlantılı olduğu ölçüde, inançlı inançsız, evlilikten yana ya da evliliğe karşı tüm kadınlar için son derece önemli bir konu. Ayrıca, medeni nikâhlı kadınların bile yüzde 80'inin ek olarak imam nikâhı kıydırdığı bir ülkede yaşadığımızı hatırlarsak, sorunu imam nikâhıyla aldatılmış tarikat kurbanı zavallı kadınların durumu olarak görmenin ne kadar yanlış olduğu açık. Çünkü, kadına evlilik içinde ağır yükümlülükler, yasal bağımlılıklar getiren nikâh, aym zamanda evlilik kurumundan başka varolacak, çalışacak, geçinecek yeri olmayan çoğu kadın için bir güvence. Ancak, nikâhın kendilerine sağladığı "haklarla", evlilik içinde erkeğe teslim etmek zorunda kaldıkları be-

cenderesi

üvencesi,

denleri ve kimlikleri değilse bile emeklerinin karşılığını bir nebze olsun alabiliyorlar. Bir erkekle nikâhsız birlikte olabilmek, ancak ekonomik olarak sadece kendine de değil, çocuklarına bakacak, toplumsal baskılara direnecek gücü, statüsü ve sabrı olan kadınların harcı. Kadınların çoğu için büyük lüks olan bu olanaklara sahip olmaları bile, onların mağdur edilmedikleri değil, bu mağduriyetle baş edecek durumda oldukları anlamına geliyor sadece. Öyleyse nikâh, üzerinde uzun boylu düşünmemiz gereken bir kurum.

"Fadime Şahin skandalı", sadece imam nikâhı mağduru kadınların göze görünür hale gelmesine değil, toplumun çeşitli kesimlerinde bu konudaki önerilerin billurlaşmasına da vesile oldu. Konuyla doğrudan bağlantılı sayılan Refah Partisi hemen bir yasa tasarısı gündeme getirdi.

Tasarı hakkında basından elde edebildiğimiz bilgiler bize tam bir açıklık sağlamıyor. Ancak, evlendirme memurluğu yetkisinin nüfus idarelerine, belediye başkanlıklarına, müftülüklere, köy muhtarları veya gerektiğinde köy ve kasabalarda eğitim öğretim hizmetlerindeki memurlara verilmesinin öngörüldüğü açık. Bu da istendiğinde resmi, istendiğinde dini nikahın ya da her ikisinin birden tercih edilen merci tarafından kıyılması anlamına geliyor ve imam nikâhının da yasal düzenlemeye tabi kılınması sonucunu getiriyor. Bu konuda en çok tartışma yaratan ise, tasarıda Türk Ceza Yasası'nın 237. maddesinin kaldırılması istemi. Söz konusu madde, anlaşıldığı kadarıyla, hem ikinci nikâha, hem yalnızca imam nikâhıyla sürdürülen birlikteliğe, hem de kız çocukların on beş yaşından önce evlenmelerine cezai müeyyide getiriyor. Dolayısıyla RP'nin tasarısı bir af istemini de içeriyor. Evli kadınların yaklaşık yüzde 8'inin sadece imam nikâhlı oldukları düşünülecek olursa, yasa tasarısının fiili durumu yasalaştırma ve imam nikâhlı kadınların haklarını da güvence altına almasında hiçbir olumsuz yan yok. Za-

Pazartesi'den kadınlar bir basın açıklaması yaptılar

Utanması gereken Fadime değil!

Basın, günlerdir Aczimendi Şeyhi Müslüm Gündüz'le aynı evde bulunan Fadime Şahin'le meşgul.

Müslüm Gündüz gıyabi tutuklama kararıyla aranan bir hükümlü. Ama bu durum baskın sırasında yaşadıklarını, tartaklanmasını, giyinmesine izin verilmemesini, çıplak halde teşhir edilmesini bağışlatmıyor.

Ancak o sırada o evde bulunmak dışında olayla hiç bir bağlantısı bulunmayan Fadime Şahin'e yaşatılanlar, bunları kat be kat aşar nitelikte. Fadime Şahin, baskın sırasında, hiç bir kadının tahammül edemeyeceği, ama tesettürlü bir kadın için daha da ağır olan bir muameleye maruz kalmış, bu da basın aracılığıyla pervasızca teşhir edilmiştir.

Ancak aralarında İslamcıların da bulunduğu bazı kesimler bunlarla uğraşmak yerine, Fadime Şahin'i yaşadıklarından utandırmaya çalışmakta. Fadime'nin mağduriyeti, değişik dünya görüşü ve hayat tarzlarına sahip çevrelerdeki kadınların benzer muamelelere maruz kaldıklarını göstermektedir. Ancak baskı ve şiddetin kutsallıkla gerekçelendirilebildiği Müslüman çevrelerde, kadınlar daha da kolay suistimal edilmektedirler.

Avukat Birsen Berkitçi:

"Din kendine uygun kurumları yeniden yaratacaktır"

"Gözardı edilmemesi gereken nokta imam nikahının dayandığı islam felsefesi ve islam hukuku."

Hukuk toplumsal bir yaşam düzenidir ve kökeninde güç yatar. Toplumsal yaşamda egemen olan güçler kendilerine uygun bir hukuk düzeni oluştururlar. Tüm kurallar egemen olanların çıkarlarını gözetir, onların amaçlarını gerçekleştirmeye çalışır ve onları savunur. Kadın bakış açısıyla hukuk düzenine baktığımızda, diğer alanlarda bilim, dil, politika, eğitim vs. olduğu gibi erkek egemen ideoloji hemen kendisini gösterir. Yasalar, gerekçeleri ve onların uygulanma biçimleri cinsiyetçidir. Kadın erkeğin nesnesi yaparlar, bazı yasalarda bu alenidir, bazı yasalarda örtülü hatta kadının lehine gibi görünür ama asıl olarak kadına sahip olan erkeği gözetir. Evlilik kurumu ister modern yasalarla düzenlenmiş olsun, ister dini yasalarla veya geleneklerle kadının ekonomik, sosyal, cinsel, düşünsel yaşamını zaptı rapt altına alır. Yapılan yazılı sözlü anlaşmalarla kadının nasıl yaşayacağının, neleri yapıp, neleri yapmayacağının sınırları çizilir. Hukukun evlilikle ilgili tüm kuralları erkeğin kadın üzerinde iktidar kurmasına ve bunu sürdürmesine yönelik düzenlenmiştir. Bugünkü resmi yasalarda evlilik şirketinin hangi koşullarda geçerli olacağı tanımlanmış ve bunun dışındaki her tür biçim reddedilmiştir. Devletin yetki verdiği memur önünde yapılmayan evlilikler geçersiz sayılır ve bunun sonucunda kadının kocasının mirasından pay alması, terkedildiğinde, geçinemiyecek durumda bırakıldığında nafaka ve tazminat isteyebilmesi mümkün değildir. Doğan çocuklar da kendiliğinden kocanın sayılmaz, dolayısıyla çocuklar da miras ve nafaka gibi birçok hakkı kullanamazlar. Dini nikahın yasaklanmış olması bu şekilde evlenmeleri ortadan kaldırmadığı için 5-10 yılda bir çıkartılan özel yasalarla imam nikahlı evlilikler tescil ediliyor ve kadınla çocukların erkek ile ilişkileri resmi kayıtlı bir hale getiriliyor. Medeni yasa birden fazla eş ile evlenmeye izin vermediğinden tescil ile evliliğin yasal sonuçlarından sadece kadınlardan biri yararlanabilir. Erkek birden fazla kadınla imam nikahı ile evlenmişse diğer kadın ya da kadınların medeni yasanın evlilikle birlikte sağladığı haklardan yararlanması mümkün değil bu durumdaki kadının mağduriyetini ortadan kaldıran hiçbir hüküm yok. Bugün belediye başkanlarına ve muhtarlara verilen yetkiler ve yükümlülükler imamlara da verildiğinde sorun ortadan kalkarmış gibi görünüyor oysa gözardı edilmemesi gereken nokta imam nikahının dayandığı islam felsefesi ve islam hukukudur. İslam felsefesi erkeğin birden fazla kadınla evlenebilmesine olanak tanır imamın kıydığı nikahın resmi sayılması veya yeni yasaklar veya yeni cezalar islam felsefesinin kendi kurallarını uygulamasını engellemeyecektir. Din kendine uygun kurumları yeniden yaratacaktır. Din kurallarına uygun evlilik ve nikah biçimi çoğu zaman kadının talebi ile değil erkeğin dayatması ile gerçekleşir kadın rıza gösterse bile imam nikahını onaylamak, herkes istediği biçimde evlensin demek kadını bir birey olarak görmeyen, kadının yaşantısını sürdürme biçimini ve haklarını tamamen erkeğin iktidarına bağlı kılan erkek egemen islam hukuku anlayışını daha da meşru hale getirir. İslam hukuku medeni hukuk, dini nikah, resmi nikah tartışmaları sürerken kadınlar mağdur olmaya devam edecekler. Kadının mağdur olmaması için yasalarda kadın lehine değişiklikler yapılmalı yasalarda resmen evli olmayan kadınlar yok sayılmamalı, imam nikahlı olsa da olmasa da yaşamını bir erkekle evlilik gibi ortaklaştıran kadın istiyorsa bütün yasaların resmi evli kadına tanımış olduğu tüm haklardan yararlanmalıdır. Yaşamını ortaklaştırdığı erkeğin onu terketmesi, geçimini sağlayamayacak halde bırakması veya bir başka kadınla evlenmesi halinde nafaka ve tazminat isteyebilmeli ortak emekle edinilmiş malların paylaşılmasını isteyebilmeli erkek öldüğünde mirastan pay alabilmeli. Erkek birden fazla kadınla ortaklaşa yaşantısını sürdürmüşse, bu kadınların herbiri ayrı ayrı aynı haklardan yararlanabilmeli sonuçta mağdur olan kadın bunun tazmin edilmesini, yaşantısını ortaklaştırdığı erkekten isteyebilme hakkına sahip olmalı.

ten imam nikâhıyla yaşayıp çocuk sahibi olan çiftlerin, çocukların nesebini belirlemek amacıyla zaman zaman affa uğradıklarını biliyoruz. Öte yandan, 237. maddenin on beş yaşla ilgili düzenlemeyi ve ikinci eş konusunu kapsaması tasarıyı, erkeklerin çok karılılığına yasal zemin sağlayarak, RP'nin geleneksel erkek tabanına verilmiş bir tâviz haline getiriyor. On beş yaşından küçük kız çocuklarının babaları tarafından evlendirilmelerinin kolaylaştırılması ise ayrı bir endişe konusu.

237. maddedeki değişiklik önerisi her ne kadar tartışılır olsa da bazı laikçi kesimlerin tasarının ilk bölümüne verdikleri tepkiyi anlamak mümkün değil.

"İmam nikâhı provası!"

ÇHD Kadın Komisyonu üyesi Türkay Asma'ya göre nikâh kıymaları için müftülüklere yetki verilmesi için yapılan yasal düzenleme çalışmaları nihai hedefe yönelik ilk adımlar. Türkay Asma söz konusu açıklamasında şunları söylüyor:

"Müftülüklere yetki verildiği zaman devlet kıyılan nikâhı nasıl kontrol edecek? İmamlar, hacılar, hocalar şakır şakır nikâh kıyacaklar. Bu yasal düzenlemeler için hazırlıklar yapılması bile Türkiye'de Devrim Yasalarının unutulduğunu gösteriyor."

Belediyelerin kıydığı nikâhı denetleyebilen devletin müftülüklerin kıydığı nikâhı neden denetleyemeyeceği konusu açık değil tabii. Ancak, şu anda "hacılar, hocalar şakır şakır" nikâh kıymaktalar hepimizin bildiği gibi. Vahim olan bu nikâhlarla evlenen kadınların yasal haklarını alamamaları. İmam nikâhının böylelikle aleniyete kavuşturulması ve devletçe kaydedilerek yasal düzenlemeye tâbi kılınması bu kadınların bu açıdan mağduriyetini engellemez mi? Bunun laik düzene ve kadınlara bir zararı olur mu?

Kadınların tekeşliliğiyle birlikte erkeklerin çokkarılılığını mümkün kılan yasal düzenlemeler değil, kadınların erkekler karşısındaki çaresizliğidir.

Yeri gelmişken bir noktaya değinmek istiyoruz. Çeşitli laikçi kadın çevreleri arada bir şeriat paranoyaları kabardığında, imam nikâhlı kadın ya da erkeklere karşı dava açıyorlar; belki hatırlarsınız Ebru Gündeş de, "Dinsel nikâh kılıfı ile 'birlikte yaşama'ya hayır demeliyiz," diyen İstanbul Barosu Kadın Hakları Komisyonu'nun davasına maruz kalmıştı. Komisyon üyeleri konuyla ilgili olarak, dinsel nikâhla flört etme, evlenme modasının yaygınlaştırılmaya çalışıldığını iddia ederek, "Serbestçe karı-koca gibi bir arada yaşamayı savunmak onurlu olabilir, ama imam nikâhı ile evliyim diyerek yaptığına kılıf hazırlamaya çalışmak, açıkça

dinsel inançların sömürülmesidir," demişlerdi. Şeriat, bizleri en çok, özel hayata yapacağı müdahaleler açısından korkutuyor haklı olarak. Ama bu dediklerine bakarak, laikçilerin de özel hayata müdahale konusunda şeriatçılarla yarış içinde olduklarını düşünmemek elde değil.

Erkek çokeşliliği

İmam nikâhına ilişkin yasal düzenleme önerilerinin önemli bir boyutu da erkek çokeşliliğiyle ilgili. Yine laikçi çevreler imam nikâhına kazandırılacak yasal meşruiyetin erkek çokeşliliğinin de önünü açacağını iddia ediyorlar. Halbuki imam nikâhının herhangi bir yasal sonucunun olmaması, bundan da öte, herhangi bir kayda bile geçmemesi erkek çokeşliliğini kolaylaştırmaktadır. İmam nikâhlarının kaydedilip yasal prosedüre bağlanması dini nikâha medeni nikâhın statüsünü vermek anlamına gelir. Medeni nikâh, erkeklerin metres edinmelerini ne kadar engellediyse, yasal meşruiyeti olan imam nikâhı da "İslâmi çokkarılılığı" o kadar engeller. Kadınların tekeşliliğiyle birlikte erkeklerin çokkarılılığını mümkün kılan yasal düzenlemeler değil, kadınların erkekler karşısındaki çaresizliğidir. Bu çaresizlik de esas olarak yasalardan değil, toplumun temel örgütlenmesindeki erkek egemenliğinden kaynaklanır. Dolayısıyla imam nikâhıyla erkeklerin çokeşliliği arasında bu kadar doğrudan bir ilişki varsaymak bir demagojiden öteye gidemez ve "laik" hayatlar süren erkeklerin kadınların tekeşliliği karşısındaki çokeşliliğinin üstünü örtmekten başka işe yaramaz.

Başka ne önerilebilir?

Yukarıda ele aldığımız iki kesimin de gözardı etmeye çalıştıkları bir gerçeklik var; aynı evde birlikte yaşayan insanlar her zaman bir şekilde nikâhlı olmayı tercih etmiyorlar ya da buna imkânları elvermiyor. O yüzden, meseleyi imam nikâhı medeni nikâh ikileminden çıkarıp, tek tip aile cenderesini kırmanın ve her türlü fiili birlikteliği hukuki güvenceye bağlamanın yasal zemininin bulunması, kadınların ve çocukların aile içindeki mağduriyetlerini biraz olsun azaltmanın tek yoludur. Hangi merci tarafından kıyılırsa kıyılsın, bütün nikâhların nüfus müdürlüklerine bildirilmesi ve kayda geçmesi, her vatandaşın aynı anda ancak tek bir kişiyle nikâhlı olabilmesi, nikâhsız birlikteliklerin de, istek halinde, nüfus müdürlüklerine bildirilmek suretiyle nikâhla aynı yasal sonuçlara yol açması, fiili beraberliklerde, kadınların haklarının evlilik içinde sahip olunan haklarla denklenmesi, sözünü ettiğimiz yasal zeminin ana hatları olabilir.

Ayşe Düzkan, Nesrin Tura

Avukat Canan Arın:

"Medeni nikahtan sonra imamın duası alınabilir"

Din bilginlerinin ifadelerinde belirttikleri gibi İslamda "imam nikahı" diye bir nikah yoktur. İmam nikahı denen ve bir kadınla bir erkeğin cinsel beraberliklerini de içeren birlikteliğin bir imam tarafından kutsanması olayı "metreslik" durumuna getirilen dinsel bir kılıftır. İmam nikahlı olduğunu söyleyen kadının miras hakkı yoktur. Medeni Kanunda yapılan değişikliklerle bu birliktteliklerden doğan çocukların tanınması mümkündür. Çünkü yakın zamana kadar esas olan "kadın ve erkeğin zinasından doğan çocuk tanınamaz"dı. (Biliyorsunuz zina, medeni nikahla evli olan karı veya kocanın kendi eşinden başka bir kişi ile cinsel beraberliğidir.)

Türkiye'de resmen evli olan erkeklerin, evlilik dışı çok çocukları olduğundan bu çocukların da ana ve babalarının davranışlarının ceremesini çekmelerinin haksızlık olduğundan bahisle zaman zaman af yasaları yayımlanırdı. İşte bu af yasalarının yayımlanma işini kökten çözmek amacı ile Medeni Kanunun 292. maddesi "Birbirleri ile evlenmeleri memnu olanlardan veya evli kadınların zinasından doğan çocuk, tanınamaz" biçiminde değiştirilmiştir. Maddenin aslı "evli kadın veya erkeklerin" idi ama buradaki "erkek ve" sözcükleri Anayasa Mahkemesince 1991 yılında iptal edilmiştir. Sonuç olarak Türkiye'de yasal olan tek eşlilik ilkesinin hiçbir surette ihlal edilmemesi gerektiğini, evliliğe mutlaka dinsel bir anlam yüklenmek isteniyorsa medeni nikahtan sonra imamın duasının alınabileceğini düşünüyorum. Aksi, kadınların hiçbir güvence olmadan sokağa atılmaları sonucunu doğurmaktadır.

Avukat Sibel Eraslan

"Sakalımız, bıyığımız yok ki bizi dinlemeye gelsinler"

RP İstanbul İl Hanımlar Komisyonu eski Başkanı Avukat Sibel Eraslan, Hürriyet Gazetesinden Gülden Aydın'la yaptığı röportajda, "Fadime, bir erkek problemini başka bir erkekle çözmeye çalıştı," şeklindeki soruya şöyle cevap veriyor:

"Emine Şenlikoğlu çok doğru söyledi. Sakalımız, bıyığımız yok ki bizi dinlemeye gelsinler. Kadın örgütleri, vakıfları, dernekleri var. Buralara gelip danışabilirdi. Ama gözünde illâ bir tarikat ve bir erkek olması lazım! Bizim ataerkil toplumumuzdaki alışkanlıklarla ilgili. Muhakkak erkek olmalıdır doğruyu söyleyen. Sakalına, bıyığına ve cüppesine güvendi. Ben Fadime'yi suçlamıyorum. Yeşil renk bile mukaddesatı canlandırıyor hepimiz üzerinde. Bunlar kullanılabiliyor. Bu handikaptır. Kutsalı dışarıda, görünürde aramak telaşı."

Sibel Eraslan, şunları da söylüyor: "Kadın ve erkek birbirlerine çekicidirler. Toplumun varlık sebebi de budur. Bu dinamik olmak zorundadır. Bu bir vakaysa, bilimin ve felsefenin de ötesinde varsa bu çekim tarafında dikkatli olmamız icap eder. Bunu dini endişeyle söylemiyorum. Erkeklerle var olduğumuz her yerde bu çekim sahasının varlığını bileceğiz. İslamın kuralları da bu yüzden. Fadime niye güveniyor erkeklere? İsterse peygamber olsun! Peygamberimiz bile kendisini luhuş ve zinadan korumuşsa herkes korumaya çalışmalıdır. Sakalına, bıyığına güvendim diyerek kimsenin yanına gidilemez. O da nitecede erkektir."

RAMİZE ERER

TÜPÇÜ

Kocalarının politik faaliyetleri nedeniyle kaçmak zorunda olan kadınlar, genellikle kocalarının bu faaliyetlerinden habersiz. Kaçak yolla gelen kadınların her türlü şiddete uğrama olasılığı yüksek. Kaçış sırasında, ülkelerinde, geçici olarak barındıkları ülkelerde veya mülteci kamplarında güvenlik güçleri, kaçakçı vb. tarafından fiziksel ve cinsel şiddete uğrayabiliyorlar.

Kadın mülteciler ve UNHCR

Dünyadaki mültecilerin yüzde 80'[illegible]adın ve çocuklar oluşturuyor. S[illegible]e bu nedenle bile kadınlar, mülteciler içinde özel bir konuma sahip. İşte bu nedenle Türkiye'de faaliyet gösteren Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) Ankara Ofisi, kadın mülteciler sorumlusu Aysegül Sireilles ile dünyada ve Türkiye'de kadın mültecilerin durumu hakkında konuştuk.

Kadınlar ya tek başlarına, çocuklarıyla ya da kocalarıyla birlikte diğer ülkelere giriş yapıyor ve sığınma talebinde bulunuyor. Kocalarının politik faaliyetleri nedeniyle kaçmak zorunda olan kadınlar, genellikle kocalarının bu faaliyetlerinden habersiz. Kaçak yolla gelen kadınların her türlü şiddete uğrama olasılığı yüksek. Kaçış sırasında, ülkelerinde, geçici olarak barındıkları ülkelerde veya mülteci kamplarında güvenlik güçleri, kaçakçı vb. tarafından fiziksel ve cinsel şiddete uğrayabiliyorlar. Kadınlar, aileleri veya ait oldukları toplum taralından dışlanmaktan korktukları için yaşadıkları bu olayları anlatmakta zorluk çekiyorlar. İşte bu nedenlerle, UNHCR onlarla yapılan görüşmelerde özellikle kadm avukat, kadın uzman ve tercümanları tercih ediyor. UNHCR tarafından yapılan görüşmeler ve verilen danışmanlık hizmetlerinde sığınmacı kadınların geldiği kültüre ve aile yapısma uygun eğitim, sağlık ve istihdam olanaklarından (gıda dağıtımı, sağlık hizmetlerine ulaşma, karar almaya katılım gibi) yararlanmaları sağlamıyor.

UNHCR tüm gönüllü kuruluşlarda, güvenlik güçlerinde, mülteci veren ve kabul eden ülkelerde, mülteci kadınların özel durumları konusunda duyarlılık yaratmayı amaçlıyor. Kadm mülteciler arasında tek ebeveyn durumunda olan, yalnız yaşayan, özürlü ve yaşlı kadınlar özel gruplar olarak tanımlanıyor.

1951 tarihli ve Türkiye'nin coğrafi çekinceyle taraf olduğu sözleşme gereğince, Türkiye sadece Avrupa'dan gelen ve Türk asıllı olan kişileri mülteci olarak kabul ediyor. Diğer ülkelerden gelen sığınmacılara ise üçüncü bir ülkeye yerleşene dek geçici oturma izni veriyor. Türkiye'ye en çok İran ve Irak'tan sığınmacı geliyor. Kanada, ABD ve İskandinav ülkeleri bu mültecileri kabul eden ülkelerin başmda geliyor. Ekim 1996 verilerine göre Türkiye'de yaklaşık 20 ilde 2943 kadın, 2295 erkek ve yaklaşık 1600 çocuk mülteci yaşıyor. Türkiye'de şu anda 661 Bosnalı mültecinin yaşadığı Kırklareli Mülteci Kampı var. Bundan önce kurulan ve 1988 yılında kimyasal savaştan kaçanların ve 1991de Körfez Krizinden soma Türkiye'ye sığınanların barındıkları Silopi Kampı ise mültecilerin üçüncü ülkelere gitmesi nedeniyle kapanmış. Kalan az sayıda mülteci ise artık kentteki konutlarda yaşıyor.

Türkiyede 1988 yılında 51 bin Irak. 1989 yılında 400 bin Bulgar, 1991 yılında 460 bin Irak ve 1992 yılında 25 bin Bosnalı olmak üzere dört büyük sığınmacı grubu geldi. Ayrıca UNHCR'a kişi bazında başvuru yapılabiliyor. Türkiye'ye giriş yapan sığınmacılar 30 Kasım 1994 tarihinde yürürlüğe giren Yönetmelik gereğince giriş yaptıkları illerin valiliklerine ilk 5 gün içinde başvurmak zorundalar. Bundan sonra İçişleri Bakanlığı tarafından ifadeleri alınarak, geçici oturma izni verilip verilmeyeceğine karar veriliyor.

UNHCR ofisine başvuran ve mülteci olarak kabul edilen kişilere, ihtiyacı olduğuna karar verilirse asgari ücretten fazla olmamak kaydıyla bir maddi yardım yapılıyor. Ayrıca sağlık masraflarının yüzde 80'i karşılanıyor.

Türkiye'de geçici olarak bulundukları süre içinde sığınmacıların veya mültecilerin çalışma izinleri yok. Ancak kaçak olarak çalışanlar olabiliyor. Bu gibi durumlarda özellikle büyük kentlerde yaşayan mülteci ailelerinde, kocanın sınırdışı edilme riski yüksek olduğu için genellikle kadınlar çalışıyor. İşverenler sigortasız ve kaçak çahştırdıkları için mülteci kadınları tercih ediyorlar. Zaten tüm düzenleri değişen bu ailelerde bir de kadının çalışmasından dolayı aile içi roller değişince şiddet yaygın bir hale geliyor.

Türkiye'ye yalmz gelen kadınların barınacağı bir yer yok. Örneğin Ankara'dakiler UNHCR'm anlaşmalı olduğu Ulus'ta bir otelde kalıyorlar. UNHCR Ankara Ofisi, özellikle yalmz ve çocuklu kadınların barınabileceği üvenli yerler bulmak için çeşidi çalışmalar yapıyor.

Sığınmacı ve mültecilerin en önemli sorunlarından biri de dil bilmemek. Zamanla çocuklar Türkçe'yi öğrenip anne-babalarına tercümanlık yapıyorlar. Çocukların okula gitme şansı yok. Ancak kimi illerde eğitimcilerin olumlu yaklaşımıyla bazı çocukların kayıtsız da olsa okula gitmeleri mümkün olmuş. Örneğin Nevşehir'de yaşayan mülteciler bir okulun sınıflarını kullanarak bir İngilizce kursu düzenleyebilmişler.

Mülteciler kendi aralarında çeşitli dayanışma grupları oluşturuyorlar. İranlı ve Iraklı kadın mülteciler erkeklerin gruplarında sorunlarına çözüm bulunmadığını görünce, kendi gruplarım kurup temsilcilerini seçmişler. Temsilcileri aracılığıyla UNHCR Ankara Ofisine ulaşarak sorunlarım iletebiliyorlar.

UNHCR Ankara Ofisi, kendi çalışmalarını kadın mültecilerin katılmnyla yeniden düzenlemek amacıyla, Türkiye'nin çeşith illerinde yaşayan kadm mültecilerin tamamına bir soru ve öneri formu göndermiş. Bu formda kadın mültecilerin UNHCR'den ne beklediği, kadın olarak ihtiyaçları, doğum kontrolü ve aile planlaması gibi sorunları içeren sorular var. Gelen cevaplarda kadınlar tarafından üretilmiş çok yaratıcı fikir ve öneriler bulunmuş. Bundan sonrası da UNHCR'ya kalıyor.

Hanife, Ankara

Çağrı

Batman'ın Kozluk ilçesine bağlı Güllüce Köyü'nde 1995 yılında Remziye Dinç isimli bir kadın, aynı köyün gönüllü köy korucuları tarafından tecavüze uğramıştı. Remziye Dinç'in dayanışma isteği üzerine yapılan çarıya duyarlılık gösteren çeşitli parti ve kadın grupları 17 Ocak 1997 tarihinde bir toplantı düzenledi. Bu toplantı sonucunda geçici olarak Savaşta Tecavüze Karşı Kadın Girişimi oluşturuldu.

Biz daha işin başında olduğumuzu düşünüyoruz. Geniş bir kampanya fikrimiz var. Bunun için geniş katılıma ve yeni önerilere ihtiyacımız var. Bütün kadınların katılımını ve önerilerini bekliyoruz. Geçici olarak 245 04 56 numaralı telefondan bağlantı kurabilirsiniz.

Savaşta Tecavüze Karşı Kadın Girişimi

Jiyan Kadın Kültür Evi

"Sessizliklerimizi yıkmak için biraradayız"

Kürt kadınlar kendi deyimleriyle yangının tam ortasındalar. Özellikle de büyük şehirlerde. Birçoğu ülkenin çeşitli yerlerinden, çeşitli nedenlerle metropole göç eden bu kadınlar çok farklı sorunlar yaşasa da ortak bir temelde buluşuyorlar; Kürt ve kadın olmak. Çalışmalarına 90'lı yıllarda HKD'de (Halk Kültür Derneği) kadın komisyonu olarak başlayan, yine bu dönemde farklı kesimlerden oluşan Bağımsız Kürt Kadın Örgütlenmesi içinde yer alan Azadi Kürt Kadın grubu, uzunca bir süredir istediği şeyi gerçekleştirdi ve geçtiğimiz günlerde Jiyan Kadın Kültürevi'nin açılışını yaptılar. Kendilerini "Farklı sorunları yaşadığımızdan Türk kadınlarından bağımsız, erkek egemenliğinin karşısında oluşumuzla erkeklerden bağımsız ve siyasi örgütlenmelerden bağımsız" diye tanımlıyorlar. Yasaklı bir ulusun kadınları olarak kendilerini daha iyi hissedecekleri, aynı zamanda da "Dillerine, kültürlerine getirilen baskıcı anlayışa karşı, erkek egemenliğine karşı bir duruş" diye nitelendirdikleri bir yer Jiyan. Birbirlerine ulaşmak, haberleşmek ve güçlü bir kadın ağı oluşturmak için de kullanmak istiyorlar. Bu mekânda çeşitli eğitim çalışmaları, geniş katılımlı sohbetler, söyleşiler düzenlemeyi düşünüyor, uzun vadede de yayıncılık yapmayı planlıyorlar. Tüm kadınların kendilerini ifade ederek çalışmaya katkıda bulunacağına inanıyorlar. Başkan, yönetici gibi güç ve otoriteyle özdeş tanımlamalara karşı çıkıyorlar ve "Hiçbirimizin diğerinden ayrıcalığı yok. Hepimizin derdi aynı, bir yanıyla da uzunca sessizliklerimizi yıkmak için bir aradayız" diyorlar.

Jiyan'da bir çocuk odası da var.

İzmir'de bir panel

Feminist çevrede en çok sıkıntı duyulan konunun yüzümüzü üçüncü şahıslara çevirememek olduğunu düşünüyorum. Bırakın kadın hareketinin örgütlü kitleselleşmesini, bulunduğumuz sivil toplum örgütlerinde yan yana mücadele ettiğimiz kadınlara ya da kısmen de olsa erkeklere feminizmi ya da erkek egemen ideolojinin sorgulanmasını anlatmakta pek başarılı olduk diyemeyiz. İşte kafamda bu tesbitler varken, İzmir'de Eğitim Sen 1 No'lu Şube Kadın Komisyonu tarafından Egemenlik İlişkileri ve Erkek Egemen İdeolojinin Sorgulanması konulu bir panel düzenlendi. Konuşmacılardan Eğitim Sen Ankara Şube üyesi Nurhan Akyüz, gazeteci Oral Çalışlar ve Eğitim Sen İzmir 1 No'lu Şube Kadın Komisyonu üyesi Ayten Kutlu'nun kadın sorununa sol ideolojilerin dışında feministlerin penceresinden bir şeyler söylemesi tabii ki bazı erkekleri ve erkek egemen ideolojiden bağımsız düşünmeyen birkaç kadını rahatsız etti. Bu noktada feminist kadınların 80'leren bu yana verdikleri mücadele ile nereden nereye geldiğimizi konuştuk. Nihayet başka birileri de bunun farkına varmıştı. Teşekkürler Eğitim Sen Kadın Komisyonu.

Jülide, İzmir

8 Mart

Örgütlenelim, birleşelim!

Geçen sayımızda, "Bu 8 Mart başka olsun!" başlığıyla bir çağrı yapmış, 8 Mart'ta örgütlenme niyetimizi ve kararlılığımızı duyurduğumuz bir mitingde, Türkiye'nin her yerinden gelecek kadınlarla bir araya gelme isteğimizi ifade etmiştik. İstanbul'da ulaşabildiğimiz çeşitli kadın gruplarıyla yaptığımız ilk toplantıda, sevindirici bir biçimde pek çok kadının aynı isteği paylaştığını gördük. Daha sonra yaptığımız iki toplantıda, katılan grupların sayısında artış oldu ve mümkün olduğu kadar geniş bir katılımla örgütlenme temasını öne çıkaran bir yürüyüş düzenleme konusunda ortaklaşıldı. Anlaştığımız önemli noktalardan bir diğeri ise, bu mitingin, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü çerçevesinde, yalnızca kadınların örgütleyip, yalnızca kadınların katıldığı bir miting olması. Tartışmalar sırasında öne çıkan bir eğilim de, bu ortak mitingin, "Hayatın her alanında kendi sözümüz ve taleplerimizle örgütlenelim" mesajını taşıması.

Ayrıca, farklı alanlarda zaten örgütlü olan kadın grup ve çevrelerinin kendi aralarındaki iletişim ve işbirliğinin sağlanabilmesi ortak bir ihtiyaç olarak dile getirildi. Dolayısıyla bu mitingin sözünü ettiğimiz hedefler için bir ilk adım, bir başlangıç noktası olmasını istiyoruz. Mitingi örgütleme sürecinin, burada edineceğimiz tanışıklık ve deneyimin, yaşayacağımız tartışmaların, görüş alışverişlerinin, 8 Mart sonrasında da sürdürmeyi düşündüğümüz örgütlenme çabalarını besleyeceğini umuyoruz. Mitingin politik içeriğini, sloganlarını netleştirmek ve teknik örgütlenmesini gerçekleştirebilmek için kolları sıvadık. Amacımız bağımsız kadın hareketinin sesini güçlü bir biçimde duyurmak, ortak sloganlarımızı birlikte kullanabilmek ama aynı zamanda her kadın grubunun kendi rengiyle, farklılığıyla varolabilmesini sağlamak. Mitinge katılmak ve örgütlenmesine katkıda bulunmak isteyen tek tek kadınlar ya da gruplarla iletişimimiz sürüyor. İstanbul dışındaki illerden mitinge katılmak isteyen ve kendi çevrelerindeki kadınların katılımını sağlamak için çalışmaya istekli olan arkadaşların bizimle ilişki kurmalarını bekliyoruz.

Şu anda 8 Mart mitingini örgütlemek üzere toplantılara katılan grupların isimleri aşağıda. Toplantılara yeni katılımların olacağını umuyor ve bunun için çaba gösteriyoruz.

KESK'li kadınlar, Barış İçin Kadın Girişimi, DİSK'li kadınlar, eksik etek dergisi, Evde Sanayiye İş Yapan Kadınların Örgütlenme Girişimi, Feminist Kadın Çevresi, Jiyan Kadın Kültürevi, Jujin Dergisi, Kadının İnsan Hakları Projesi, Kaynarca Kadın Grubu, KESK'li kadınlar, Kürt Kadınlarıyla Dayanışma Vakfı, Maltepe Kadın Platformu, Mimar Sinan Üniversitesi Kadın Çalışma Grubu, Mor Çatı, *Roza* Dergisi, *Pazartesi* Dergisi, 8 Mart Kadın Platformu, Yaşamı Paylaşalım

Tüm illerden, ilçelerden, kadınlar için tek tek ya da grup olarak çalışan, çalışmak isteyen bütün kadınlar, bu bizim mitingimiz olacak. Örgütlenme azmimizi duyurmak için kolları sıvayalım. Mitingin örgütlenmesine katkıda bulunmak isteyenler, ulaşabildiğiniz kadın gruplarıyla bağlantı kurabilir, bilgi almak için *Pazartesi*'yi cumartesi pazar dışında her gün 12.00-14.00 arası arayabilirsiniz.

Bekâret kontrolüne direndiler

Utanıp sıkılıp saklamadılar. İsyan ettiler. Yasal haklarını kullandılar, bedenlerine dokundurtmadılar. Muş'ta sendikal mücadele veren öğretmenler, Güler Er, Nil Sarıkaya ve Özlem Aydın polisçe basılan sendikalarından gözaltına alındıklarında bekâret kontrolüne izin vermediler.

Bazen bir baba, bazen bir koca, okul müdürü, emniyet müdürü ya da herhangi bir polis memuru. Babamızm sözünden çıktığımızda, okulu kırdığımızda, evlendiğimiz gün kan gelmediğinde, evimize bir erkek arkadaşımız geldiğinde, politikayla uğraştığımızda, hatta bunlar olmadığında bile... Bir jinekoloji masasına yatırılıyoruz, bacaklarımız iki yana açılıyor ve bekâretemiz kontrol ediliyor.

Bu yaşadıklarımızı ancak intihar ettiğimizde ya da başkaldırıp isyan ettiğimizde duyuyorlar.

Birkaç yıl önce Ula Atatürk Kız Lisesi öğrencisi on beş yaşındaki G. O, okul müdürü Turan Kabasakal'ın isteği üzerine bekâret kontrolüne götüriileceği endişesiyle intihar etmişti. G.Ö.'nün babası Ersin Özsoy ise kızının dirisini kontrol ettirmeye yetişememişti ama ölüsünü kontrol ettirerek sonucu "Kızıma otopsi yapıldı, tertemiz çıktı" diye ilan etmişti.

Bu kez intihar etmediler. Utanıp sıkılıp saklamadılar. İsyan ettiler. Yasal haklarını kullandılar; bedenlerine dokundurtmadılar. Muş'ta sendikal mücadele veren öğretmenler, Güler Er, Nil Sarıkaya ve Özlem Aydın polisçe basılan sendikalarından gözaltına alınıp doğruca bekâret kontrolüne götürüldüler. Yaşananları incelemek üzere daha soma Muş'a giden KESK (Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu) heyetinin hazırladığı raporda KESK üyelerine yapılan baskıların yanında adı geçen üç öğretmenin yaşadıklarına da yer veriyor.

"Gözaltına alınan Eğitim Sen Şube yönetim kurulu üyelerinden Güler Er, Nil Sarıkaya ve üye Ozlem Aydın adlı kamu emekçileri bekâret kontrolü yapılmak üzere Muş Devlet Hastanesi doğum servisine götürülmüşlerdir. Yolda sözlü sarkıntılık ve hakaretler yapılmıştır. Üçü de öğretmen olan bayan üyelerimiz bilinçli bir tavırla bekâret kontrolünü reddetmişlerdir. Bekâret kontrolü yapılmasına karşı çıkan üyelerimizle ilgili olarak hastane doktoru Serhat Çeliker tarafından bir tutanak tutularak "bayanların muayene olmayı reddetiği, bu nedenle kızlık zarı muayenesinin yapılamadığı" belirtilerek tutanak polise verilmiştir. Söz konusu olay hastane kayıtlarında protokol no 110-111-112 sırayla kayda geçmiş drumdadır. Daha sonra yeniden emniyete götürülen bayan kamu emekçileri tek tek odalara alınıp kadın polisler tarafından soyularak ve uygunsuz pozisyonlar verdirilerek 'arama' yapılmıştır."

KESK heyetinin raporuna göre Muş Emniyeti'nin aynı gün gözaltına aldığı 26 kişi sendikal çalışmaları nedeniyle şiddet ve hakarete maruz kalmışlar. Üç kadın öğretmen ayrıca cinsel şiddet de yaşamış.

Üç kadın öğretmenin neler yaşadığını anlamak hiç zor değil.

Muhtemelen küçük bir şehirde yaşamanın sonucu bütün gözler üzerlerindedir. Muhtemelen aileleri bundan böyle sendikal faaliyetlerini sınırlamak isteyebilir. Muhtemelen korkmuş, ürkmüş olabilirler. Ve muhtemelen bu üç öğretmen yaşadıklarını anlattıklarında bu zorluklarla karşılaşacaklarını tahmin etmişlerdir.

Yine de, önce bekâret kontrolüne direndiler, sonra da bütün bunları yaşayacaklarını göze alarak isyan ettiler, Muş Emniyeti'nin ve Muş Valiliği'nin yaklaşımını açık ettiler.

İstanbul'da bir grup kadın KESK'in çağrısı üzerine Muş'ta yaşananları kmamak için Muş Valiliğine ve Emniyeti'ne protesto telgrafları gönderdi. Yapılan basm açıklamasında da şunlar söylendi;

"Muş'taki sendikalara yönelik tutum anti-demokratik, hukuk dışı bir durumdur. Ozellikle kadın kamu emekçilerini bekâret kontrolüne zorlayan ve bunu siyasi anlamda da savunan Muş Valisi'nin ve Emniyet Müdiirü'nün ne yapmak istediği açıktır. Kadınları mücadelenin dışına itmek gibi bir anlayışları vardır. Kadınları sendikalarda görmek istememektedirler. Çünkü; toplumun en çok baskılanmış, ezilmiş kesimi olan kadınların mücadele içinde olması demek, mücadelenin ne kadar yaygınlaştığının da kanıtı olacaktır. Biz kadınlar olarak tüm bu cinsel aşağılamalara ve ezmeye yönelik politikalara rağmen, birleşerek örgütleneceğiz, üzerimizdeki erkek egemenliğine karşı da mücadelemizi alanlarda ortaklaştıracağız. Kadmların mücadelesini engellemeye çalışan Muş Valisi bilsin ki, hepimiz bir Güler Er, Nil Sarıkaya ve Özlem Aydın'ız."

Dün, bekâret kontrolü nedeniyle intihar eden G.Ö.'nün ardından "Ölü ya da diri bekâret kontrolüne hayır" diyen kadınlar, bugün yine aynı şeyi söylüyorlar. Hayır, hayır, hayır!

Filiz Koçali

Bekâret kontrolü yasa dışıdır!

Yasalar;
- "Kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir muameleye tabi tutulamaz"
- "Herkes özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir" diyor.

Bizi insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir muameleye tabi tutanlar ve özel hayatımıza saygı göstermeyenler yasa dışı davranıyorlar demektir.
Ayrıca yasalarda, (gerekçesi ne olursa olsun) kadınlara bekâret kontrolü uygulanır diye bir madde yok. Bize jinekolojik muayene ancak biz talep ettiğimizde, örneğin tecavüz ya da başka bir gerekçeyle şikâyetçi olduğumuzda uygulanabilir.

Yasalar bizden yana
Bekâret kontrolüne
izin vermeyelim

Kontrolden sonra

Diyelim ki, direnemedik ya da direndik ama zorla bekâret kontrolü uyguladılar. Yine yapacaklarımız var.
- Birincisi, bunu talep eden ve uygulayanlar hakkında yasa dışı iş yaptıkları için dava açabiliriz.
- İkincisi, muayeneyi yapan doktoru ayrıca Türk Tabipler Birliği'ne şikâyet edebiliriz. Çünkü TTB'nin kendi üyelerinin bekâret kontrolü yapmalarını yasaklayan bir genelgesi var.
- Üçüncüsü bize bunu yaşatanları açıklayıp teşhir edebiliriz.

Burası Türkiye!

O kanaldan bu kanala gezinirken birden gözüm TGRT'ye takılıp kaldı. "Vahşet" gibi çarpıcı spotlarla Türkiye'de bir vampirin varlığından söz ediliyordu. Denizlili Ömer Soğancı karısını önce dövmüş, sonra ısırarak hastanelik etmiş. Burası Türkiye programından bir kişi de Denizli'ye giderek olayı aydınlatmak istemiş! Omer Soğancı hapishanede, hastanelik ettiği karısı da babasının evinde. Muhabir önce kadının babasının evine gidiyor. Adamcağız görüşmek istemiyor. Fakat muhabir kararlı! Kararlılığını hep birlikte izliyoruz. Önce bir duvarın üzerine çıkıyor. "Mustafa amca, Mustafa amca," diye bağırıyor. Sonra sokağa çıkıyor. Yoldan geçenlere dedikodu yapar gibi bir ses tonuyla "Niye bizimle görüşmek istemiyor acaba?" diye soruyor. Sonunda "Mustafa amca"nın annesi olduğunu sandığımız bir kişinin yardımıyla evin bahçesine giriyor, kapının önünde yine bağırmaya başlıyor. "Mustafa amca, Allah rızası için aç, sen Allah'a inanmıyor musun? Bu mübarek günlerde niye kapını açmıyorsn. Bende hiç kötülük yapacak yüz var mı?" yalvarmalarıyla kapıyı açtırıyor. Artık taciz edilme sırası Ömer Soğancı'nın kızında. "Baban anneni nasıl döverdi, nerelerine vururdu?" sorlarını gözyaşları içinde yanıtlıyor kızcağız. Sonra taciz edilme sırası Ömer Soğancı'nın karısına geliyor. "Sizi ısırınca kanınızı emdi mi?" Adamın vampir olduğunu kanıtlayacak ya! Kadın, "Hatırlamıyorum, ben kendimden geçmişim," diyor ağlayarak. Muhabir "Allah kimsenin başına vermesin," diye teselli ediyor! Fakat muhabir vazifeşinazlığım asıl bundan sonra kanıtlıyor. En etkili ses tonuyla "Uzun zamandır ayrı olan aileyi kavuşturmaktan nasıl mutluluk duyduğunu anlatarak, az önce ağlattığı kadını ve çocklarını bir arabaya doldurup cezaevine götürüyor. Kapının önünde "Müdür amca, müdür amca, Allah rızası için kapıyı aç," diye bağıramayacağı için cezaevine giremiyor tabii. Ama o bu durumu şöyle açıklıyor; "Bu çok özel, çok mutlu sahneyi başbaşa yaşasınlar istedik."

Yüzünde mutlu bir tebessüm az önce vampirliğini kanıtlamaya çalıştığı adamın ellerine karısını ve çocuklarını teslim ediyor.

Gülsüm

Destekliyoruz!

Susurluk'tan sonra biraraya gelen ve kendilerine Aydınlık İçin Yurttaş Girişimi diyen bir grup, 1 Şubat'tan itibaren herkesi, saat tam 21.00'de ışıklarını bir dakika karartmaya çağırıyor.

Çağrıyı yapanlar şöyle diyor;

"Suç örgütlerini kranları ve onlara görev verenlerin, bir an önce yargı önüne çıkarılmasını istiyoruz • Olayları soruşturan kişi ve mercilere baskı yapılmamasını istiyoruz • Devletin, kendi yurttaşları aleyhine çalışacak "servisler" kurınamasını istiyoruz • Ülkemizin; tüm uluslararası platformlarda, faili meçhul cinayetler, yargısız infazlar ve dünya uyuşturucu trafiğindeki yüzde 80'lik payı ile anılmaktan çıkmasını istiyoruz • Ve tüm bunların, demokratik yaşam içinde, demokratik yöntemlerle, bir an önce gerçekleşmesini istiyoruz.

Bu çağrıyı herkese ulaştırın ki, 1 Şubat'tan başlayarak her gece saat 21.00 de herkes ışıklarını bir dakika karartsın."

Sığınaklar kadınların düzene karşı direnme odaklarıdır

Kadınlara karşı uygulanan fiziksel, sözel, cinsel ve ekonomik şiddetin boyutlarını açıklayan bu kitabın gerçek yazarları, yaşadığı şiddeti açıklamayı göze alan bine yakın kadın.

Dayak, aile hayatı içinde istenmeyen bir kaza, bir aksaklık değildir. Aile kurumu dayağı içerir ve varsayar, yani her ailede mümkündür. Somut, görünür dayak yoksa bile dayağın tehdidi vardır. Bütün aile fertleri bunu çok iyi bilir. Çünkü bu işin gizlisi saklısı da yoktur. Medeni Kanun ne der?! Ailenin bir reisi vardır ve bu reis kocadır, babadır, yani erkektir. Stella Ovadia'nın kitapta yer alan yazısında anlattığı gibi "Dayağa karşı çıkmak kadınları boyunduruk altında tutan erkek egemen düzene karşı çıkmaktır. Egemen kültür=Cinsiyetçi kültür: Kadınları ev işine ve ev içine, analığa yazgılı sayan, erkeklerin bu durumdan sağladıkları çıkarı destekleyen ve örtbas eden, kadınların evlilik yazısına, kocalarının, babalarının şiddetine razı olduklarını varsayan, bütün bunları da 'özel' tanımlamasıyla politikanın konusunun dışına çıkaran bir kültür. Mor Çatı 'Özel olan politiktir diyerek düzeni sorguluyor. Sığınaklar kadınların düzene karşı direnme odakları. Kısa vadede canlarını kurtarmalarını, uzun vadede ise erkeğe mahkâm olmadan yaşamayı düşünmelerini mümkün kılan vahalar..." İşte bu "vaha"larm nasıl ortaya çıktığı, neden gerekli olduğu, nelerin yaşandığı üzerine bir kitap, *Evdeki Terör*. Hepimizin işine yarayacak bilgilerin olduğu, her satırında kendimizi bulabileceğimiz bir kitap.

Belki biliyorsunuzdur Mor Çatı, feminist kadınların 1987'de başlattıkları "Dayağa Karşı Dayanışma Kampanyası"nın bir ürünüdür. Bu kampanyayı *Feminist* ve *Kaktüs* Dergileri, Ayrımcılığa Karşı Kadın Derneği ve tek tek kadınlar örgütlediler. Önce yürüyüş sonra Kariye Şenliği, *Bağır Herkes Duysun* kitabı ve sığmak önerisi. Sonunda Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı kuruldu ve geçtiğimiz yılda da sığınak açıldı. Şimdi de Heinrich-Böll Vakfı nın katkılarıyla *Evdeki Terör* kitabını yayımladılar.

Evdeki Terör / Kadına Yönelik Şiddet
Mor Çatı Yayınları, Kadın İncelemeleri Dizisi
Yayına hazırlayan: Mor Çatı Kolektifi

Kadın ve çocuklara

Bu kitap, Türkiye'de ve dünyada aile içi şiddete ve cinsel tacize maruz kalmalarına rağmen büyük bir çaba ve cesaretle yaşamda kalan ve savaşlarına devam eden kadın ve çocuklara ithaf edilmiş. Adında masal var ama anlatılanlar "onlar ermiş muradına" diyerek bitmiyor. Tanıklıklara, araştırmalara ve istatistiklere göre aile içinde tehdit, şiddet ve cinsel taciz nasıl sürüyor, kadınlar neler yaşıyor kendi ağızlarından anlatılıyor. *Sıcak Yuva Masalı*, aile içinde korunmasız olan kadın ve çocukları ele alıyor. Şiddet ve tacize maruz kalanların sözlerini aktarıyor, bu konuda yapılmış araştırmalara yer veriyor, gerek kişisel gerekse kurumsal çözümler öneriyor. Kitap ayrıca aile içi yaşama ilişkin hukuk maddelerini içeren bir ekin yanı sıra, aile içi şiddetle karşılaşan kadınların başvurabileceği adresleri de açıklıyor.

Sıcak Yuva Masalı/
Aile İçi Şiddet ve Cinsel Taciz
Kadının İnsan Hakları Projesi
Metis Kadın Araştırmaları
Pınar İlkkaracan, Leyla Gülçür,
Canan Arın

"Bayana oda vermiyoruz"

Evimden yüzlerce kilometre uzakta, gece yarısı yorgun argın bir halde bir otelin kapısını çalıyorum ve "Bayana oda vermiyoruz," cevabını alıyorum.

saat 23.30. 28 Aralık gecesi, yorgunluktan bitap bir haldeyiz. Sabahın köründe İstanbul'dan yola çıkıp Zonguldak'a gidip, "çetelere" karşı düzenlenen bir mitinge, ardından bir toplantıya katılmışız, kilometrelerce yollar, buzlar, tipiler, dağlar, sisler aşıp Merzifon'a gelmişiz. Ertesi sabah erkenden yola çıkıp Samsun'a gidip aynı görevleri ifa için dinlenmemiz gerekiyor. Üç kişiyiz. Aramızdan biri saatlerdir araba kullanıyor, yarın yine kullanacak ve yarınki mitingde birimiz konuşmacı, birimiz de sunucuyuz. Yani üçümüz için de yarın bugünden zor olacak.

Merzifon'da otel sıkıntısı yok. Çınar Otel ve Divan Otel karşılıklı. İstanbul'da aynı isimli otellerde kalmamız maddeten imkânsız ama burada mümkün! Divan'ı seçiyoruz. İçimizden biri arabadan iniyor, az sonra gelip "Yer varmış" müjdesini veriyor. Çantalarımızı alıp otele giriyoruz. Kayıt için kimliklerimiz isteniyor. Veriyoruz. Otel çalışanlarından bir erkek kimliklerimize baktıktan sonra bana dönüp "Bu beylerle bir akrabalığınız var mı?" diyor. "Hayır ama zaten ben ayrı odada kalacağım," diyorum. Der demez de kendime kızıyorum. Onu yalnız mı, yoksa bir arkadaşımla mı, hatta iki arkadaşımla mı kalacağım ilgilendirmez. O, benim kendi kendime kızdığımdan habersiz, "Maalesef size oda veremeyiz. Bayanlar ancak yanlarında bir yakınları olduğu zaman, eşleri, kardeşleri olduğu zaman otelde kalabilirler," diyor. "Yani yalnız gelsem de bana oda vermeyecek misiniz?" "Maalesef veremeyiz. Tek bayana da oda veremeyiz. Ancak eşinizle gelirseniz olur." Sonunda dayanamayıp sarı basın kartımı gösteriyorum. "Ben buraya haber için gelsem ve işim bitmese gece kalmak istesem, kalacak yer bulamayacak mıyım?" Adamın ses tonu, davranışları biraz değişiyor. "Biz de yardımcı olmak isteriz ama yasalar böyle." Yasadan filan pek anlamam ama yine de yasaların böyle olmadığım adım gibi biliyorum. Kars'ta, Diyarbakır'da, İzmir'de, Ankara'da, Urfa'da, Trabzon'da, Antep'te, Türkiye'nin bir sürü şehrinde otelde kaldım, hiç böyle bir durumla karşılaşmadım. Bırakın tek başına kalmayı, bir erkekle aynı odayı paylaşmanın da yasak olmadığını biliyorum. Yıllardır kadın dergilerinde çalıştığım için otellerde evlilik cüzdanı soranların nasıl yasa dışı bir iş yaptıklarını defalarca yazdım. Adamın biri bana yasa anlatıyor. "Şimdi çok yorgunum ama sizinle sonra yine görüşeceğiz, bir kartınızı verir misiniz?" diye ayrılıyoruz. Arkamdan sesleniyor; "Kartın üzerinde yazan isim benim, ben otelin müdürü Erol Keskin im". Karşıdaki Çınar Otel'e gidiyoruz. Hiç bir problemle karşılaşmıyoruz.

"Başımızın üzerinde yeriniz var"

Sonunda Erol Keskin'le yeniden görüşeceğimiz gün geliyor. Tabii telefonla. Hiç değilse yakın gelecekte Merzifon'a gitmeye niyetim yok.

Erol Bey, beni hatırladınız mı, kadın olduğum için beni otelinize almadınız.

Tabii hatırladım. Arkadaşınız önce yalnız geldi, üç kişiyiz dedi. Aramızda kadın var demedi, sonra siz geldiniz. Evli olmayınca aynı odada kalmak yanlış bir şey.

Aynı odada kalmak için de sizden izin alacak değiliz ama size "Ben ayrı odada kalacağım, onlar ayrı odada kalacaklar," dedim. Siz buna rağmen oda vermediniz. "Kadınlar tek başına kalamazlar," dediniz.

Şimdi bakın en baştan üç kişiyiz demeyip, iki erkek bir kadınız deseydi arkadaşınız.

Siz kimliklerimize baktınız ve "Bu kişilerle bir akrabalığınız var mı?" dediniz. Hayır deyince, kadınlara ancak akrabalarıyla gelince oda veriyoruz dediniz.

Şimdi o duruma göre öyle oldu. Bizim otelimizde asker ailesi kaldı, kozmetikçi bir bayan kaldı, onlar da tek bayandı. Aldık. Üçünüz aynı odada kalmak istiyorsunuz diye, abes kaçtı o durum. Bu otel herkese açık. Hepimiz Müslümanız ama aramızda görüş farkı var.

Bana söylediklerinizi çok iyi hatırlıyorum. Dedim ki, "Peki ben yalnız gelseydim, yine vermeyecek miydiniz?" "Hayır," dediniz.

Görüş farkı var aramızda. O andaki ortama göre konuştum. Bu otel emniyete bağlı. Yoksa başımızın üzerinde yeriniz var. Burası ufak bir yer, adımızın çıkması anlık mesele. Aile geçmişim var. En son çıkarttın gazete kartını. Arkadaşının üç kişiyiz lafına karşı dedim. Müslümanlık açısından yanlış. Arkadaşı olsa bile bir kadınla bir erkek aynı odada kalamaz. Nefis bu, çeker.

Başkalarının nefsi sizi ilgilendirmez ama zaten biz ayrı odalarda kalacağımızı söyledik. Siz "Bayana oda vermiyoruz, ancak akrabasıyla gelirse veriyoruz," dediniz.

Dedim ya, o duruma göre öyle söyledim.

Sizden hemen sonra Çınar Otel'e gittik. Hiç aynı uygulamayla karşılaşmadık.

Onlar alır. Bakın bizim otelcilik anlayışımız farklı. Eskiden hanlar vardı, konaklamak için bizim sistemimiz öyle. Batı'daki gibi dinlenme amaçlı değil. Keşke arkadaşınız doğru dürüst anlatsaydı. Bundan sonra bir emriniz olursa, emrinizdeyiz. Başımızın üzerinde yeriniz var. Bir yanlış anlama oldu.

Ben sizi belediyeye şikâyet edeceğim.

Tabii edebilirsiniz. Bir de bana bir dergi gonderir misiniz?

"Yasaları çiğnemiş"

Erol Keskin'den sonra Merzifon Belediye Başkam Hüseyin Ünsal'ı arıyorun. Durumu özetliyorum. O bana daha çok şikâyet ediyor Divan Otel'i.

"Dıvan Otel iki yıldızlı bir otel değil ama tabelasında iki yıldız var, kamuoyunu yanılttığı için hakkında dava açıldı. Başka müşteriler de cuma günleri oteli kapattıkları için şikâyet etti. Bunlar cuma günleri hep birlikte oteli kilitleyip namaza gidiyorlar. Müşteri dışardaysa otele girmek istediğinde giremiyor. "Madem hepiniz namaza gidiyorsunuz, bir bayan eleman alın o kalsın, oteli açık tutun," diyorum, dinlemiyorlar. Haklarında soruşturma var."

Hüseyin Unsal, bize oda vermedikleri için de yasaları çinediklerini söylüyor.

"Birincisi odada kimin kiminle kalacağı onu ilgilendirmez. Size 'Akrabanız mı' diye sorma hakkı yok. İkincisi, size oda vermemekle iki ayrı yasayı çiğnemiş. 1935 yılında çıkan 1580 sayılı belediye yasasına göre, oteller, hamamlar, berberler, lokantalar toplumun yıkanması, barınması, karnını doyurması, temizlenmesi için hizmet vermek zorunda. Vermek zorundanm altını çiziyorum. Keyfi uygulama yapamaz. İsteyen herkesi barındırmak zorundadır. Dolayısıyla bu yasayı çiğnemiştir. Ayrıca Ecevit hükümeti döneminde çıkarılmış Türk Ceza Kanunu'nun bir maddesine göre toplumun ihtiyaçlarının nedretine neden olanlar, yani mani olanlar cezalandırılırlar. Yani bu, fahiş fıyatla ürün satmak, hizmet vermek veya ürün satmamak, hizmet vermemek demektir. Dolayısıyla sizin anlattığınız olayda otel yetkilisi yasaları çiğnemiştir, sizi mağdur etmiştir. Eğer şikâyetçi olursanız biz de takipçisi oluruz. Hakkında dava açarız."

Evet, şikâyetçi olacağım. Hiç değilse birkaç yıl içinde Merzifon'a gitmemeyi düşünüyordum ama bunun için gidebilirim. Hem belki de Dıvan Otel'de kalırım. Zaten beni otele almayan Erol Keskin, son konuşmamızda "Başımızın üzerinde yeriniz var" dememiş miydi?

Filiz Koçali

ABONE OLAN MUTLU OLUR (BİZ DE!!!)

Pazartesi'ye abone olursanız mutlu olursunuz! Her sayı bayiye geldi mi, gelmedi mi stresini yaşayacağımıza ***Pazartesi*** ayağımıza kadar gelir. Az mutluluk mu? Hem dergiye olur da zam gelirse, siz muaf olacaksınız. (Abone olursanız ayrıca bizi de mutlu edeceksiniz.)

5 Abone yapana bir kitap, 10 abone yapana bir yıllık abone hediye!

ABONE FORMU

Ad
Soyadı
Adres

Abone süresi:
Başlangıç tarihi:

Türkiye içi
Posta Çek Numarası: 662 965.
Yıllık abone ücreti: 1.200.000 TL.
Altı aylık abone ücreti: 600.000 TL.
Türkiye dışı:
Bir yıllık 50 DM, altı aylık: 25 DM.
Döviz hesabı: Asuman Bayrak, Türkiye İş Bankası, Taksim Şubesi, İstanbul.
Hesap Numarası: 1052 / 30100 / 3184936

Dikkat: Abone ücretini yatırdığınıza dair belgeyi ve abone formunuzu bize gönderin. Biz de size her ay **Pazartesi**'nizi postalayalım.

Dergimize Almanya'da bulunan kadın Vakfı Frauen-Anstiftung (FAS) destek vermektedir.

Binbir suratlı erkek iktidarı

Kendini 'farklı', 'anlayışlı', 'medeni', 'munis' hatta 'feminist' ilan etmiş birçok erkek var. Bu erkeklerin en kızdığı şey ise diğer 'eli kanlı erkeklerle' aynı kefeye konmak. Erkek iktidarından söz edilince irkilip hemen kendilerini bu iktidardan ayrı tutmaya büyük özen gösteriyorlar.

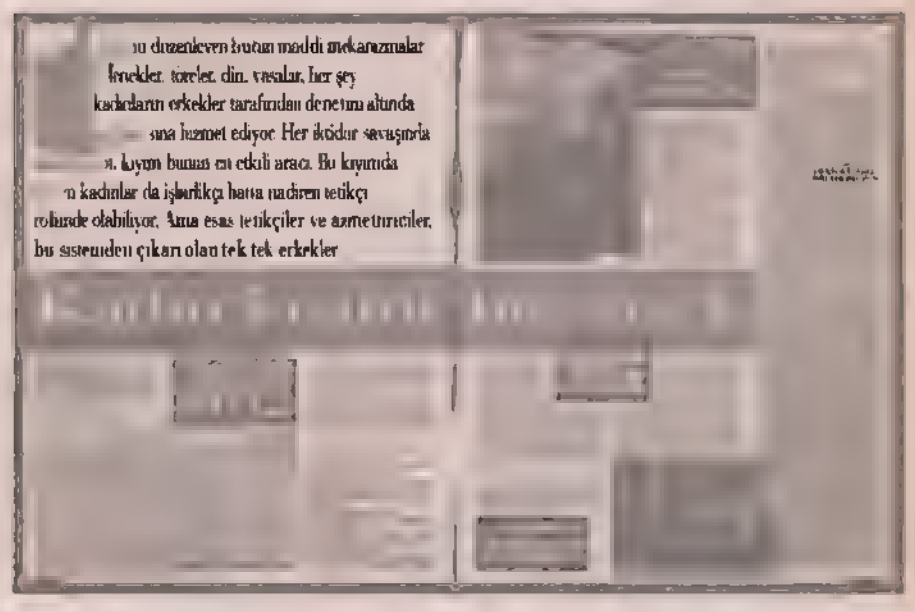

Pazartesi'nin yeni yıldaki ilk sayısını okuyunca içimi kasvet bastı. Ortalık zaten kadınların maruz kaldığı dayak, işkence, tecavüz, tasallut haberlerinden geçilmiyordu, bir de üstüne bol örnekli kadın-kıyımı yazısı gelince nefesim daraldı. Dur durak bilmeyen, "gelişmiş ülke-gelişmekte olan ülke" ayrımı tanımayan, dört bir yanımızı sarmış erkek şiddetinin en vahşi biçimlerine tanık oldukça, bunlarla ilgili haberleri okudukça kadın bir fena oluyor. Yine de bu vahşet hikâyeleri karşısında, tahtaya vurup, "Oh, neyseki ben bunlardan uzağım. Benim erkeğim anlayışlı ve yumuşak" diyen kadınlar var mı bilmiyorum? Erkeklerle bitmez tükenmez dertlerimiz olduğu için, açık şiddete maruz kalmayan (ve erkeklerle yaşamaya devam eden) kadınların ilk aklına gelen şey hallerine şükretmek olmuyor. Ben de sanırım bu 'nankör' kadınlardan biriyim, görünürde hiçbir şiddet içermeyen ilişkimde öfkelenecek, üzülecek, karşımdakini suçlayacak bir şeyler bulmak için elime geçen her fırsatı değerlendiriyorum. Sevgilime kızacak bir şey bulamazsam, öteki erkek arkadaşlarıma sardırıyorum.

'Anlayışlı erkek'

'Nankör' kadınlar böyle söylene dursun, erkek şiddetine 'bulaşmadığını' iddia eden erkekler her fırsatta bobürlenmekten kaçınmıyorlar. En azından benim aşina olduğum -çapı hayli sınırlı olsa da birçok bakımdan Türkiye'nin merkezi olma vehmine kapılmış-, İstanbul-Taksim çevresinde kendini 'farklı', 'anlayışlı', 'medeni', 'munis' hatta 'feminist' ilan etmiş birçok erkek var. Bu erkeklerin en kızdığı şey ise diğer 'eli kanlı erkeklerle' aynı kefeye konmak. Erkek iktidarından söz edilince irkilip hemen kendilerini bu iktidardan ayrı tutmaya büyük özen gösteriyorlar. Mürekkep yalamış ya da bilgi-saymış olanları meseleye daha kuramsal yaklaşıp lafı hemen erkek-egemen sisteme getiriyorlar. Yine kendilerini ve özel hayatlarının ayrıntılarını hassasiyetle sakınarak... Ve fazla üstlerine gelen kadınları da nankörlukle suçlamaya dünden hazırlar. Bu arada 'nankör' kelimesinin Farsça'daki 'nan' (ekmek) kelimesinden geldiğini ve sana ekmek verenin kıymetini bilmemek anlamını taşıdığını da hatırlamakta yarar var.

İktidar içimizden geçiyor

Feministlerin derdi tek tek erkekleri kadınların erkekler tarafından ezildiğine inandırmak ve onları şu köklerini her bir yana salmış erkek egemenliği belasından kurtarmak (umarını bir gün onlar da kendilerini kurtarmak için örgütlenirler) olmadığına göre 'anlayışlı erkek' görüntüsünün ne kadar sahici, ne kadar kof olduğunu tartışmak anlamsız olabilir. Bu 'farklı' erkeklerin kıymetini bilip oturmaktan başka ne yapılabilir ki? denebilir. Ama bu meselede kadınları ilgilendiren çok önemli bir yan var. O da erkek iktidarının niteliğiyle ilgili. İktidar, taşınabilir bir nesne ya da kalıtım yoluyla geçen bir hastalık olmadığına gore, kimi erkeklerde olup kimilerinde olmaması ne genetik, ne miras, ne de kişilik kuramlarıyla açıklanabilir. İktidar, maddi-manevi bir ilişki içinde kuruluyor. Sonuçta biz bunu soyutlayıp bu ilişki içindeki birinin diğerinin sırtından üreyen kaynak, zaman ve güvenlik mülkiyetine 'iktidar' diyoruz. Ancak iktidarın iktidar olabilmesi için birden çok kişi gerekiyor. Yani erkek iktidarı sadece bizim üzerimizde değil, bizim içimizden geçerek kuruluyor. Bazen bir kurşun şeklinde. Bazen hastalıklı bir sevgi şeklinde. Kimi zaman sindirerek, kimi zaman gaza getirerek. Kimi zaman çalıştırarak, kimi zaman oynattırarak. Kimi zaman güvenlik vaat ederek, kimi zaman oldürerek. Korkuyu artırarak, korkuyu ustalıkla yöneterek... Bizi ezenlerin aynı zamanda mesela sevgilimiz, kocamız, babamız olduğunu da düşünürsek durum daha da vahim. İşin içinde bir sürü duygu, binlerce küçük bağ ve bağlanma var. Başka türlüsünü düşünememek var. Oysa ki kadınlarla erkeklerin ilişkisi içinde, erkeklerin maddi çıkar sağlamak, çıkarları güvenceye almak, erkek egemenliği düzeninden otomatik olarak edinilmiş ayrıcalıkları kaybetmemek, hep üstün olmak, kendini dev aynasında görmek için bilinçli ya da (hadi haksızlık etmeyelim) yarı-bilinçli uyguladığı bin bir yöntemden söz edilebilir. Mesela: Kadınları 'doğallıkla' belli işlere ve alanlara tayin etmek; sindirmek; aşağılamak; sürekli suçlu hissettirmek; fazla yaşlı ya da fazla genç olduğunu kafasına kakmak; çirkin hissettirmek ya da belirli bir 'seksi kadın' kalıbına mahkûm etmek; kadınları birbirine düşürmek; hiç konuşturmamak ya da konuşma tehlikeli hale geldiğinde balık gibi susmak; yanına fazla yaklaştırmamak ya da tam tersine ciğerinin içine sokarak göz ve duyu hapsine almak; sürekli değişen ilişki kuramları oluşturarak her durumda haklı çıkmak; sevişmeye zorlamak ya da sevişmeyerek cezalandırmak; çocuk istemek ama doğuran kadını artık kadın gibi görmemek vesaire vesaire...

Olmez sağ kalırsak!

Kullanılan yöntemler erkeklerin yaratıcılık ve eğitim düzeylerine; maddi durumlarına, kısacası imkânlarına göre değişiyor. Eminim birçok kadın bu listeye yeni yöntemler ekleyecektir. Sonuçta erkek iktidarının bin bir suratı var. Bunları çoğu kez biliyoruz da bazen söylemeye değer bulmuyoruz; kadınlar öldürülürken, dövülürken bunlardan konuşmak lüks gibi geliyor. Bazen de ilişkimizi kaybetmekten korkarak kafamızı kuma gömüp öldürülmediğimize şükrediyoruz. Benim yeni yılda dileğim şu: 'Gerçekçi olup imkânsızı isteyelim'; yani erkeklerin erkek oldukları için hiç bir biçimde iktidar kurmalarına izin vermediğimiz, görünür erkek iktidarının dehşetine karşı bütün kadınlarla dayanışma içinde mücadele edeceğimiz ama görünmez kalan erkek iktidarının sözde nimetlerinden başka türlü mutluluklar ve güvenceler de tasarlayabileceğimiz bir hayat için uğraşalım. Ölmez sağ kalırsak!

Meltem Ahıska

Bir başka soyadı hikâyesi

On yıldan uzun bir süredir çalışan ve bu mesleğinde gençkızlık soyadı ile tanınan, yazışmalarım ve her türlü ilişkilerini bu soyadı ile yürüten kadın üç yıl kadar önce evlenir. Evlilikten sonra kocasının da onayını alarak eski soyadını kullanma hakkı için mahkemeye başvurur. Avukatı Filiz Kerestecioğlu'nun anlattığına göre o günden bu güne bitmeyen bir hikâye başlamıştır. Kanunlarımıza göre boşanmadan sonra "...kocasının soyadını kullanmakta menfaati bulunduğu ve bunun kocaya bir zarar vermeyeceği sabit olursa..." mahkeme izniyle kocanın soyadını taşıyabilen kadının, aynı menfaatler sözkonusu olduğunda evlilik öncesi soyadını da kullanabilmesi mümkündür diyebilirsiniz.

AYIP KÖŞE

Julietta: Aynı zamanda birkaç adama birden âşık olabileceğime inanıyorum. Bu bir teori değil, daima yaptığım bir şey, bu evlenmek istememin ve maceralarımı evli erkeklerle yaşamayı tercih etmemin sebebidir. Onlar benden tekeşlilik beklemeyecek pozisyondalar.

Ancak bunu söylemem annemi çok korkuturdu. Ben küçük bir çiftlikte büyüdüm, ama kendi başıma seyahat edebilecek yaşa geldiğimde orayı terk ettim. Annem çiftlikte kaldı, bu da onun jenerasyonuyla benimkinin farkıdır.

Bunu benden duymanız size çok acaip gelebilir, ama birileriyle yatağa girmeye bayıldığım halde, bu benim isteğim dışında oluyormuş gibi bir hava yaratıyorum. Sanki bir adamın ezici fiziksel gerginliğiyle buna zorlanıyormuşum gibi. Bunun gibi bir şey. Doktorlar bunu tecavüz fantezisi olarak adlandırıyorlar, ama ben bunu devam ettirmek istiyorum. Ama fantezi düzeyinde, gerçekten değil. Karanlık gecelerde dışarı çıksam ve eğer boynuzlu bir herif beni tehdit etse, çığlıklar atarak aklımı kaçırırdım herhalde. Bütün bunlar bana göre değil, ama bugünkü kişiliğim, annemin bende oluşturmaya çalıştığı kişilikle tam anlamıyla savaşıyor. Bu yüzden, annemin istediği kız içimde yaşıyor ve o kız bunun onun suçu olmadığını, bu cinsel sahneye zorla itildiğini düşünmek istiyor. Küçük Julie'yi oynamakta çok başarılıyım.

Bu yüzden ne zaman biriyle yatağa girsem onun ışıkları isteyip istememesini ya da gün ışığını hiç umursamam. Bir adam görünüşüne bayılırım. Tamamıyla karşımda olmasına. Ama belli bir noktaya geldiğimde, gerçekten çok fazla heyecanlandığımda gözlerimi kapatırım ya da yüzümü yastığa gömerim veya bir kolumu ya da yastığı gözlerimin üstüne koyarım. Bu yolla hem kendi karanlık düşüncelerime dalarken, hem de olan biteni hissedebilirim. Aslında gözlerimi bir şeyle kapatmak bana çok zevk veriyor.

Bir ambara ya da onun gibi bir yere zorla getirildiğimi düşünüyorum. çırılçıplak soyulmuşum ve giymeme izin verilen tek şey bir maske. Bunun sebebi de, beni buraya getiren kişi ne kadar becerikli olursa olsun, aslında diğer adamları istemiyor -evet, fantezimde hep birden fazla adam var- benim buraya getirilmemi sağlayan adamların kim olduğumu bilmelerini istemiyor. Bu yolla, beni zorla getirmiş olmasına rağmen, aynı zamanda beni korumak da istiyor, onun kim olduğunu asla bilmiyorum ve o beni asla düzmüyor. Tek bildiğim, onun arka bahçede beklediği ve hem benim, hem de diğer adamlar üzerindeki gücünden zevk aldığı. Onlar zevkten öyle ateşlenmişler ki, kendilerini zar zor kontrol edebiliyorlar. Ama o ne zaman istese, beni onlardan uzaklaştırabiliyor.

Kafamda adamları canlandırabiliyorum. Hepsi büyük, güçlü yapılı adamlar. Onlar da çıplaklar, o şekilde üzerimdeki sıralarının gelmesini bekliyorlar. Her biri işini görürken diğerleri onu seyrediyorlar ve içime girme sıraları geldiğinde uygulayacakları tekniklerden söz ediyorlar.

Gerçekte benimle birlikte olan adam sürekli pozisyonunu değiştiriyor veya değişik bir fikir buluyor, ben de yeni bir kişinin sırasının geldiğini hayal ediyorum. Bu şekilde heyecan hiç bitmiyor, çünkü ben bitmez tükenmez bir adam grubuyla karşı karşıyayım. Ama onlar asla kim olduğumu bilmiyorlar. Ertesi gün yolda onlardan biriyle karşılaşsam veya öğle yemeğine çıksam asla bilmeyecekler.

Bütün düşündüğüm bu: sert yatakta yüzümde küçük, siyah bir maskeyle yatıyorum ve beş-altı çıplak adam beni düzmek için sıralarını bekliyorlar. Kafamdaki bu manzara beni her seferinde getiriyor.

(Kaydedilmiş bir söyleşi)

"Benim Gizli Bahçem"in tecavüz fantezileri bölümünden alınmıştır.

Ay büyün

Tam da *Pazartesi* olarak "fantezi olayına" girmiştik. Niyetimiz kötüydü. Fantezilerle ilgili bir yazı dizisi yapacaktık, Ayıp Köşe filan yanında halt edecekti. Sizler de yazıp gönderdiğiniz fantezilerle bize ışık tutacaktınız. Derken işte bu kitap yayınlandı: *Benim Gizli Bahçem.* Yabancı kadın dergilerinden birinin, bizim bu erotika sayfaları gibi "mezhebi geniş" bölümlerinin editörü Nancy Friday, yıllar içinde okurlardan gelen mektupları derleyip toparlamış, velhasıl meselenin kitabını yazmıştı. Kaderimiz mi bu, böyle mi yazılmış yazımız, herşeyde geri mi kalacağız biz bu Batı'dan? Siz de yani bir İngiliz ya da Amerikalı kadar olamadınız, eliniz varmadı ki bir fantezi yazıp gönderesiniz, biz de şuracıkta yayınlayalım, hem kendimizi tanımaya çalışalım, hem de erkekleri en yumuşak karınlarından vuralım. Alın bakalım, rezalet bir çeviriyle, ithal,

"Kadınların Cinsel Fantezileri"

"Tarihimizde ilk defa kadınlar, birbirleriyle ne paylaşmaları gerektiğini keşfetmeye çalışıyorlar. Bunun bir parçası, seks konusunda sessiz kalmayı sürdürmek yerine, kendimizi daha iyi anlamaya çalışmaktır. Diğer bir parçası da, kadınların hemcinsleriyle anlamlı bağlar ve ilişkiler kurma çabasıdır. Sona doğru değerli ve önemli bulduğum şu ki; kitabıma katılanların varısının İngiliz olmasına rağmen, onları ve Amerikalılar ı birbirinden ayırmak imkansız. Kadın olmanın ne demek olduğunu anlamaya çalışırken, ne ulusumuz, ne de sınıfımız, duygularımızın dürüstlüğü ve isteklerimiz kadar bize yardımcı olamaz. *Benim Gizli Bahçem* Amerika'da yayınlandığından beri İngiltere'de yaptığım gözlem gezilerinde kadınlardan duyduklarım, aldığım binlerce mektuba paralel düşüncelerdi: Daha önce kadınların duygularını böylesine ifade ettiklerini görmemiştim. Yanlış cinsel düşüncelere kapıldığımı sanarak, kendimi cinsel bir sapık veya anormal bir yaratık gibi görüyordum. Şimdiyse, benliğimi kabullenebileceğimi hissediyorum. Tanrıya şükürler olsun ki, yalnız değilim.

Bu Nancy Friday'in kitabına yazdığı kısa ve sade önsöz.Özellikle vurgulamak istiyorum, kitabın çevirisi çok kötü olduğundan ve ne yazık ki, orijinali elimizde bulunmadığından, yaptığımız alıntılar da 374 sayfalık metnin "derdini biraz olsun anlatabilmiş" cümleleriyle sınırlı kalacak. Cümleleriyle diyorum, çün-

ken uyuyamayanlara...

kü yedi bölümden oluşan kitabın hiçbir bölümünde, özellikle Nancy Friday'in fantezi örneklerine geçmeden önce yer verdiği konuya ilişkin kişisel gözlem ve analizlerinde, ardarda sıralanmış cümlelerin anlamlı bir kompozisyon oluşturduğuna tanık olamıyoruz. Böylesi bir "ilk kitap" için ne büyük talihsizlik! Doğrusu Arion Yayınevi'ni buradan uyarmak isterim. *Benim Gizli Bahçem* in acilen ya yeniden çevrilmesi ya da yeniden çevrilmesi gerekiyor. Tabii, Arion'un içine siniyorsa böyle de kalabilir.

Friday'in önsözüne geri dönersek; kadınlığın ne demek olduğunu anlamaya çalışırken, ulusumuzun ve sınıfımızın bize duygularımızın dürüstlüğü ve isteklerimiz kadar yardım edememesi bir yana, ulusumuz ve sınıfımız bu yolda önümüze çıkan en büyük engeldir. O yüzdendir ki, bu kitap öncelikle ABD'de, Amerikalı ve İngiliz kadınların anlattıklarından derlenerek yayınlanabiliyor. Biz daha *Pazartesi*'de Ayıp Köşe olsun mu, olmasın mı onu tartışacağız, cinsel fantezilerimizi anca kendimize itiraf edeceğiz, sonra oturup onları kaleme alacağız, sonra onlar birikecek, biz birbirimizin cinsel fantezilerini okudukça hem kendimizi, hem "öteki" kadınları daha iyi tanıyacağız, belki bir gün, bize bambaşka bir iletişim yolu aralayan bu yazılardan *Benim Gizli Bahçem* gibi bir kitap oluşturarak "ulusumuzun" erkeklerini dumura uğratacağız. Aynı bu kitabın ilk yayınlandığı dönemde büyük yankı yaratması gibi.

"Şurası kesin ki," diye yazıyor Nancy Friday, "Erkekler kadınlardaki yeni, tehdit edici bu potansiyeli bilmek istemiyorlardı. Bu cinsel bir yenilik olduğu gibi, aynı zamanda da kadının toplumdaki yerini yeniden düşündürecekti. Kadınlar da bu potansiyeli paylaşmaya henüz hazır değillerdi. Bu bizim konuşamadığımız ortak bir noktamızdır... Erkekler kendilerine cinsel maceralar sağlayacak en uygun caddeleri bulup birbirlerine çeşitli olanaklar yaratırlar ve kardeşçe dostluk ve cesaret vermek için birbirlerine sıkı sıkı bağlanmışlardır. Kadınlarda ise bu hiç böyle değildir."

"Erkeklerin fantezileri gözlerinin önünde: binlerce karton obje, bir sürü kitap ve dergi, çizimler ve şakalar" diyor kitap, "Ayrıca birçok erkek, fantezilerinin çoğunu büyük bir kısmını hayata geçirebiliyor. Politika ve güç, savaşlar, üniforma, dayak, tecavüzler, transseksüellerin şovları, striptiz klüpleri veya genelevler bu fantezilerin bir parçası. (Bazıları da özel hayatlarında, mutlulukla veya daha az hoşnut olacakları metres ve eş ikilemleri ile, onlardan kürk, post, deri veya plastikten kıyafetler giymelerini, hükmetmelerini veya boyun eğmelerini, biri tarafından yatağa bağlanmayı isteyerek, onların iç çamaşırlarını alıp travesti davranışları göstererek fantezilerini yaşıyorlar. Ancak çok az kadın fantezilerini gerçek hayata geçirmeye kalkışıyor. Böylece erkekler, kendilerini beğenmiş bir şekilde, sekste kadının alacağı zevkin penisin girişiyle yeterli olacağını duşunuyorlar."

Nancy Friday, kitabın "Fantezilerin Gücü" adlı ilk bölümünde kendine ait bir fanteziyi aktarıyor. Heyecan dolu bir futbol maçında, favori futbolcusu gole doğru ilerlerken, tribünde arkasında duran bir adamla sevistiğini hayal ediyor.

Golle birlikte o da orgazm oluyor. Sonra bu fantezisini bir erkekle paylaştığında yaşadığı hayal kırıklığını anlatıyor: "Düzüştüğüm adam, bana aklından neler geçtiğini anlat dedi. "Düşüncelerimi saklamak yerine ona anlattım. Yataktan çıktı, pantolonunu giydi ve evine gitti. Dağınık çarşafların içinde, reddedilmiş ve karmakarışık, ne olduğunu anlayamadan onun giyinmesini seyrettim. Bu sadece bir hayaldi! Ona aslında o futbol maçındaki adamı istemediğimi anlatmaya çalıştım. Yüzü dahi silikti! Bir **hiç kimse**!"

Kitapta yer alan çoğu fantezide kadınlar, hepimizin çoğu zaman yaptığı gibi, gerçekte varolmayan bir erkeği düşünüyorlar. Amaç yalnızca cinsel zevki artırmak, tıpkı erkeklerin ellerinde dergi otuzbir çekmeleri gibi. İşte kitaptan birkaç fantezi örneği daha:

"Fantezimde şampanya dolu bir yüzme havuzunda biri sarışın, biri esmer iki adamla beraberim. Ben havuzdan çıkıp masaya uzanıyorum, onlar da bana masaj yapıyorlar. Ama şehvetle, her yanıma.İçümüz dibe dalıp sevişiyoruz, tam orada şampanyanın içinde önce ilkiyle, sonra öbür fırtınalı esmerle, sonra halsiz bir şekilde ilkiyle."

"Aklım hep balta girmemiş ormanlara dalar. Tarzan beni bu ağaç evde mahkûm etmiş. O vahşi, şehvetli, ilk insanlar gibi sevişiyor, olduğu gibi. Ama ben her sertlikten zevk alıyorum, özellikle de pençelendiğim andan."

"Çeşitli erkeklerin yatakta nasıl olduklarını düşünüyorum. Çok mutlu bir evliliğim var, bu yüzden onlarla asla yatmam. ama eğer kocamın bir arkadaşı bana çekici gelirse, ikimizin sevistiğine dair fanteziler kurarım."

Friday, kendisine gönderilen binlerce fanteziyi kendince gruplandırmış. "Kadınlar neler hakkında fantezi kurarlar?" başlıklı bu bölümde; belirsizlik, seyirci, tecavüz, acı ve mazoşizm, hakimiyet, cinsel terör, yasakların heyecanı, dönüşüm, toprak ana. ensest, hayvanat bahçesi, zenci erkekler, genç erkekler, fetişistler ve diğer kadınlar başlıkları altında bu konulara örnek teşkil eden sayısız fantezi var. Fakat sonuçta hayal dünyası denen şey sınır tanımadığından, fantezileri hem bu şekilde kesin çizgilerle birbirinden ayırmak, hem de yalnızca bu altbaşlıklara sığdırmak çok zor.

Aslında kitapta yer alan "Neden fantaziler?" (partnerlerinin kadınları hüsrana uğratması, yetersizlik. fantezilerin seksin gucunu artırması, doyumsuzluk, keşif vb.), "Kadının Fantezi Kaynağı".(çocukluk, sesler, görmek ve okumak vb.), "Suçluluk ve Fantezi" ve fantezilerin gerçeğe donüşturulmesine ilişkin "Fanteziler Kabullenildi" gibi bölümlerinden de söz etmek isterdim. Ama dediğim gibi, bunlardan anlamlı sonuçlar çıkarmak pek mümkün olamıyor.

Dilbigisi hatalarım ve tashihleri de görmezden gelmeyi başarırsanız, "Bennn Gizli Bahçem", hem kendi fantezilerinizi başka kadınlarınkiyle karşılaştırmanıza imkân tanır ve rahatlamanızı sağlar (çünkü burada kimi fanteziler var ki, öyle böyle değil, akıllara zarar), hem de yeni fanteziler için yeni ilhamlar verir.

Leyla

Nerede bu devlet, nerede bu feministler?

Fadime olayı sırasında büroya gelen yüzlerce telefon, biz feministlerin ne düşündüğünü, ne yapacağını, Fadime'ye sahip çıkıp çıkmayacağını sorup duruyordu. Fadime olayı kime ne düşündürdü bilmem ama, o sırada bizim maruz kaldığımız saldırı benim bazı dertlerimi deşti.

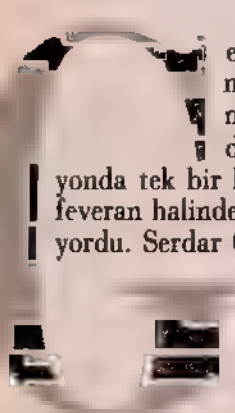

Geçen sene miydi neydi, hemcinslerimizden biri radyoda ve de televizyonda tek bir kanalı atlamadan, feveran halinde davasını savunuyordu. Serdar Ortaç onun mikili pantolonunu çalmış, bir de utanmadan klibinde kullanmıştı. Bu hanım işi ileriye götürüp Serdar Ortaç'ı dovdüğünü de iddia ediyor ve kendisinin ne biçim bir erkek olduğunu sorguluyordu. Serdar Ortaç da dayak yediğini yalanlamayarak,"Olabilir abi, dövmüştür, zaten gelen vuruyor, giden vuruyor" türünden bir açıklama yapmış ama pantolon olayına açıklık getirmemişti. İşte biz o sıralar, büromuzda gayet zor günler yaşadık. Ya bu hanımm aklına gelir de, "Nerede bu feministler, neden bana sahip çıkmıyorlar?" derse! Ya bizim büroya gelip, "Mikili pantolonumu isterim" diye tutturursa? Hiç unutmam, kapı çalınınca yüreğimiz hopluyor, gözetleme deliğinden bakıp herkesi ona benzetiyorduk. Kolay mı Serdar Ortaç'tan mikili pantolonu geri almak? Öte yandan, prestij meselesi. "Bir mikili pantolonu geri alamadılar, yazıklar olsun bu feministlere," dedirtebilir miyiz yani?

Neyse biz o stres içinde Serdar Ortaç'ın mikili pantolonu verip olayı tatlıya bağlamasını umarken, bir gün kapımız çalındı. Hayır o değildi, gözyaşları içinde iki başka hemcinsimiz kendilerini içeriye attılar. Bizim büronun iç mimarisi bizim resmiyetle olan ilişkimizle tam bir uyum arz eder. Yani o "Lütfen biraz bekleyin, şimdi meşguller," ya da, "Bugün gelmediler, bir notunuz varsa iletelim," gibi konuşmaların geçtiği türde bir mekânımız yoktur. İçeri giren kim olursa olsun kendisini yazı kurulunun topluca çalışmaya çalıştığı yerde bulur ve arkadaş sohbetinden politikaya, sifonların bozuk oluşundan o gün herkesin ne yiyeceğine kadar her şey, soz konusu mekânda yaratılan samimiyet havası içerisinde topluca konuşulur. Derginin son günleriyse eğer, yazısını yazma çabası içerisinde bir süre tırnaklarını yedikten sonra, bilgisayarını kucağına alıp sohbete katılamanlanın mahcubiyeti içerisinde muhasebe odasına yonelen kadınlara rastlamak olasıdır. İşte bu iki gözü iki çeşme kadınlar birden büromuzun orta yerinde belirince herkes haliyle yerinden fırladı. İlk "Hoşgeldiniz" diye lafa girme cesaretini gösteren Asuman olunca, biz hepimiz onları yalnız bırakıp arka odaya doluştuk. Sorunlar genellikle mahrem oluyor çünkü. Ayşegül'ün aklına ilk gelen tecavüz oldu. Aşkım dayak fikrine daha yatkındı. Ayşe o sıralar ensest kapağıyla uğraştığından buna uygun bir tahminde bulundu. Bir süre sonra, Asuman onu yalnız bıraktığımız için bizi kınayan bir yüz ifadesiyle çıkageldi. Hepimiz yanılmıştık.

Güney illerimizden birinden gelen bu iki hanım arkadaşımızın derdi başkaydı. Kendileri iki ev hanımıydılar. Çocuklar büyümüştü ve canları sıkılıyordu. Hem bu sebepten hem hayırlı bir iş yapmış olmak için bir Ferdi Tayfur konseri düzenlemeye karar vermiş, epey bir emek ve para harcamış ama sonunda dolandırıldıklarını anlamışlardı. Ve tabii ne yapsınlar, biz kadın haklarını savunduğumuza göre bize gelmişlerdi. Ee biz de peygamber değiliz, haliyle bir tepki verme ihtiyacı doğuyor bazen. Erkek egemen bir içerik taşıdığı için küfüre karşıyız. Çok ihtiyaç olduğunda bazı seçilmiş küfürler kullanabiliyoruz sadece. Ama Semra arkadaşımız bazen aceleyle seçim yapmayı unutuyor. Gerçi böyle durumlarda kendisine üç kez Filiz'in sesinden "Mihriban"ı dinleme cezası verdiğimiz için bu alışkanlığı epey azaldı. Yine de arada sırada münferit olaylar oluyor ama bunlar bir kurumu toptan karalamanın gerekçesi olamaz değil mi? Yine de sanmayın ki elimizden gelem yapmadık. Bu kadınlarm Savaş Ay'la bağlantı kurmalarını sağladık ve sonuçta başlarına gelenler, *Pazartesi*'de değilse bile haber oldu.

Başımıza gelen bir başka hadise de bir bayan şarkı sözü yazarının yazdığı sözlerin Emrah tarafından çalınmasıdır. Gerçi biliyoruz, Emrah'ın bundan daha ciddi vukuatları da var ama bu da ne de olsa ayıp. Şimdi, henüz bir istihbarat birimi oluşturamadığımız için olayın gerçek olup olmadığını bilmiyoruz; erkek de olsa kimsenin günahını almak istemeyiz. Ama kadına da üzüloyoruz tabii. Ne var ki o bununla yetinmeye razı değil. Haftada iki kez büroya gelip olayı takip edip etmediğimizi, Emrah'ı ne zaman tutuklatacağımızı soruyor. Ee mahcup oluyoruz tabii, ama elden ne gelir? Neyse tam o sıralar koca dayağı sebebiyle haberini yaptığımız bir başka kadın var. Kocasından ayrıldığı için çiğ börek dükkânı açmak istiyor. Doğal olarak bize geliyor yardım edelim diye. Biz de ona buna haber salıp yardımcı olmaya çalışıyoruz filan. Neyse ki bu kadın da o sıralar büroya haftada üç dort kez geliyor da Emrah mağduru kadınla sohbete dalıyorlar. Biz de arada bir çay servisi yapıp fırsattan istifade çalışıyoruz. Sonra ne oldu bilmem ayağı kesildi. Aşkım'ın Çapkın diye bir köpeği var (köpek demek ayıp oluyor biliyorum ama başka türlü ifade edemedim). İyi huylu, sevimli bir erkek. Artık, hep büroda oturduğu için hemcinslerine yabancılaştığından mı, yoksa bizi haremi sandığından mı nedir, büroya erkek girince bir canavar kesiliyor. Bu sevimli kuçu bir de nedense Filiz Mihriban'ı söyleyince kudurur (belki küfredemediği halde bu cezaya maruz bırakılmayı haksızlık olarak görüyordur). Çapkın bir de bu şarkı sözü yazarı arkadaşımıza misafirperver davranmadı. Belki ondan artık gelmiyordur diyorum. Ama doğrusu yeri pek boş kalmadı. Şimdi de İstanbul dışından bir başka hemcinsimiz sık sık ziyaretimize geliyor. Şarkı sözü yazıyormuş, satmasına yardımcı olalım istiyor. "Biz anlamayız" diyoruz ama yine de hepimize okutuyor. Hani belki ilgilenen olur diye söyledim.

Bunları boşuna anlatmadım. Bizim yaptığımız işe gazetecilik, politika filan demek hafif kaçıyor biraz. Biz gördüğünüz gibi kadınlarla ilgili her türlü politik ve adli vakanın takipçisiyiz ve de devletin bazı görevlerini de üstlenmiş bulunuyoruz. Biliyoruz her şeyi devletten beklemek olmaz ama bu koşullarda vazifemizi layıkıyla sürdürebilmemiz için devletin bize ya bir psikolojik yıpranma tazminatı ya da bedava psikolojik danışma servisi sunması hem memlekete hem bizlere hayırlı olur. Ne de olsa adımız bir arada anılıyor: Nerede bu devlet, nerede bu feministler!

Nesrin Tura

GİYOTKANLIK... **FEYHAN GÜVER**

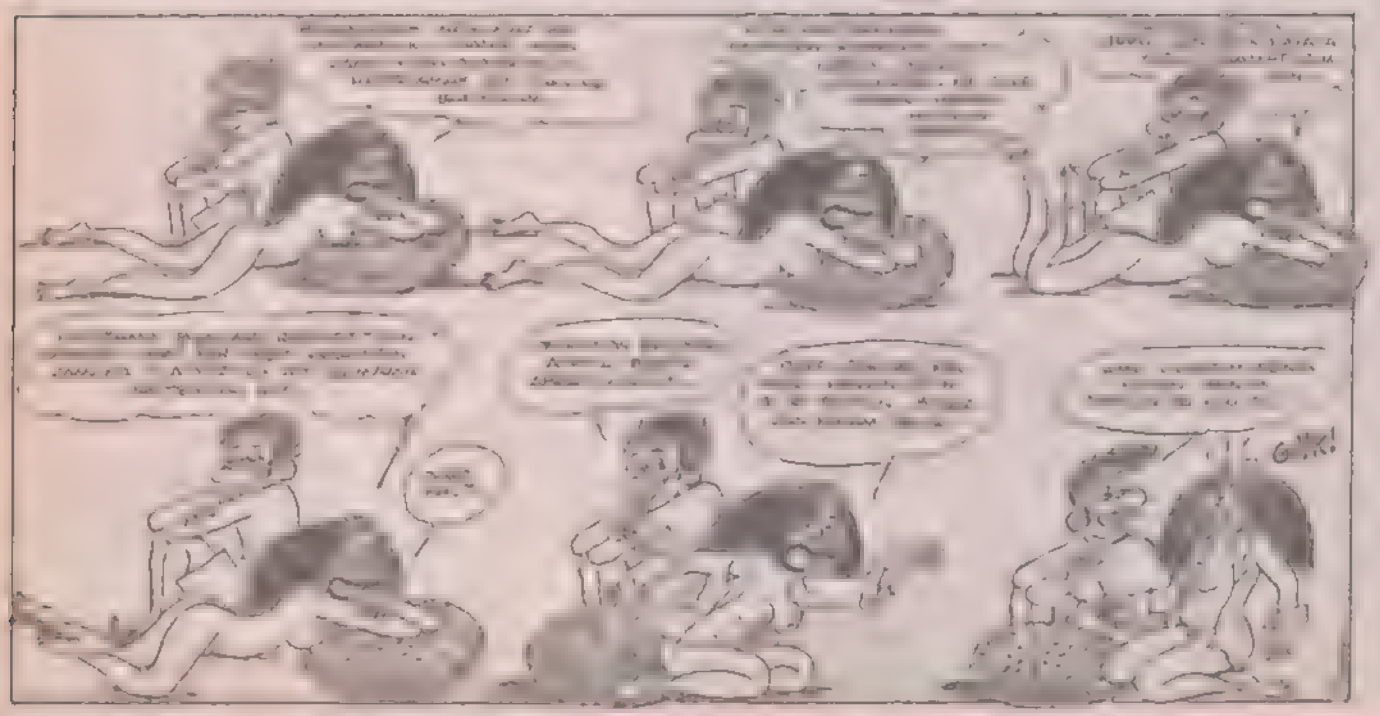

Genelev fişleri

Şimdi bu yazının mizah sayfalarında yer almasına bakarak komiklik olsun diye uydurulmuş olduğunu düşüneceksiniz. Ve ne yazık ki yanılacaksınız. Olay ayniyle vakidir ve önemli bir sorun olduğu için ele alınmıştır. Konuya acilen bir çözüm bulunması gerekir. Yazı kurulunun alay, baskı ve tehdidi ile konuya ancak bu sayfalarda değinebilme hakkım elde edebildim. Bence konu önemliydi. Şimdi gelelim sorunun özüne. Bildiğiniz gibi ücretli çalışanlar son bir aydır önemli bir konuyla meşguller. Vergi iadesi formları doldurmuyorlar. Bu işlemleri hakkıyla yapabilmek epey bir beceri istiyor. Bu becerinin neleri içermesi gerektiğini bir yana bırakırsak, konumuz bir erkek arkadaşımızın doldurduğu vergi iadesi formu. Adamcağız bütün fişlerini sıraya koymuş, ayrı ayrı gruplandırmış -çünkü öyle gerekiyor-. Bu gruplar; eğitim, sağlık, gıda, giyim, kira. Ve genelev fişlerini eline alıp düşünmeye başlamış. Bu fişleri hangi grup içine yazması gerekiyor. Ona gore eğitim de olabilir, sağlık da. Eğitim olabilir çünkü çok genç, biraz da eğitim olsun diye gidip geldiğini iddia ediyor, bu arada sağlık yanını da duşunuyor. Sonunda patronuna sormaya karar vermiş. Bir tartışma yaratacağım düşünmeden, bu olayın bize kadar gelebileceğini ummadan, elinde fişlerle karşısma dikilmiş. Efendim, böyle böyle şimdi ben bu genelev fişlerini hangi birime yazsam doğru olur. Patron cevap verememiş, daha önce hiç düşünmediği bu konuyu bize sordu, biz de konuyu kamuya açmaya karar verdik. Sizce bu adam genelev fişlerini hangi başlık altında değerlendirmeli?

Jale

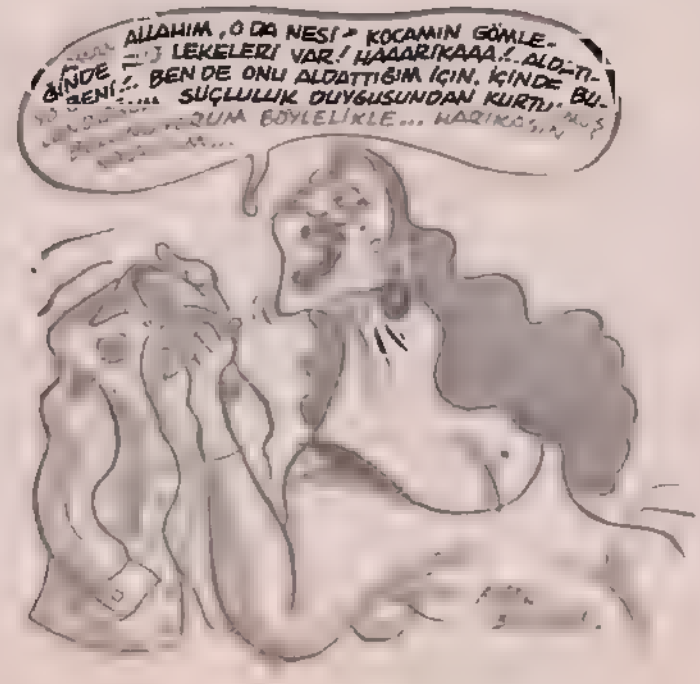

Mesajı aldım!

Bir erkek sevdiği kadının gönlünü almak için ne alır? Sevgilim de benim gibi Türk filmleriyle büyümüş bir insan, o anlamda teorik arka planımızda bir farklılık yok. Ama nedense ben bu soruya ilk nefeste çiçek dive cevap veriyorken onun tercini bir kilo et oluyor.

Yıllardır birlikte olduğum bir adam var, arkadaşlarıma sorarsanız "Aslında vallahi beni seviyor...", onun arkadaşlarına sorarsanız, "Yenge, aslında o pek hislerini açamıyor hani, biliyor musun?" anladınız nasıl birisi olduğunu değil mi?

Şimdi, bu hislerini açamayan adamlar çok zor oluyor. Bir kere şundan emin olamıyorsunuz, his var da mı açamıyor, yoksa kutunun içi aslında boş ta, içe doğru basınç yaptığı için mi bir türlü dışarı açılamıyor? Bir muamma yani.

Benimki üzerinize afiyet iyice kapalı bir kutudur. Yine arkadaşlarımıza bakarsanız içi o kadar dolu ki, taşar diye açılamıyor. Tabii ki hisle dolu.

Gerçi benim elimde de adamın hisli olduğuyla ilgili epeyce delil var. Mesela Beşiktaş'ın geçen maçında, Sergen'in ilk yarının son dakikasında attığı gol karşısında hayranlığından gözlerinden sicim gibi yaşlar aktı. Tabii bu hisli adamların sağı solu pek belli olmadığı gibi dışarı taşırmaktan en az imtina ettikleri hisleri de öfke. Boyle adamlara dilini tutmasını, hatta tatlı diliyle yılanı deliğinden çıkartmasını bilen kadınlar uygun düşer. Bende bunlardan eser yok, o bir öfkelense ben üç söyleniyorum. Böylece üç gün iyi, iki gün küs idare edip gidiyoruz. Hükümetin memleketi idare ettiği maharette bir idare bu.

Fakat sevgilimin bir iyi huyu var, kabahatini bilir. Gerçi bu erkeklerin çoğunda olan bir haslet de bu bilgilerini pek değerlendirmekten yana olmuyorlar. Ancak benimkinin daha iyi bir özelliği, kabahatli olduğu durumlarda gönlümü almaya çalışması. (Çünkü arkadaşlarımdan gördüğüm, bir çok erkek kabahatli olduklarını bildikleri durumlarda surat yapıp gönüllerinin alınmasını ümit ediyorlar.)

Bir erkek sevdiği kadının gönlünü almak üzere eve gelirken elinde ne olur? Yani, sevgilim de benim gibi Türk filmleriyle büyümüş bir insan, o anlamda teorik arka planımızda bir farklılık yok. Ama nedense ben bu soruya ilk nefeste çiçek diye cevap veriyorken onun tercihi bambaşka oluyor. Ne zaman ki aramız nane, sevgilim elinde bir kasap torbasıyla evden içeri girerse anlarını ki benimle barışmak niyetinde. Etin yanında, mutlaka kızartma yapılmaya uygun dondurulmuş patateslerden ve bir paket de tatlı olur.

Ben bu yiyeceklerin hiç birisini sevmem ama sevgilim bayılır. İşin kotusu, mutfağın yolunu bile bilmediğinden, ben de genellikle küslükten sıkılmış ve barışma niyetinde olduğumdan ocağın başına geçer, pirzolaları ızgaraya, patatesleri de kızgın yağa atarım. Akşam yemeğini yeriz, genellikle tatlı faslında tatlı konuşmaya başlamış oluruz. Adam bir şey yaptığından değil, ben mesajı alıp ona göre davrandığım için. Bu hisli-kapalı-kutu adamlarla yaşaya yaşaya insan mesaj çözmeyi öğreniyor. Mesela sevgilim elinde bir dergiyle eve geldiğinde de ben anlarım ki bir gece önce televizyonda benim istediğim programların seyredilmesine bozuldu. Diyorum ya aynı memleketin durumu; Tansu Çiller "Mahmut Duyar yakalandı," dediğinde de söz konusu olanın milletvekili Mahmut Duyar değil, DHKC üyesi Mustafa Duyar olduğunu ve yakalanmayıp teslim olduğunu anladık ya, öyle bir şey.

Neyse, bu hikâyeyi *Pazartesi*'ye yazmayı arkadaşlarıma teklif ettiğimde, "Adamcağız okuduğunda bozulmaz mı?" demezler mi. Ben bu kızlara boşuna her konuda akıl soruyorum, bunların dünyadan haberi yok. "Hiç bozulur mu?" dedim, "Benim gibi ağzının tadını bilen başka bir erkek daha varmış," diye okuyup geçecektir. Arkadaşları haklı galiba, benimki çok hisli canım.

Melek Güneş

Geç yaşta anne olmak

Yaşları otuz beşin üzerindeyken hamile kalıp, kendi istekleriyle çocuk doğuran üç kadın, gerek tıbbi, gerekse toplumsal tüm egemen yaklaşımlara karşın, yaptıklarının hiç de aykırı, zor ve yanlış olmadığını söylüyor. Jinekolog Nuriye ise onları bir çok açıdan doğruluyor.

Sevgi: Evliliğimin on birinci yılında ilk kez hamile kaldığımda, erken menopoz sandım. Ailemde çok vardır. Ben de demek erken adetten kesiliyorum diye düşündüm. İçim bir tuhaf, işe gidip geliyorum. Arkadaşlar, "Sen hamilesin," diyorlar; "Yok canım menopozdur," deyince de "Hayır, hayır, bak cildin falan güzelleşti, gözlerin parlıyor, sen hamilesin," diye ısrar ediyorlardı. Nasıl anlıyorlar bilmiyorum. Gerçekten böylesi değişiklikler oluyor mu pek fark etmedim ben. Neyse bir sabah işe gittim, masamda bir prediktör duruyor. Ertesi gün zaten doktora gideceğim, o gün yaptım testi. Pozitif, hamileyim. Muayeneden bir şey anlamayan doktor, "Test sonucu olmasa inanmayacağım," demişti.

Füsun: Benim hamileliğim de sıradan bir kontrolde anlaşılmadı ve testte çıktı. Demek biz dahil kimse bizim hamile olabileceğimize ihtimal vermiyordu. E, yaş gelmiş kırka, senin neyine çocuk doğurmak değil mi? Sonra nasıl karar verdin doğurmaya?

Sevgi: Çok zordu aslında. On bir yıl ikili bir hayat kurulmuş ve herşey artık oturmuş. Çocuk hiç hesapta yok, ayrıca derdim de değil. Yani çocuğum olsun, ya da niye olmuyor gibi takıntılarım hiç olmamış. Hatta emekliliği falan düşünüyorum; hayata yeni bir düzen getirmeyi, belki başka bir yere yerleşmeyi... Gerçekten tombaladan çıktı hamilelik. Düşünmeye başladım. Doğurduğum takdirde kurulu denge ister istemez bozulacak. Ben otuz sekiz, kocam kırk iki yaşında. İnsan, çocuk hiç değilse yirmi yaşına gelene kadar sağ ve sağlıklı kalmayı düşünüyor. Kararımı, herşeyi enine boyuna düşünüp verdim.

Peri: Biz evliliğimizin ikinci yılından sonra eşimle hep hamile kalmam için çabaladık ama tam onuncu yılda oldu. Uzun zaman tedavi gördüm ama tedaviyle hamile kalmadım. Diyebilirim ki tesadüfle hamile kaldım. Bir röntgen çektirdim tüplerde tıkanıklık varmış. Bunun üzerine çocuğumuzun olmayacağını kabul ettik. Ve münasebeti vazifeden değil de keyfi olarak yaptıktan sonra oldu. Kendimizi çocuğumuzun olmayacağı fikrine alıştırdık. İki kişilik bir hayat kuralım dedik ve bir tatile gittik tatilden dönüşte hamilelik oldu. Yani tam bir sürprizdi benim için.

Sevgi, 45, Reklamcı, 7 yaşında bir oğlu var.

Füsun: Benim hamileliğim de hiç düşünmediğim bir dönemde, kaza sonucu diyebileceğim bir şekilde ortaya çıktı. Hayatımın hiç bir döneminde de çocuk sahibi olmayı düşünmemiştim. Ama kısa süren bir şaşkınlığın ardından doğurmaya karar verdikten sonra hiç tereddüt yaşamadım, hâlâ da yaşamıyorum ve kararımdan çok memnunum. İmkânlarımı gözden geçirip, hayatımı bu karara göre yeniden düzenledikten sonra bu doğrultuda hareket ettim. Yaşımın ileri olduğunu, tüm egemen yaklaşımlara rağmen hiç düşünmedim.

Nuriye: Bu zaten çok sübjektif ve ideolojik bir yaklaşım. 80'li yılların başlarında tıp fakültesinde bize öğretilen şuydu, ilk doğumu ileri yaşta yapmak sezaryen endikasyonudur. İleri yaş da otuzdu. Yani hiçbirimizin normal doğum yapma şansı yoktu. Okul bitecek, ihtisas yapılacak, haliyle yaşımız otuzun üstüne çıkacak. Şimdi düşünüyorum, insanların çoğu otuz-kırkın üzerinde doğum yapıyor. Şimdi değişti, otuz beşe çıktı sınır. Aslında bence sık görülenin dışındaki şey hekimleri rahatsız ediyor. Bir önyargı var ve hekimler de bunun dışında değiller. Tıbbı yapan hekimler. Yaşı geçen kadınlara biraz miyadını doldurmuş gözüyle bakılıyor. Buna da sanki bilimsel gerçeklermiş gibi yaklaşılıyor. Son zamanlarda kırk-elli yaşlarda da normal doğum kabul edilir hale geldi. Güçlükler tabii olabilir; kadınlar zaten bu yaşlarda birçok şeyi düşünüp karar veriyorlar.

Sevgi: Fizyolojik farklılıklar da olmuyor mu ama? Ben doğurmaya karar verince pek çok şey okumaya, araştırmaya başladım. Mesela Almanya'da otuz beş yaşın üzerindeki hamilelere mutlaka amniyo sentez yapılıyor diye okumuştum. Bu yaklaşımın ideolojik olduğunu kabul ediyorum ama biraz fizyolojik nedenler de var galiba.

Füsun: Bana göre fizyolojik diye dayatılanlar da ideolojinin parçası. Tıbbın egemen ideolojiden ayrılması mümkün değil.

Sevgi: Ama mesela istatistiklere bakınca insan biraz risk altında olduğunu hissediyor. Bana o zaman, yirmi beş yaşında bir kadının çocuğunun down sendromlu olma şansı 1/4000 iken, otuz beş yaşın üzerindeki kadınlarda bu risk 1/300'e yükseliyor demişlerdi. Bu da insanı ürkütüyor.

Nuriye: Tabii ki riskler artıyor. Tabii ki yirmi beşindeyken gebe kalmak daha kolay ama bak sende tersi olmuş. Benim söylemek istediğim, risk 4000'de birden 300'de bire çıkıyor; yüzde 50'ye değil. İnsanların çoğu bunu yüzde 50 gibi algılıyor. Belli bir yaşın üzerinde gebe kalırsa kötü şeyler olacakmış gibi, hiçbir şey normal gitmeyecekmiş gibi algılıyorlar. Bu korkunun gelişmesine hekimler de yardım ediyor. Bu yaşta çocuğunuz sakat doğabilir diyorlar. Halbuki on sekiz yaşındaki kadının da çocuğu sakat olabilir. Nedir buradaki riskler; karşıdan karşıya geçerken de risk alıyorsunuz. Bunlar abartılıyor diyorum.

Sevgi: Bu noktada, konuşmasını bilen uzmanla, bilgiyi paylaşan, kendine saklamayan, sadece bir takım sonuçları söylemeyen bir uzmanla konuşmak insanı çok rahatlatıyor. O zaman herkes ne kadar risk almaya hazırsa ona göre kararını verebilir diyorum ben. Belki ben daha yüksek bir riski de göze alabilirim, bu benim kararım

Nuriye: Mesela bazı genetik hastalıkları taşıyan kadınlar var, bunlar yüzde 50 riski kabul edip gebe kalıyorlar. Biz hekimler de bunları bayağı hoşgörü ve sevecenlikle karşılayıp, vah zavallı kadın, nasıl yardım etsek diyebiliyoruz da, 300'de bir risk alan kadına deli gözüyle bakıyoruz. Bence burda başka şeyler var, başka mekanizmalar devreye giriyor

Füsun: Bu ikilemi ben de yaşadım. Ama 300'de bir risk bana ürkütücü gelmedi. Üstelik yine Almanya'dan, bir kadın sağlık merkezinden aldığım bilgiler içinde, amniyo sentezle bebeğin zarar görmesi riskinin de neredeyse aynı olduğunu öğrendiğimde kesinlikle yaptırmamaya karar verdim. Doğurma konusundaki kararlılığım sanki hiç bir engel tanımayacaktı diye düşünüyorum şimdi.

Sevgi: Ben de yaptırmadım. Yalnız benimle açık açık konuşan doktorumun önerisiyle beşinci ayda ultrasona girdim. Oradaki bulgularla gerekirse amniyo sentez yapılır denmişti. Çünkü onun da riskleri vardı; belli bir miktar

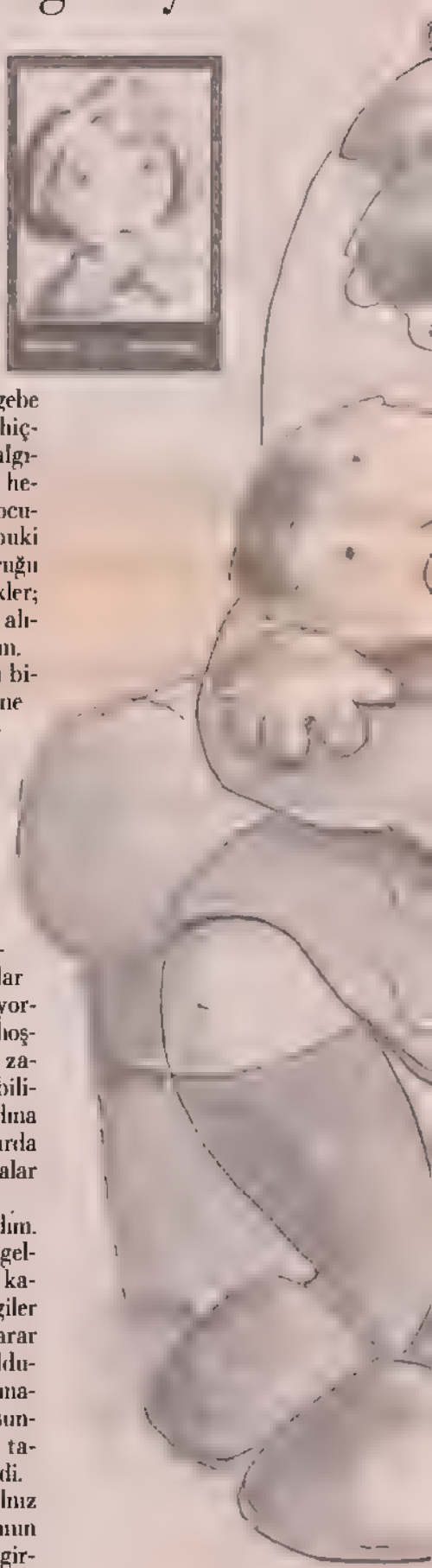

şük yapma riski falan. Ultrasonda niyo senteze gerek olmadığı çıktı. mileliğim de çok rahat ve sorunsuz ti. Son güne kadar ne bulantı ne de ka bir rahatsızlık duydum Sigara nda hiçbir şey yasak değildi

üsun: Ben de sigara içmedim ve iç- k de istemedim. Hamile olduğumu settirecek hiç bir olumsuz duygu da amadım. Yalnız içki ve sigarayı nca bir süre hayatımdan isteyerek armış oldum, bunda da tedirgin edi- ci bir şey yoktu.

Peri: Hamilelik döneminde hiçbir sıkıntım olmadı ne aşerme ne başka birşey. Hatta çalıştığım bankanın merdivenlerini üçer beşer atlayarak inerdim de arkadaşlarını ikaz ederdi. Bir tek kahveden tiksindim.

Sevgi: Benim çevremden aldığım tepkiler olumluydu. Hatta, "Helal olsun kadına," gibi bir tavır görüyordum. Özellikle işyerindeki arkadaşların çocukları lisede, benimkine torun geliyor diye takılıyorlardı. Ailede ise bayağı bir heyecan oldu. Hiç hesapta olmayan bir torun sahibi oluyorlardı. Üstelik yaşlanmışlardı ve bana prenses gibi davrandılar. Benimse hiç ilgilenmeye gereksinimim yoktu. Çok rahat bir hamilelik geçirdim. Biraz kansızlık, bir de akşamları yemeği yer yemez uykum geliyordu, o kadar. İyi ki bu yaşta doğum yaptım diye düşünüyordum. Yirmi üç-yirmi beş yaşında yapmadığıma çok seviniyorum. Çünkü bu yaşta insan daha bir sindirerek yaşıyor çocuk sahibi olmayı. Hatta otuzdan önce anne olmayı doğru bulmuyorum diyebilirim.

Peri: İnsan genç yaşta anne olanlara göre daha olgun davranıyor. Benim gördüğüm küçükken doğuranlar çocuklarıyla beraber büyüyor

Füsun: Benim yirmi üç-yirmi beş yaşlarda doğuran arkadaşlarım, o dönem uzunca bir süre diğerlerinin yoğun biçimde içinde yer aldığı toplumsal yaşamdan çekilmek zorunda kaldılar. Geri döndüklerinde ise bazı şeylerin artık içinde olamadılar. Dolayısıyla, önce yapmak ve yaşamak istediğimiz şeyleri gerçekleştirip sonra çocuk sahibi olmak istiyorsak olalım, yapamadıklarımız için çocuklarımızı suçlamayalım diyorum. ben de Sevgi'ye katılıyorum.

Sevgi: Bir de, otuzu geçtiğinde insan artık ne yapacaksa yapıyor ve hayatın belli bir biçimde oturtmuş oluyor. Kırka geldiğimizde belki de çocuk sahibi olmanın getireceği yeni bir heyecanla hayatımıza bir ivme katıyoruz. O noktada artık bir de çocuk denen unsur önem kazanıyor ve yaşama bir renk daha katılmış oluyor. Ben mesela mesleğimle ilgili yeni kararlar alıp önümdeki yirmi yıl için hedefler belirledim. Çocuğu doğurmakla iş bitmiyor, hayatta ona olabildiğince iyi koşullar sağlamak, seçenekler sunmak gerek. Benim de bu yönde çabalarım olacak tabii. Kendime daha bir dikkat ediyorum; sağlığımla, görünümle hiç olmadığı kadar çok ilgileniyorum. Ayrıca çevrem de dolaylı olarak gençleşti. Çocuğumun yaşıtlarının anneleri benden ortalama on yaş genç, işyerindekiler de öyle. İnsanın hayata bakışı değişiyor, ilişkisi yeniden kuruluyor Üstelik bu kendi hayatını yaşadıktan sonra olduğu için yeniden başlamak gibi birşey. Ben çok memnunum.

Füsun: İnsanın hücreleri yenileniyor. gençleşiyor ya, onun gibi bir şey değil mi? Sosyal olarak da yenileniyorsun.

Sevgi: Tek endişem, onun büyüdüğünü görmek konusunda. Yani insan ister istemez o büyüdüğünde kendinin kaç yaşına geleceğini hesap edip endişeleniyor. Benim kendime, sağlığına daha çok dikkat etmemin altında yatan da bu endişe galiba. Bir de yaş farkının fazla olması, aramızdaki ilişkinin arkadaşça olup olmayacağı konusunda bir soru işareti yaratıyor.

Füsun, 46, Gazeteci, 6 yaşında bir kızı var

Füsun: Bunu ben de düşündüm ama sanıyorum tam olarak arkadaşlık zaten yaş farkı az olsa da gerçekleşemeyebiliyor. Tamamen bizim tavır ve davranışlarımıza bağlı bir durum. Bir de gerçekten kendimizi olduğumuzdan genç hissettiğimize inanıyorum. Bu da tavırlarımıza yansıyordur. Şu anda onlar henüz çocuk olduğu halde iyi bir iletişim içindeysek, zamanla bu gelişecektir. Korkacak bir şey yok.

Peri: Ben zaten hayatım boyunca genç ruhluydum: çok kolay mutlu olan, çok kolay eğlenen bir insanım. Kızımla oynadığım gibi şimdi torunumla da oynuyorum. Hâlâ pantolon da giyerim kot etek de giyerim bu benim yaradılışımda olan birşey. Ama çok ağırbaşlı birşey giydiğim zaman kızımın hoşuna gitmiyor, birlikte alışverişe çıktığımızda hep daha genç şeyleri aldırıyor.

Füsun: Yaşıtlarının anneleri gibi görmek istiyor belki.

Peri: Benim karakterimde de böyle birşey var. Karakterime de uygun bu durum. Herkesin torununu seveceği bir çağda anne oldum ben ve tam on sene sonra olduğu halde asla şımartmadım kızımı. Arkadaşlarını en çok bundan korkuyorlardı. Kızım şu anda otuz yaşına geliyor, hiç bir şımarıklığı yok. Çok dikkatli, temkinli büyüttüm onu ve rahat olduğum için de kızımla çok iyi bir diyaloğum vardı. Kızım nesi olsa, hatalı veya hatasız herşeyi anlatırdı bana. Zaten gizlese de ben çakardım durumu. Hatta "Anne nereden anladın?" derdi. Önümde yeğenlerim büyüdü, yakınlarımın çocukları büyüdü onları gördüm. Ayrıca anne olmaktan çok memnunum. Otuz beş yaşından sonra anne oldum diye bir üzüntüm olmadı. Kızımla daha yakın yaşta olsaydım diye bir derdim olmadı. O yakınlığı hep kurdum zaten

Nuriye: Peki yaşımızın ileri olmasıyla bağlantılı olarak fazladan fiziki yorgunluk duyduğunuz oluyor mu çocuktan olayı?

Füsun: Olağan yorgunluğum dışında bir şey değil benim duyduğum. Tam tersine daha enerjik olduğumu hissediyorum. Tabii bazen çöktüğüm oluyor. Özellikle çok bebekken sürekli ilgi, bakım, ihtimam istediği zamanlarda ve bir de şimdilerde, yani büyüyüp daha talepkâr olduğunda zaman zaman çok yoruluyorum. Benim yalnız olmamla da bağlantılı bu biraz. Bakıcı yardımı olduğunda daha rahattım tabii.

Sevgi: Evet, ben de farklı bir yorgunluk duyduğumu sanmıyorum. Kendini ona göre programlıyorsun ve dinlenme saatlerini olabildiğince iyi kullanıyorsun. Ben de enerjinin bu tempoya göre ayarlandığını düşünüyorum. Yıllarca çalıştıktan sonra emekli olanlar birden çöker hatta ölür biliyorsunuz.. Benim doğumum sezaryenle olduğu halde ben bir hafta sonra evde koşturup duruyordum.

Nuriye: Amerika'da yapılan bir araştırma, geç yaşta doğumun daha çok belli bir eğitim ve sosyal hayatta yerini almış ve gerçekten "keşke şunu da yapsaydım" demeyecek durumda olan ve maddi gücü iyi, daha da önemlisi bu gücü aile ya da kocadan değil kendi edinmiş kadınlar, "ileri" yaşta doğuma daha rahat karar verebiliyor ve dolayısıyla da gebeliklerini ve doğumlarını daha kolay, daha keyifli yaşıyorlar

Annem âşık

Annemi, sevgilisi olacak o adamla elele film seyrederken gözümün önüne getiriyorum ve bu durum çok tuhafıma gidiyor. Bizim eve getirmediğine göre onun evinde buluşuyor olmalılar. Ya onun evi uygun değilse, annem de bizim gibi tenhalarda öpüşüyor olmasın?

Önceleri eve sık sık geç gelmeye başladı. Sonra bazı geceler hiç gelmez oldu. Bazen hasta, bazen morali bozuk bir arkadaşının yanında kalması gerekiyordu. Ama her nedense sıkıcı iş yemeklerinin, hasta ziyaretlerinin arkasından eve geldiğinde yüzünde güller açıyordu. Sanki beni de eskisinden çok seviyordu. Durup dururken sarılıp öpüyordu. Uzun zamandır hiç tartışmıyorduk. Bir sorun vardı yalnız, anlattıklarımı eskisi gibi dikkatle dinlemiyordu. Bazı şeyleri iki üç kere anlatmak zorunda kalıyordum.

Evde olduğu zamanlar neşeyle sağa sola telefon ediyor, bazen benim duymamam için alçak sesle konuşuyordu. Sık sık volkmenimi alıyor, odasında müzik dinliyor, evde olduğu geceler ille de aşk filmleri izliyordu.

Dışarı çıkarken problem yaratıyordu. Şu etekle bu kazak iyi gitmiş mi, pantolonu yakışmış mı, rujunun rengi abartılı mıymış? Bazen üzerindekileri iki üç kere değiştirdiği oluyordu.

Önceleri hiç anlayamadım. Daha doğrusu anlamam için çok ipucu vardı ama annemin âşık olacağını hiç düşünemedim. Babamdan ayrıldığından beri, yaklaşık altı yıldır bütün zamanım benimle, işiyle, çok sayıdaki kadın arkadaşlarıyla ve anneannemle geçiriyordu. Erkeksiz yaşamanın nimetlerinden söz ediyor, "Çok gençsin" diyenlere, "Ben o defteri kapattım" diye cevap veriyordu. Zaten o benim annemdi, belki bir gün evlenebilirdi ama âşık olması filan hiç aklıma gelmiyordu. Aşk, benim, yaşıtlarımın işiydi. Bu nedenle de küçük küçük değişiklikleri önceleri anlayamadım, sonra hepsini birarada düşündüğümde, kendi kendime "Annem tıpkı benim gibi, arkadaşlarım gibi" dedim. Biz âşık olduğumuzda nasıl davranıyorsak o da öyle davranıyordu. Kendini ele vermişti.

İlk keşfettiğimde bu durum pek hoşuma gitmedi, en azından pek sevinmedim. Hatta eve gelmediği geceler, "Senin de arkadaşlarının problemleri bitmiyor" diye sitem etmeye başladım. Bazen birlikteyim dediği arkadaşlarını evlerinden arayıp birlikte olup olmadığını kontrol etmeye başladım. Arkadaşları (tıpkı benimkiler gibi) hiç açık vermediler.

Annemi, sevgilisi olacak o adamla elele film seyrederken gözümün önüne getiriyorum ve bu durum çok tuhafıma gidiyor. Bizim eve getirmediğine göre onun evinde buluşuyor olmalılar. Ya onun evi uygun değilse, annem de bizim gibi tenhalarda öpüşüyor olmasın? Seviştiklerini düşünmeye tahammül edemiyorum.

Son iki aydır kendi kendimle mücadele ediyorum. Aşkın yaşının olmadığını, kadınların her istediklerini özgürce yaşamalarını söyleyen kadın dergilerim okuyan ben, annem söz konusu olduğunda farklı düşündüğümü biliyorum. Yirmi yaşında koskoca bir kızı olan, kırkım aşmış bir kadına genç kız gibi davranmayı yakıştıramadığımın da farkındayım. Onu iğnelememeye çalışıyorum, arada bir bir söz ettiğimde de çok pişman oluyorum. Artık bir ajan gibi davranmaktan da vazgeçtim. Hatta bir gün onunla bu durumu konuşmak, onu yüreklendirmek bile istiyorum. Tamam bir gün alışacağım. Ama itiraf ediyorum, annem âşık ve ben hâlâ buna alışamadım.

Hande

Erkek arkadaşım babamı çok sevdi

Erkek arkadaşımın ailesiyle tanıştım. Ailemle hiç öyle büyük tartışmalar sorun ar falan olmadan, bir gün onlara gittik ve ben de onlarla tanışmış oldum. Ama kızların ailesi konu olunca her şey farklı oluyor. Ben bu işi nasıl yapacağımı bir türlü bilemiyordum. Erkek arkadaşım ben de sizinkilerle tanışayım diye tutturuyordu. Once tereddüt ettim, ben bu ilişkiyi ne kadar ciddiye alıyordum, gelecekle ilgili planlarımda bu ilişki ne kadar yer alacaktı. Neyse, uzun konuşmalardan, kararsızlıklardan sonra, özellikle onun ısrarıyla bu tanıştırma işine karar verdim. Tabii ki annemle daha rahat konuşuyorum -genellikle öyle olur ya- önce anneme soyledim. "Babana söylememi gerçekten istiyor musun?" dedi, "Evet" dedim yemeğe çağırmak istiyorum. "İyi," dedi çaresiz. Ondan sonra kardeşlerimle erkek arkadaşım arasında müthiş bir bilgi alışverişi başladı. Arkadaşım sürekli soruyor -meraklı çocuktur- şu durumda ne yapar, bu konuda ne düşünür, şöyle olunca böyle demek nasıl bir etki yaratır gibi. Neyse herkes kendine gore bilgi verdi, özellikle erkek kardeşim, babamın silahları çok sevdiğini, her fırsatta silahını çektiğini falan anlattı. Arkadaşım biraz ürktü. Ama bir ay boyunca bu konuşuldu. Yemeğe başka kimler gelsin, yemekte neler olsun. Yani ben babamdan biraz korkarım, çekinirim, üstelik geçimsiz adamın biridir, bize de epey çektirmiştir, erkek arkadaşıma bunların hepsini anlatmıştım. Sonuç ne oldu dersiniz. Yemek büyük bir düzen içinde geçti, hiçbir aksaklık olmadı, ben daha çok masa hazırla, çay servisi yap gibi işlerle uğraştığım için, babamla erkek arkadaşım neler konuşuyor anlayamadım. Ama ertesi günü buluştuğumuzda arkadaşım bana ne derse beğenirsiniz "Baban ne kadar hoş bir adam".

Çiğdem

Para işi, kimin işi?

On yıldır konfeksiyonda çalışıyorum. Çocuğumu çok zor şartlarda büyüttüm. Kocam da bir tanıdığımızın işyerinde çalışıyordu. Bir sene önce kendi işini kurmak istediğini söyledi. Bir arkadaşının yüncü dukkânı vardı, devretmek istiyormuş. Babamdan borç aldık, bileziklerimi bozdurdum, işyerimden giriş çıkış yaptırıp tazminatımı aldım, hepsini eline verdim. Biraz daha dişimizi sıksak o parayla bir ev alabilirdik ama o iş kurdu. Aradan bir yıl geçti, ne bileziklerim yerine geldi, ne babamın borcunu ödeyebildik.

Eve gidiş geliş saati belli değil, cumartesi, bayram demiyor dükkâna gidiyor. Maddi durumun bozukluğundan mıdır nedir, gittikçe sinirli oldu. Ben de sinirliyim. On yıllık emeğim yok oldu. Aybaşında paramı alınca mecburen eline veriyorum. Mutlaka ödenecek bir senedi oluyor. Ondan sonra mutfak için ondan para istemek ağrıma gidiyor. Babamlar durumun farkında, ara sıra destek veriyorlar. O daha çok ağrıma gidiyor. Şimdi çok pişmanım. O zaman aklıma geleni yaptırmadığım için kendime kızıyorum. O paralarla bir ev alsak. hiç değilse ev kirası vermekten kurtulsak böyle sıkıntı çekmezdik. Buradan kadınlara sesleniyorum, para işlerini erkeklere bırakmak biç doğru değil. Hele bir de o para sizin ya da babanızın parasıysa hiç değil.

Nahide

Kozmetik sanayiinin bize yaptıkları

Bizim kızlardan biri geçenlerde kırk yaşını doldurdu. Bu yaşına kadar da yalnızca Nivea kullanmıştı. Eline, yüzüne, sürebildiği her yerine. Ama bilirsiniz işte, ya da tahmin edebilirsiniz kırk yaş telaşı ile bir dükkâna girmiş "Ben," demiş, "Yüz bakım seti almak istiyorum, hani şu temizleme sütünden maskesine kadar." "İyisinden olsun," diye de eklemiş. Sonunda milyonlarca lira ödeyerek, onlarca şişe, kavanoz ve tüple eve geldi.

Kozmetiklerle aranız nasıldır? Kim neyi nasıl kullanıyor, hangisi iyi geliyor, ne zaman kullanmak iyidir çok merak ediyorum. Acaba bir işe yarıyorlar mı? Şimdi beş kız kardeşseniz ve yaşımız da giderek ilerlemeye başladıysa kozmetikler daha da önemli bir konu haline geliyor. Bizim kızlardan biri geçenlerde kırk yaşını doldurdu. Bu yaşına kadar da yalnızca Nivea kullanmıştı. Eline, yüzüne, sürebildiği her yerine. Ama bilirsiniz işte, ya da tahmin edebilirsiniz kırk yaş telaşı ile bir dükkâna girmiş "Ben" demiş, "Yüz bakım seti almak istiyorum, hani şu temizleme sütünden maskesine kadar", "İyisinden olsun" diye de eklemiş. Sonunda milyonlarca lira ödeyerek, onlarca şişe, kavanoz ve tüple eve geldi. Hepsi masanın üzerine dizildi. Kızlardan küçük olanlar kozmetik sanayii ile daha çok haşır neşir oldukları için ablalarının alışverişini gözden geçirip tam numara verdiler. Ama en önemlisi bunların hangi sıra ile ve nasıl kullanılacağının keşfiydi ki yine tecrübeliler işe el koydu. İki kız, yarım İngilizce yarım Fransızcalarıyla etiketlerin üzerinde yazılanları çözüp hangisinin neye yaradığını anlamaya çalıştı, anladıklarını da anlatmaya başladılar. Ama belki ablalarında iş yoktu belki de gerçekten iş oldukça karışıktı. Sonunda çareyi kutuların üzerine numaralar koymak ve ilaç tariflerinde olduğu gibi sabah akşam bir kez, ya da haftada iki kez gibi notlar düşüp, kullanım sırasına göre de ayrıca numaralandırmakta buldular. Şimdi benim kırk yaşını yeni doldurmuş kız kardeşim, -güzellik seti ahyor ama gozlüklerinin son muayene tarihi epeyce geçtiği halde gözlükçüye gitmeye vakit bulamıyor- kutuların üzerine yazılmış minik notları okumaya çalışarak bu kutu, kavanoz, tüp kargaşasında her akşam bir saat vakit geçirmeye başladı. Tabii ki vakit geçirmenin çeşitli yolları vardır, bu kutular ve tüplerle uğraşmak da onun son meraklarından biri olarak kabul edilebilir. Ama aile düzeni içinde, "Ablam bu akşam 45 dakikada işi bitirdi," "Sabahleyin çok zor oluyor, şu kıza yardım etsek," ya da, "Abla gel vazgeç, bunları da bana ver," diyen diğer kızkardeşlerle birlikte bu işin verimli sonuçlarını almak zor gibi. Bu arada ben ne mi yapıyorum, hiç kimseye göstermeden aldığım bir takım kutu ve kavanozlarımı banyoya saklayıp, kendi kendime kullanıyorum. Kırk yaşımı dolduralı çok oldu, ben de o zamanlar almıştım, o zamandan beri çok da istikrarlı kullanıyorum bu meretleri ama gerçekten bir faydası olmuyor. İnanın. Geç mi kaldık ne?

Jale

Bu sayfaya yazan, tanıklıklarını, deneyimlerini, ilişkilerini bizimle paylaşan okurlarımıza teşekkür ederiz.

Teşhis: "Kronik bekâr evi sendromu"

Gördüğüm ilk bekâr evi üniversitedeki sevgilimin eviydi, Ne kadar şaşırmıştın. Ne koltuk takımı, ne divanların üzerinde fırfırlı örtüler, ne de danteller vardı. Daha sonra da gördüğüm bekâr erkek evleri hep aynıydı. Beni rahatsız eden bu evlerin eşyasızlığı değil pisliğiydi. Kararmış tüller, sararmış lavabolar. Perdeye hiç ihtiyaç duyulmayan camlar.

Aslında benim gibi sevgilisinin bekâr evi olan kızlar diğerlerine göre şanslıydık. Çünkü yalnız kalmak için ev aramıyorduk. Mutlu azınlık olan bizler bir süre sonra sırayla jinekologa taşınmaya başladık. Hepimizde çeşitli rahatsızlıklar vardı. Konuştuğumuzda hepimizin rahatsızlığının aynı olduğunu öğrendik. Acaba bulaşıcı bir hastalık mı vardı?

Bulaşıcı bir hastalık varsa biz birbirimize nasıl bulaştıracaktık? O yüzden bu teoriden vazgeçtik ve kendi rahatsızlığımızın nedenlerini bulduk.

Hepimizin ilk ilişkisiydi. Demek ki ilk ilişkiden sonra bu hastalıklar kapılıyordu. Kısa bir zaman sonra bu teorimiz de çürüdü. Bizden tecrübeli kadınlarla konuştuğumuzda ilk ilişkiden sonra bu hastalıkların kapılmadığını öğrendik. Bu kadınların bize sorduğu ilk soru "Sevgilinizin bekâr evi var mı?" Bu soruyla bütün teorilerimiz altüst olmuştu.

Rahatsızlıklarımızın nedeni bekâr evleri ve onların sahiplerinin temizlik alışkanlıklarıydı.

Çarşafların pisliğini hepimiz fark etmiş ama hiçbir şey söyleyememiştik. Tam yakmlaşılmışken, çarşafın kirliliğini farkediyorsun ama o anda söyleyemiyorsun. Daha sonra sakin bir ortamda söylediğimizde aldığımız cevap, "Tamam canım, hallederiz," ya da, "Aşkolsun o anda böyle bir şeyi nasıl düşünebiliyorsun," oluyordu.

Kirli çarşaf ve iç çamaşırları bizleri hasta etmişti.

Şimdi güzel bir evde yaşıyorum. Beyaz çarşaflarım, dantel örtülerim var. Ama bekâr evlerinin kötü koşullarında yaşanan güzellikleri aramıyorum dersem yalan olur.

Fatmagül

yine mübarek sevgililer günü gelmiş çatmış bulunuyor. biz küçükken böyle bir gün kutlanmazdı, gerçi şimdi de gerçek hayatta değil, medyada kutlanıyor daha çok. hayatımıza sent valentayn bayramının girişi, makdanılds ın biraz sonrasına, cep telefonlarının yaygınlaşmasının ise biraz öncesine rastlar. ama biz eskiden de âşık oluyorduk. birisini sevgilim diye koluna takmak ise hâlâ çoğumuzun harcı değil. hazır gün bugünken aşk ve erkekler üzerine eski bir çalışmamı nakletmek istedim. aşağıdaki vazı *çalar saat* adındaki kitabımdan kısaltılarak aktarıldı.

aşk, erkekler, erkek aşkı

İbrahim tatlıses'in adını hatırlayamadığım bir filmi var; orada, arkadaşı rolüne çıkan aydemir akbaş'la bir meyhanede oturup sevdiği ama ulaşamadığı kadın hakkında dertleşir. bu konuşma sırasında arkadaşının ters bir lafı üzerine masayı falan devirir (çoğumuzun kolayca fark edeceği gibi ibo, filmlerinde genellikle kendini canlandırır.) mekândaki diğer müşterilerin olaya ilgiyle bakmaları üzerine de, "ne bakıyorsunuz, ulan" diye bağırır, "siz hiç âşık olmadınız mı?"

bu sahne bir sanat ürününün parçası, yani kurgu olmakla birlikte gerçekleri de yansıtmaktadır (türk filmlerinin hiç bir gerçeği yansıtmadığını sananlar, başka bir gerçeklikte yaşadıkları için böyle düşünürler.) aşkın erkekler üzerindeki etkisi tehlikeli sonuçlar doğurabilir. aşk öyle bir teslimiyettir ki, isabet ettiği erkekte yarattığı eziklik ona herşeyi yapma hakkını tanır adeta. o yüzden âşık erkek, özellikle rezalet çıkarma potansiyelleri açısından ciddi bir tehlike arzeder. daha genç yaşlardan bir örnek ele alalım; genç kız sevdiği oğlanı babasından gizli gizli görüyor mesela. oğlana da, babasının bu ilişkiyle ilgili edineceği en ufak bir bilginin kendisine sıkı bir dayağa mal olacağını defalarca izah etmiş bulunuyor. o gün de ikinci dersi üçüncü derse bağlayan teneffüs sırasında çocukluk arkadaşı hakan'la biraz samimi olmaları sevgilisiyle aralarında bir gerginlik yaratmış. genç kızın gece yarısı şöyle bir telefonu engellemesi zordur: "amca bi dakka didem'i verir misin? didem, bak bugünkü konu hani çok kafama takıldı, arkadaşla birahanedeydik biliyor musun, ben gelemem böyle olaylara yani. bırak şimdi babanı, sen beni ne sanıyorsun?" bu arada zavallı didemcik, gecelikleri, pijamaları ve uykulu gözleriyle, babası, annesi, abla, abi ve kardeşlerinden müteşekkil izleyici kitlesine yapacağı açıklamadan başka şey düşünemez haldedir tabii.

burada başka bir faktör daha karşımıza çıkar, âşık erkek, hele de aşkına karşılık bulmuşsa, sevdiğinin üzerinde bir yetki edindiği kanısına varır. bu yetki, sevilen kadının (ve hatta erkeğin) üzerinde otorite sahibi olması icabeden diğer erkeklerin, mesela baba, abi, hatta kocanın otoritesinin üzerine çıkar.

âşık erkek bu yetkiyi fersah fersah hak ettiğini düşünür. daha önce de zikrettiğim gibi, aşk, hele de aşkın itirafı öyle büyük bir teslimiyettir ki erkek için, karşılık bulsun bulmasın bir sürü şeye layık kılar onu zaten. kadınlar âşık oldukça vericileşirken, erkekler aşkları arttıkça talepkârlaşırlar. aşkları yüzünden göze aldıkları şeyler, yaptıkları fedakârlıklar da iyice gözlerinde büyür. yine ibrahim tatlıses'ten örnek vermek istiyorum (bu örneklerde kendisinin seçilmesi tamamen tesadüfidir) nankör kedi diye bir şarkısı var; burada "be vicdansız, be insafsızın kızı, be nankör kedi" şeklinde sitemle seslendiği sevgilisine, "sevmek dedin sevmedik mi, aşka boyun eğmedik mi, bütün kötü huyları hatta güzel dostları senin için terketmedik mi" demekle kalmayıp şoyle soruyor: "ne söyledim ki sana vurdun kapıyı gittin". parçada yaşananlar (sanatta adet olduğu üzere) biraz soyutlanarak anlatılmış tabii. olayı gözumuzun önunde canlandırmaya çalışırsak aynı sözleri şöyle okuruz gibime geliyor.

"sen beni sevmeden, ben seni sevmeden olmaz dedin, görüyorsun sevdik işte. üstelik sen istiyorsun diye içkiyle zarı da bıraktım, 'senin aklını o çeliyor' dedin diye bizim kahveden birlikte yarış oynadığımız hüseyin ağbiyle papaz oldum. ben bu kadar fedakârlık ettikten sonra, geçen gün kızgın bir anımda, 'ulan orospu sıçarım senin ağzına' dedim diye çekip gidiyorsun, şimdi nedenini anlamazdan geliyorum ama böyle sudan bir sebepten insan gider mi?"

bu şarkı, bir erkeğin sevdiği kadın uğruna yaptığı en ufak bir değişikliğin bile nasıl gözünde büyüdüğüne (terk ettiği huyların kötü olduğunu o da kabul ediyor en nihayetinde) iyi bir örnek bence. (tatlıses'in müziği filmlerinden bile gerçekçidir!)

aşkın sınırları

erkeklerin aşklarının nerede başlayıp nerede bittiği konusunda ise kabaca iki ana gruptan söz etmek mümkün bence. bunlardan birincisi sevdikleri kadını elde edene kadar aşkları sürenler, diğeri de sevdikleri kadını elde edemeyene kadar aşkta ısrar edenler.

bazı erkeklerin aşkı, sevdikleri, arzuladıkları kadın kendilerine yüz vermediği sürece kalıcıdır. ancak ne zaman ki kadın, hayranıyla ilgili düşüncelerini değiştirir ve ona karşılık vermeye karar verir, o zaman gözden düşer. aylardır kendisi için deli divane olan adam gitmiş, yerine kadını küçümseyen, her söylediğine, her yaptığına kusur bulan başka bir adam gelmiştir sanki. kadın bu süreçte adama âşık olmayacak kadar tedbirli davranabilmişse ne âlâ. aksi takdirde epeyce hırpalanır. çünkü sevdiği kadını elde eden adamın aşkı tükenmiş, yerini geçmiş teslimiyetin kiniyle de bilenen bir umursamazlık almıştır.

bazı erkekler ise sevdikleri kadını elde etme konusundaki umutları canlı kaldığı sürece aşklarına sadıktırlar. ne zaman ki kadının yüz vermeyeceği belli olur o zaman duyguları tamamen ters yönde gelişmeye başlar. o kadından kötüsü yoktur. adını onu yeterince tanıma fırsatı bulamadan, hatta yüzünü, gözünü, boyunu, bosunu seçemeden gönül düşürmüşse de ne yüzüne bakılmaz. lafı dinlenmez bir şey olduğunu anlar anlamaz vazcavmıştır. allah onu korumuştur yani. hatunun bir de havasından yanına varılsa!

bütün bunları kınamak amacıyla yazmıyorum. aşk ne her insanın, ne de her erkeğin harcıdır. nitekim, bunun farkına varan birçok erkek aşk adını verdiğimiz kazaya uğramadan ömürlerini tüketiverirler.

neden aşk?

insanların kalan kısmı gibi erkeklerin de gönül ilişkilerine tevessül etme sebepleri çeşitli ve değişkendir.

örneğin kimileri, hayatlarına anlam ve/veya heyecan katmak için kadınlarla birlikte olur. söz konusu ilişki, erkeğin ne kadar manalı şeyler hissedebildiğinin, gerektiğinde ne kadar derinleşebildiğinin, hisleri için neleri göze alabildiğinin ortaya serildiği bir alandır adeta. olayların muhatabı kadın ise, bütün bunların "yaşantılanabilmesi" için gerekli olan bir dolayımdan ibarettir

kimi erkekler ise, başka türlü kendilerini sevip sayacak birisini pek bulamadıkları için bir kadınla birlikte olurlar sanki. kendilerine olan güvenleri, ancak böylece sağlanan destek ve şişirmelerle normal ölçüleri bulabilir.

bazıları da kendilerine şefkat gösterecek birini aradıklarında bir kadın bulurlar. kimi erkekler ise, daha maddi olarak tanımlanabilecek bazı ihtiyaçlarının karşılanması maksadıyla kadınlara yaklaşırlar. bu ihtiyaçlar, gönlün hoş edilip yatağın ısıtılmasıyla başlayıp, evişlerinin yapılması, sahip olunması gereken çocukların bakılıp buyutulmesine kadar uzanabilir. daha da sayısı artırılabilecek bu yaklaşımların her zaman aşkla ilgisi yoktur tabii.

bütün bu anlattıklarıma benzemeyenler, bambaşka davrananlar aşkın hakkını verenler yok mu? var tabii. birçok gerçek aşk şairi (hepsi değil, bir kısmı buz gibi yukarıdaki kategorilere girer) erkekler arasından çıkar mıydı yoksa?

hepimizin kolayca gözlemlediği gibi, aşk kadınların lüksü, erkeklerin ise eğlencesidir. kadını rezil edeceği garanti olan aşk -ve tabii âşık- türleri erkeği karşılık bulursa vezir, bulamazsa kahraman eder. âşık olup da kendini kepaze eden erkek yok mu diyeceksiniz, var tabii, ama bu yüzden kadınların, ailesinin, arkadaşlarının gözünden düşen erkek az.

aşk üzerine soylenecek çok şey var aslında. bu sadece sezen cumhur onal'ın ağzına yakışır gibi duran bir cümleyse de gerçeklik payı az değil. kadınlara da. erkekler gibi yaravabileceği söyleniyor. keyif ve sarhoşluk verdiği de muhakkak ama... neyse canım, belki siz tedbiri elden bırakmadan, âşık olup sonra da pişman olmamanın yolunu bulabilirsiniz.

ayşe düzkan

Dünya güzellik yarışması ve ilk yürüyüş

Aşağıda, Britanya ikinci dalga feminizminin tarihini anlatan *Tatlı Özgürlük* (*Sweet Freedom*, Anna Coote ve Beatrix Campbell, Picador, 1982) adlı kitaptan kısaltarak çevirdiğimiz bir bölümü aktarıyoruz. Bölüm, Birinci Ulusal Kadınların Kurtuluşu Konferansı'ndan (Ruskin Konferansı, Şubat 1970) sonra gerçekleştirilen ilk eylemleri anlatıyor.

Konferansı'ndan dokuz ay sonra, Kasımı [illegible] ilk sivil itaatsizlik deneyimi yaşandı. [illegible] düzenlenmiş bir operasyonla, yaklaşık yüz kad[illegible]minist Dünya güzellik yarışmasına sızdı [illegible]nayı kesintiye uğrattı.

[illegible]aiz son derece şık giyinmiştik ve korku içindeydik. Çıngıraklar çaldığında -ki bu bizim işaretimizdi- hep birlikte koltukların arasından sahneye doğru koşturmaya başladık; bir yandan da etrafa el ilanları ve fareler saçıyorduk. Neden mi fareler getirmiştik? Duzenleme toplantısında ortalığa beyaz fareler bırakmaktan söz edilmişti bir ara ve nasıl olduysa, arada bu plastik farelere dönüşmüştü..."

Sahneye göz yaşartıcı bombalar, un çuvalları ve koku bombaları da fırlatılmıştı. Bu, yarışmacılara karşı değil, yarışmaya karşı bir protesto eylemiydi. Olaya katılan feministler, daha sonra yazdıkları bir değerlendirme broşüründe, "Butün hayatımız boyunca bir Dünya güzellik yarışmasındaydık... Jurinin bizi değerlendirdiği gibi biz de kendimizi değerlendiriyorduk" diyeceklerdi. Kadınların hapsedildiği "dar ufku" protesto ederken, hem yarışmacıların hem de kendilerinin içine itildiği pasifliğe bir darbe indiriyorlardı.

Duruşmada kadınların çoğu savunmalarını kendileri yapmakta da, savunma sırasında arkadaşlarıyla fikir alışverişinde bulunma konusunda da direttiler... Medyaya ulaşmak için başka araçları olmadığından, "Eylem aracılığıyla propaganda" yolunu seçmişlerdi ve aniden kendilerini ekranda, milyonlarını karşısında buldular. Ancak medyanın mesajlarım çarpıtacağına ilişkin kaygıları doğru çıktı... Protesto kamuoyunun çok ilgisini çekti ama ilginin büyük bir bölümü düşmancaydı. Yine de hareketin varlığı tescil edilmişti.

İlk kadın yürüyüşleri Mart 1971 Dünya Kadınlar Günü'nde Londra'da ve Liverpool'da gerçekleşti. Ulusal Kadın Koordinasyon Komitesi pankartlara yazılmak üzere dört ana talep oluşturmuştu: Eşit Ücret Hemen Şimdi; Eğitimde ve İşte Fırsat Eşitliği; Ücretsiz Doğum Kontrolü ve Talep Üzerine Kürtaj; Ücretsiz ve 24 Saat Açık Çocuk Bakım Merkezleri. İlk üç talep oldukça açıktı; ancak son talep genellikle yanlış yorumlandı ve çocukları bir takım kurumlara atıp, bütün gün orada bırakma isteği olarak algılandı Belki beceriksizce ifade edilmişti ama aslında bütün taleplerin en gelişkin olanıydı: Nitelikli, esnek ve bütün ailelerin yararlanabileceği çocuk bakımı imkânlarının önemini vurguluyordu. Bu talebi kaleme alanlardan birinin daha sonra açıkladığı gibi, "Vurgu çocuk ve onun ihtiyaçları üstündeydi... Çocukların iyi bakılmaları gerektiği düşüncesiyle kadınların çalıştıkları (çoğunun da ilgisiz saatlerde çalıştığı) düşüncesini bir arada ifade etmemiz gerekiyordu. Bu konu uzun tartışmalara yol açtı. Tartışmanın asıl özneleri de çocuklu kadınlardı."

Bu dort talebin kadınların kurtuluşu politikalarını temsil etmesi kast edilmemişti; bunlar sadece yeni kampanyalarda mümkün olduğu kadar çok sayıda kadını bir araya getirebilecek talepler olarak düşünülmüştü. Hareketi en iyi özetleyen bir şey varsa o da yuruyuşun genel havasıydı. Bir panayır, putları kırıcı bir tiyatro oyunu gibiydi yürüyüş... Yuruyuşte, tekrar bir araya gelmek isteyen kadınlar birbirlerine isimlerini verdiler. Bir tek Londra'da. bu yürüyüşün ardından elliden fazla yeni kadın grubu oluştu.

UĞRAŞIP DURUYORUZ

Aldık mı?

Verda ve Selçuk Samsun'da oturan bir aile. Benim yakın arkadaşlarım. Verda Fransızca öğretmeni, Selçuk da üniversitede biyoloji profesörü. İkisi de Samsunlu ama İstanbul'da üniversiteye gittiler. Geçen Ekim'de dört günlüğüne buraya geldiler. Neler yapmak istediklerini sorduğum zaman, Selçuk kendisinin çok meşgul olacağım, Verda'nın da dort günde ancak alışverişlerini tamamlayabileceğini söyledi. Verda'nın giyimine çok özen gösteren biri olmadığını biliyordum. Evlerini de yeni döşemişler ve gerekli her şeyi almışlardı. Çocukları da yoktu.

"Ne alışverişi yapılacak dört gün boyunca?" diye sormaktan kendimi alamadım. "Verda ailelerimize hediye alacak, İstanbul'dan dönünce herkes birşeyler bekliyor" diye izah etti Selçuk. "Fakat Selçuk," dedi Verda, "Hediyeleri birlikte alacağımızı sanıyordum". "Verdacım biliyorsun benim görüşmelerim var. Ne olur bu işi sen hallet, beni koşuşturma", derken sesinde rica eden bir ton vardı. "Peki Selçuk bu işi ben yükleneyim ama eminim bu sefer de aldığım hediyeleri eleştireceksin, beğenmeyeceksin," diye endişelendi Verda. "Beğenirim, beğenirim, sen al hediyeleri de sonra düşünürüz". Selçuğun sesi bu kez hafif tepeden bir tondaydı.

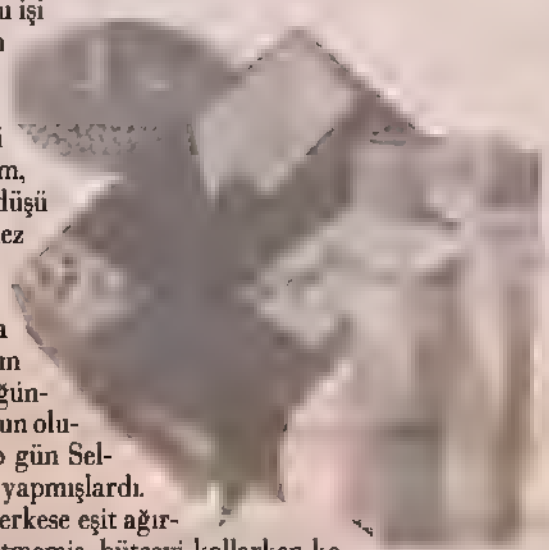

Ve de Verda'mn dedikleri oldu. Her akşam Verda elinde paketlerle yorgun argın hediye alışverişinden döndüğünde hem keyifsiz hem de yorgun oluyordu. Fakat sonuç olarak o gün Selçuk iş, Verda da alışveriş yapmışlardı. Ustelık hediyeleri seçerken herkese eşit ağırlıkta bir şey alınmasını gözetmemiş, bütçeyi kollarken kaliteyi de düşünmüştü. Bazı hediyeleri göturüp değiştirmesi, kardeşler arasındaki dengeyi sağlaması gerekmişti. "Ben sana beğenmeyeceğini söylemiştim Selçukcuğum" dediği zaman da, "Bunca görüşme ve iş arasında bir de hediyeyle mi uğraşmamı bekliyorsun?" cevabını alıyordu.

"Hadi İstanbul neyse, hiç olmazsa bildiğim bir yer, şehri gezmek gibi bir gereksinim duymuyorum. Oysa bir kez yurtdışına bir kongreye gittik. Tüm boş zamanımı yine hediye aramakla geçirdim. Sonra da bavullar çok ağırlaştı diye suçlandım. Gerçekten merak ediyorum, Selçuk yalnız gitmiş olsaydı, kime ne hediye almak için ne kadar zaman harcardı." diye şikayet edip duruyordu Verda. Oysa hediye almaktan ve vermekten her zaman çok keyif duymuştu. Fakat nedense hedıyeleri hep o alıyor ve Selçuk veriyordu. Bu yeğenlerin ve arkadaş çocuklarının doğum günlerinden, arkadaşların evlilik hediyelerine kadar hep böyleydi.

Yeni eve taşman birine ziyarete gidilirken Selçuk son anda, "Hediyemiz hazır mı Verdacım?" diye sorar, hediyenin ne olduğunu öğrenince de, "Keşke daha işe yarar bir şey alsaymışız" demeden edemezdi. "Biz Ahmet'lere evlilik hediyesi almış mıydık canım?", "Biz Gülşen'in mezuniyeti için ne almıştık Verda?", "Bayram için anneme ne almıştık?" "Hay allah, keşke daha koyu bir renk alsaymışız!". "Handan ın bebeğinin hediyesini hazırladık değil mi canım?"

Evet hepsi "alınmış", "duşunulmüş", "hazırlanmıştı". Çok da zor değildi tek bir hedıye düşünüp almak. Fakat yılbaşlarında tüm aile ve arkadaşların hediyeleri gerçekten Verda'yı şaşkına çeviriyordu. Öylesine çok şey vardı ki bazen kime neyi aldığım şaşırıyor, listesini, pardon listelerini değiştirmek zorunda kalıyor, Selçuk tarafından da düzensiz ve kafası karışık olduğu için eleştiriliyordu. İşler hediyeleri almakla da bitmiyor, yalnız başına paketlemek bayağı zaman alıyordu. Hele o paketleri güzel fiyonklarla tutturmaya çabalarken Selçuğun telefonla arkadaşlarını arayıp iyi yıllar dileklerini iletmesi nedense çok sinirini bozuyor ve yeni yıla hep gergin giriyordu Verda.

Fulin Derin

Yadellerde kadın b

Evinde lezzetli yemek yapan kad n çoktur da bu işten para kazanabileceğini düşünen ka n nedense azdır. Türkiye'de hadi biraz zor ama ya Batı'da, mesela İngiltere'de durum nasıl dedik ve Lon ra'da lokanta, kafe ya da taverna işleten Türkiyeli kadınlarla konuştuk. Ve gördük ki erkekler bu durumdan biraz rahatsız oluyorlar. Yani bir kadından emir almaktan hoşlanmıyorlar. Avrupalılar'da daha az ama hemen hemen bütün erkekler bu konuda rahatsız.

Londra'nın kuzeyinde Türkiyeliler'in yoğun olarak yaşadığı bir bölge vardır. Dükkânların isimlerinden, yolda rastladığımız insanların konuşmalarından, yabancı bir ülkede olduğunuzu unutturan bir bölgedir. En çok da Türkiyeli vatandaşların işlettiği lokantalar, kafe ve tavernalar ilginizi çeker. Bu dükkânların müşterileri de Türkiyeli'dir. İşte buralarda çalışan bir arkadaş anlatmıştı; günün birinde uasıl olduysa İngiliz bir müşteri gelir dükkana, müşteriyi karşılayan garson içeri seslenir "Turistler geldi, baksanıza". İşte İngilizleri kendi yaşadıkları bir şehirde turist olarak kabul ederek kendi özelliklerimizi, alışkanlıklarımızı yerleştirdiğimiz bir yer burası. Biz de bu sektörde işyeri sahibi kadınlarla konuştuk. Evde yemek yapmakta usta kadınlar, bu işten para kazanma kararını nasıl vermişler, neler yapmışlar öğrenmek istedik.

Gönül Esen eski bir ilkokul öğretmeni. Yirmi iki yıldır Londra'da yaşıyor. Bugünkü mesleğine neden olarak müzik sevgisini gösteriyor. Öğretmenlik stajı için geldiği Londra'da önce garsonluk, sonra şarkıcılık ve derken tavernacılığa başlamış. Müşterilerin bir kadının işyerinde daha rahat olduklarını düşünüyor. Cinsiyetçi yaklaşımlar yüzünden zorlanıp zorlanmadığını öğrenmek istiyoruz. "Canım tabii.. ama ben her zaman özel yaşantımı iş yaşamımla ayırmışımdır. Örneğin oğlumu kendi iş çevreme hiçbir zaman sokmadım. Ne bileyim sarhoşu var, dengesizi var. Orneğin birlikte olduğum insan da bu camianın dışından. Haa artık zaman değişti. Kadınlar artık bu alanda da çoğaldı. Benim başladığımda bu pek alışıldık bir şey değildi. Şimdi olsa belki oğlum da, birlikte olduğum insan da

ına işyeri açanlar

burada yanımda olabilirdi" diye anlatıyor. Kendisi için başka bir meslek düşünemiyor. Kadınlara da şöyle bir mesajı var "Korkmasınlar. Hangi işi istiyorlarsa denesinler."

Evet, deneyip, sevmek ve üstelik de başarabilmek. Mehtap da birçok işi denedikten sonra bu sektöre çekinerek girenlerden. Hemen hemen sıfır sermaye ile başlayan Mehtap bugun iki restoranın sahibi. Boş dukkânları alıp kendi zevkine gore düzenleme yapan Mehtap once küçük bir ocakbaşı ile başlamış. Anadolu kilimlerinin ve çeşitli motiflerin süslediği küçük ocakbaşmın müşterileri daha çok İngilizler. Buranın başarısı üzerine Mehtap daha büyük bir yer buluyor. Oravı da kendi zevkine göre düzenliyor. Tek şikâyetinin işlerin çokluğu olduğunu anlatan Mehtap Yardımcı, kadın olarak yaşadığı sorunları öğrenmek istediğimizde gülerek "Aaa, evet birçok mektup hâlâ Bay Yardımcı diye geliyor. Yani beni tanımayanlar bir restoran işlettiğim için erkek olduğumdan emin davranıyorlar."

İşlerin çok yorucu olduğunu düşünen bir başka kadın da Çema'mn sahibi Rabia Çınar. Rabia önceleri kadın kahvesi yani sadece kadınlara yönelik bir yer açmak istemiş, ama müşteri potansiyelinin olmadığını düşünerek, "Kadın, erkek ve diğerleri diye düşündüm" diyor. İşyerinde ırkçı ve cinsiyetçi ortamların yaratılmaması için gayret gösterdiğini anlatıyor. Amacı da yalnızca kâr elde etmek değil. Çema, sadece kafe değil, aynı zamanda sanat galerisi. Üstelik de belki elli kahvenin olduğu bir cadde üzerinde. Ama dedik ya kadınlar kendilerine güveniyor.

Listemizde son olarak Pasha ya da Türkçe ifade edilirse Paşa var. En son diyoruz ama en eskilerden üstelik de servisi, yemekleri ve farklı dekoru ile tartışmasız ön sıralarda olduğu söyleniyor. Daha önce babalarının işlettiği restoran şimdi Alev ve Tulay'ın sorumluluğunda. Onlar için estetik ve temizlik ön sırada. Daha sonra da yemeğin kalitesi, lezzeti ve tabii ki servis geliyor. Türk yemeklerini hakkıyla yaptıklarını düşünüyorlar. Çünkü buralarda Türk yemeği denince akla kebaptan başka bir şey gelmiyor. "Ya sorunlarınız?" deyince, şöyle bir cevap alıyoruz; "Erkek elemanlar bizimle çalışırken biraz rahatsız oluyorlar. Yani bir kadından emir almaktan hoşlanmıyorlar. Avrupalılar'da daha az ama hemen hemen bütün erkekler bu konuda biraz rahatsız. Bunun dışında zorlandığımız bir yanı yok". Bu sektörde bir şeyler yapmak isteyen, düşünen kadınlara da şöyle sesleniyorlar: "Kendilerinden emin olmaları gerekiyor. Biz, bunca erkeğin arasında iyi restoran işletiyor olmaktan avrıca gurur duyuyoruz tabii. Bizim başarımızı çekemeyen birçok erkek 'Onların yeri çok iyi' diyor. Yani bir bahane bulmaya çalışıyorlar". Oysa somut durum çok açık, bu işe soyunan kadınların hepsi de başarılı olmuş. Hadi kolay gelsin diyoruz.

Dürsaliye Bedir, Londra

Sadece adet öncesi sıkıntı

Biz deli değiliz!

Küçük kızımın, her zaman hoşgörüyle baktığım olağan sakarlıklarına şiddetle karşılık verdiğim bir gün, kendime daha da fazla kızdığımı fark ettim. O gün tahammülsüzdüm, ha si dim, hayatını renk endirecek hiç bir şey düşünemiyordum ve en kötüsü yerli yersiz içimden ağlamak geliyordu. Tamam, lanyı koydumuz değil mi? Depresyon...

Ama ertesi gün, tam da zamanında adet kanamam başladı ve her zamanki fiziksel sıkıntıların dışında bir gün önceki semptomlar ortadan kalktı. Sınırlı tıp bilimizle, depresyonun bir günde geçmeyeceğini biliyoruz. O halde bir gün önceki ruh halim tamamen adet zamanıyla mı ilgiliydi? Bir süre kendimi izleyip, bu durumun her ay olmasa da sıklıkla kanama öncesi günlerde oluştuğunu ve daha sonra yine herşeyin normale dondüğünü saptadım. Bunlara tıp dilinde premenstruel sendrom (PMS), yani adet öncesi sıkıntılar deniyor ve bu dönemde, kadınların çoğunda duygu durumu değişikliği, depresyon, endişe ve fiziksel rahatsızlıklar, dereceleri farklı olsa da gelişebiliyor. Bunları dile getirmek ve üzerlerine gitmek de yine biz kadınların işi olmalı diye düşünüyorum. Çünkü, yakın bir zamana kadar kadınlar, bu sıkıntıların kafalarında oluştuğuna inandırılmıştı. Neyse ki daha sonra, bu durum için tıbbi bir tanı geliştirildi ve resmen de kabul edildi: premenstrüel disforik bozukluk (PMDB); yani bu kabul ve buna bağlı tedavi geliştirme çabaları olumlu karşılandı. PMS ile PMBD'nin belirtileri birbirine çok benziyor. Tek farklılık ise belirtilerin şiddeti. Bir benzetme yapmak gerekirse, PMDB'ye migren, PMS'ye de hafif baş ağrısı diyebiliriz. Tanı konduğuna göre tedavi de belirlenebilirdi artık. PMDB tedavisi sınırlı sentetik hormon ve depresyon ilaçları verilerek yapılıyor Bu tedaviler sürekli olduğunda ise duygusal durumda çok olumlu bir gelişme olmadığı söyleniyor. PMDB, psikiyatrik hastalık sınıfına alındığından tıbbın diğer birçok dalı da konuyla bağlantılandırılıyor. Kadın sağlığına farklı bakış açıları katmak isteyenler, bu yaklaşımla kadınlara sağlık yönünden de ayrımcılık yapıldığını vurguluyor, onların yaşadıkları sıkıntıların cinsiyetlerine bağlandığını söylüyorlar. Gerçekten de bu şekilde, vücutlarımızda gelişen sıradan bir olay akıl hastalığına donuşturuluyor. Cinsiyetçi tıp özellikle de psikiyatri, eskiden beri kadını aşağılamış ve suçlamıştır. Bin yıllardır toplumdan izole edilen, periyodik kanamaları nedeniyle bile "sakat" ya da "pis" sayılan, en aşağı ekonomik düzeylerde tutulan, şiddet ve tecavüze en çok maruz kalan kadınlar, sanki kendi istekleriyle bu konumu seçmiş ve şimdi de sonuçlarından yakınıyorlarmış gibi deli muamelesi görüyorlar. Unutmayın ki bu yaklaşım, histeriyi rahimdeki bozukluğa bağlamış ve erkekleri yüzyıllarca bu hastalıktan muaf tutmuştu. Bizlerin hormonal değişimler (örneğin adet kanamaları öncesi ve sırasında) nedeniyle yaşadığımız sıkıntıları erkeklerin de dönem dönem belki başka nedenlerle yaşadıkları gerçek değil mi? İşsizlik, cinsel açlık, iktidarsızlık, yaşlanma korkusu gibi onları pek rahatsız eden durumlarda depresyon, endişe, hayata küskünlük, onlar için de geçerli. Ayrıca PMS'nin nedenleri de hala tam olarak bilinmiyor? Bizim tek istediğimiz ise, yıllarca her ay yaşadığımız sıkıntıların biraz hafifletilmesi. Bunun için de vitamin desteği (B6 vitamini, magnezyum+kalsiyum), karbonhidrat diyeti ve hafif egzersizler öneriliyor. Çok hızlı, hareketli ve yoğun yaşıyorsak vites değiştirip yavaşlamak da gerekli bu dönemlerde. Kapanmak yerine sosyal yaşama dönmek en iyi tedavi. Öte yandan erkek egemen sistemin değişmediği ve toplumsal yaşamda yeterince yer ve güce sahip olamadığımız için, bize yardımcı olacağına "deli" damgası vuran dar kafalar ve cinsiyetçi yaklaşımlarla savaşı da sürdürmeliyiz.

Füsun Özlen

BANGLADEŞ

Müslüman toplumlarda özgürlük mücadelesi

"Müslüman toplum" nasıl bir toplumdur? Ne gibi özellikler taşır? Çarşaflı kadınların, uzun entarili, sakallı ve takkeli erkeklerin toplumu mu? Yoksa *Alaaddin'in Lambası*'nda, *1001 Gece Masalları*'nda anlatıldığı gibi bir toplum mu? Bunların hiçbiri benim doğduğum Müslüman topluma benzemiyor. Hatırlıyorum da o zamanlar yeni bir Müslüman kadın imajı yaratmak isteyen Pakistanlı yetkililerle ihtilafa düşmüştük; çünkü kadınlardan daha önce giydikleri o güzelim sarileri çıkartmalarını, alınlarındaki noktayı kaldırmalarını istediler ve aksi halde Pakistan'a ihanetin sözkonusu olduğunu ifade ettiler. Bengal Müslümanları yıllardır İslama bağlıydılar ve bunu o güne kadar hiçbir şekilde kanıtlamak zorunda kalmamışlardı. İslama bağlılığımızı Araplar gibi davranarak mı kanıtlayacaktık? Bu durum Bengal Müslümanları'nı bir çelişkiye sürükledi. "Kimlik bunalımı" adı altında, bizlere, özellikle de kadınlara yanlış bir kimlik aşılanmak istenmişti. Her türlü özgürluk düşüncesinden sıyrılmış bir kimlik.

Pakistanlı yöneticilerin Bengladeşli milliyetçileri bastırmak amacıyla dini kullanmaları Hintliler ve Müslümanlar arasında ayrılık yarattı. Müslüman kadınlar genel eğitim alamıyor ve hiçbir toplumsal etkinliğe, kültürel, politik harekete katılamıyorken, Hintli kadınlar bu tür ortamlarda bulunabiliyorlardı.

Genel olarak kadınların yaşam şartları Hintli ve Müslüman toplumlarda farklı olmamasına rağmen, Müslüman kadınların toplumsal hayatta görünmemeleri, Müslüman toplumun özellikle kadınlara daha fazla baskı uyguladığı görünümünü yarattı. Diğer yandan Müslüman kadınlar da İslamın en gelişmiş din olduğuna ve bir kadının istediğinden de fazla hakka sahip olduğuna inandırıldılar. Bu baskı Rokeya Sakhamat Hossain'in zincirleri kırma mücadelesine kadar sürdü. Bokeya 1880'de, Müslüman bir toplumda doğdu ve kadınlara yonelik ayrımcılığı bizzat yaşadı; bu duruma karşı düşüncelerini sert bir biçimde dile getirdi. Erkekler tarafından konulan kurallarını kadınları alçaltıcı olduğunu, erkeklerin kadınlara hükmetmek için dini alet ettiklerini söyledi. İngilizce yazdığı bir oyunda (Sultanın Düşü), erkeklerin eve kapatıldığı adil bir toplum konusunu işledi. Bangladeş'te daha önce bir takım kadın hareketleri olmakla beraber, Bokeya ile birlikte ilk defa feminist düşünce akımı başlamış oldu.

Bokeya Hindistan'ın bağımsızlığım kazanmak üzere olduğu ve ülkenin din yüzünden ikiye bolünmesine yakın bir zamanda, 1932'de öldü. Sonradan Bangladeş olarak adlandırılan ülke o amanlar Doğu Pakistan'dı. Batı ve Doğu Pakistan birbirinden uzaktı; iki taraf arasında bir takım sosyo-politik sorunlar vardı. Batı Pakistan, Doğu'yu kendine bağlamak için onların ne kadar Müslüman olduklarını kanıtlamalarını istiyordu ve bu baskı en çok kadınlara yansıdı. Sonuç olarak, Doğu Pakistanlılar hem dil hem de ekonomik ve kültürel alanlarda özerklik istediler. Kadınlar da Sufia Kemal'in önderliğinde bu harekete büyük katkıda bulundular. Sufia Kemal, her türlü demokratik harekete katılarak, bir süre sonra "halkın sesi" haline geldi. 1971 yılında başlayan ve 9 ay süren savaştan sonra Doğu Pakistan, Bangladeş adıyla bağımsız, demokratik, dinle yonetilmeyen ve sosyalist bir ülke olma yolundaki mücadeleden zaferle çıktı.

Yeni kurulan ülkede savaşın, özellikle de bundan en çok etkilenen kadınlar üzerindeki, izleri rehabilitasyon programları ile silinmeye çalışıldı. Uç buçuk yıl suren özgürlük döneminden sonra, 1975'de Şeyh Mujibur Rahman'ın öldürülmesiyle, Bangladeş tüm demokratik sistemi yıkan askeri bir yönetim altına girdi. Bu durum anti liberal, gerici, dinci gruplara geri dönüş yolunu açtı. Nihayet 1988'de askeri dıkta, Bangladeş'in ulusal dinini İslam olarak bildirdi. Böylece, bunca yıldır uğruna savaşılan tüm demokratik ve laik değerler yok olurken, eskisinden daha fanatik bir dini yönetim hakim oldu.

Bu durum kadın hareketlerine de bir kısıtlama getirdi ama kadınlar savaşmaya devam ederek bir takım yasal haklar elde ettiler. Örneğin 1983'de kadınlara yönelik şiddete karşı bir yasa çıkarıldı, aileyle ilgili...

Yine de dini kısıtlamalar içinde çalışmaları devam ettirmek yıpratıcı oluyordu. Bazı konular, fetva, taşlanma cezaları korkusuyla ve ölüm tehditleri yüzünden ele alınmıyordu bile. Kadınlar miras hakkı, mal edinme hakkı, şiddet, iş güvenliği konularında haksızlıklarla karşı karşıya kaldılar.

Bütün bunlara rağmen kadınlar haklarım aramaya devam ettiler. Kurulan değişik direniş grupları, dinin rolünü değiştirmek, gelişimci yönünü ortaya çıkarmak için gerek ulusal gerekse uluslararası platformlarda seslerini duyurmaya çalıştılar. Bunun yanı sıra, yoksulluk, bilinç yükseltme, yasal yardım ve toplumsal/kultürel özgürluk konularında da çalışmalarına devam ettiler.

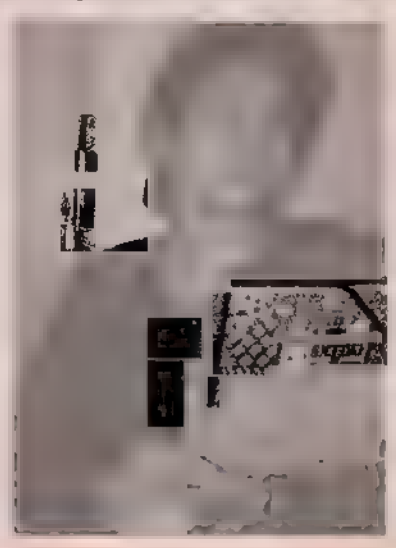

Bu yazı, daha önceki sayımızda yer verdiğimiz Sınır Ötesi Kadınlar Dayanışması toplantısında Bangladeş'li Sultana Kemal'in konuşmasından özetlenmiştir.

Bir kadının kendisinin ya da ailesinin siyasi görüşleri yüzünden tecavüze uğraması; zorla kısırlaştırılma, kürtaj, ya da zorla evlendirilme ve sünnet gibi özel olarak kadınlara yönelik zulümler, sığınma hakkı gerektiren insan hakları ihlalleridir.

TOGO, ABD

Sünnetten

undan iki yıl kadar önce on yedi yaşındaki Fauziya Kasinga kabilesinin yüzyıllardır geleneksel olarak kadınlara uyguladığı sünnetten kaçmak için ülkesi ğo'yu terk etti. Yakınları tarafından kendisinden lı bir adamla zorla evlendirilen Kasin- bir toren daha bekliyordu: Once sırtüs- , sonra iki yana açılmış bacaklarının şan kabile ihtiyarlarından bir kadın cinsel organının iç dudaklarını param- kemiğine kadar kesecekti.

elden aşağısı yaraları kapanıncaya ka- gün sıkıca bağlanacak, bağlar açıldığında artık kocası onunla cinsel ilişkide bulunma iznini almış olacaktı. Bu sünnet Togolu kadınların hemen hemen yarısına uygulanıyor. Amacı kadının cinselliğini evlilik üzerinden kontrol etmek.

Kız kardeşinin yardımıyla ABD'ye kaçmayı başaran Kasinga, 17 Aralık 1994'te New Jersey'deki Newark Uluslararası Havaalanı'ndaki vize memurlarından sünnetten korktuğu için sığınma hakkı istedi. Ağustos 1995'te Kasinga'nın sığınma talebi Philadelphia'da Yargıç Donald V. Ferlise tarafından reddedildi. Yargıcın kararının temyizden dönmesini beklerken Pennsylvania'daki York Hapishanesi'nde bir yıldan fazla kaldı, bu zamanın çoğunu da olağanüstü güvenlik bolümunde tel örgüler arkasında geçirdi. "ABD'nin insanları koruduğunu duymuştum. Fakat ben buraya korunmak için gelip ceza aldım" diyordu. Dava halka duyurulduktan sonra 24 Nisan 1996'da salıverildi. Artık iş "Göçmen Başvuru Kurulu/The Board of Immigration Appeals" BİA'ya kalmıştı. Kasinga'nın davasının sonucu, sünnetten kaçmak için sığınma talep eden diğer bütün kadınların da kaderini belirleyecekti.

1995'te ABD'ye 150 000 sığınma başvurusu oldu ve bunlardan yaklaşık 12 500'ü kabul edildi. Sığınma hakkı kazanmak için mültecilerin zulme uğramış ya da zulümden korkmak için "geçerli bir nedene" sahip olmaları gerekiyor. Ayrıca bu zulmü ırk, din, milliyet veya politik görüşleri ya da özel bir sosyal gruba aidiyetleri yüzünden görmüş olmaları gerekiyor.

Fakat son birkaç yıldır Birleşmiş Milletler, insan hakları savunucuları ve kadın grupları, toplu tecavüzler, bir kadının kendi ya da ailesinin siyasi görüşü yüzünden tecavüze uğraması, zorla kısırlaştırılma veya kürtaj, ayrıca zorla evlendirilme ve sünnet gibi özel olarak kadınlara yönelik zulümlerin sı-

kaçarken...

ğınma hakkı gerektiren insan hakları ihlalleri olduğunu savunuyorlar.

Kasinga'ya dek ABD'de üç kadın sünnet nedeniyle sığınma hakkı kazanmıştı, fakat uygulamada tutarhhk yoktu. Ağustos 1995'te Arlington'da iltica yargıcı Paul Nejelski Sierra Leoneli bir kadına zorla sünnet ettirildiği ve ülkesine geri dönerse siyasi faaliyetleri yüzünden zulüm göreceği için sığınma hakkı tanıdı. Yargıç Nejelski, yalnızca zorla sünnetin de sığınma için "insancıl bir neden" oluşturduğunu söyledi.

Buna karşılık Nisan 1995'te Baltimore yargıcı yine aym ülkeden bir kadının başvurusunu reddetmiş ve kadının "kadın" olduğu gerçeğini değiştiremeyeceğini, ama sünnet hakkındaki fikrini değiştirmek ve kabilesinin törelerine uymakta serbest olduğunu belirtmişti. Örnekler bununla da bitmiyordu:

• Mart 1994'te iki kızın sünnet edilmekten kurtarmaya çalışan Lydia Oluluro mücadeleyi kazandı ve Nijerya'ya sürgün kararı Seattle'h yargıç Kendall Warren tarafından bozuldu.

• Temmuz 1995'te sünnetten kaçan Somalili Soraye Mire'ye, California eyaletinde sığınma hakkı tanındı.

• Ağustos 1995'te Oklahoma'da iki Etiyopyalı kadının sığınma talebi reddedildi. Yargıç, "İğrenç" olmakla birlikte sünnetin "sosyal veya geleneksel ya da kültürel bir uygulama olup bir zulüm biçimi sayılamayacağını" söyledi.

• Eylül 1995'te sünnet tehdidi altındaki Ganalı bir kadının sığınma talebi New Jersey'de reddedildi. Halen cezaevinde bulunan kadın, Kasinga'nın yaptığı gibi davayı BIA'ya götürdü.

• Ekim 1995'te Arlington, Virginia'daki bir yetkili, çocukken zorla sünnet edilmiş, ülkelerine geri dönmeleri halinde kızının da zorla sünnet edilmesinden korkan Gambialı bir kadına sığınma hakkı tanıdı.

En nihayetinde, Kasinga'nın davası sonuçlandı ve BIA artık 19 yaşına gelmiş olan Fauziya'ya sığınma hakkı vermek için, "Yaşadığı toplumun adetleri çerçevesinde sünnet olacağım bilmesi ve bundan korkmasını" yeterli gördü. Sünneti kadınlara karşı zulüm kabul eden bu karar, bütün ABD yargıçları için bağlayıcı nitelikte. Karar ayrıca daha önce sünnet edilmiş kadınların da sığınma hakkı alabilme olasılığını açık tutuyor.

Ms.

FRANSA

Fildişi Sahili'nin Külkedisi

Akobe ülkesinin dışında yaşayıp yasal olmayan işlerde çalışan ve her türlü suistimale maruz kalan yoksul kadınların davasında bir simge oldu.

1983 yılında, henüz 18 yaşındayken Fildişi Sahilindeki köyünü bırakıp doktor olma umuduyla Fransa'ya giden Veronique Akobe, öğrenci vizesinin süresi dolup parası da bitince, okul harçlarını karşılayabilmek için çeşitli evlerde ev işçiliği yapmak zorunda kalmıştı. Cannes'da, işadamı Georges Scharr'm evinde çalışmaya başladı. 1987 yılında bir gece, 63 yaşındaki Scharr ve oğlu, Akobe'nin odasına girerek ellerini bağladılar. Her ikisi de genç kadına tecavüz ettiler ve zorla anal ilişkide bulundular. Aynı şey farklı zamanlarda iki kez daha tekrarlandı. Çaresizlik içindeki Akobe, bir gece odalarına girerek her ikisini de öldürdü. Irkçılığın ve cinsiyetçiliğin her yönünü bir kez daha ortaya koyan mahkeme sürecinin sonunda Akobe 20 yıl hapse mahkûm edildi. Benzer bir olay yaşayan Filipinli Saralı Balabagan için kadınların yürüttüğü uluslararası dayanışma kampanyası, Fransız feministlere cesaret verdi. Akobe'nin Cumhurbaşkanı Jacques Chirac tarafından Fransa'dan atılmamak koşuluyla affedilmesi talebiyle yurutulen kampanyada 90 bin imza toplandı ve 165 örgüt kampanyaya maddi destek sağladı. 3 Temmuz günü, süpriz bir kararla Akobe affedildi ve serbest bırakıldı. Akobe ülkesinin dışında yaşayıp yasal olmayan işlerde çalışan ve her türlü suistimale maruz kalan yoksul kadınların davasında bir simge oldu. Özgürlüğüne kavuşmasından bir hafta sonra, hapishanede olgunluk sınavı için hazırlanırken tanıştığı felsefe öğretmeni Jean-Jacques Le Devehat ile evlendi. Ne yazık ki Akobe'ye benzeyen milyonlarca kadın, gerçekleşen bu Külkedisi masalından çok uzaktalar.

Ms.

JAPONYA

"Büro kadınlığı"ndan istifa

Sasamoto yıllarca kariyer basamaklarının en altında kâğıtlarla boğuşup emir almaya devam ederken, kendi yaşındaki erkeklerin yönetici, bölüm şefi olmalarını içine sindirememiş.

Japonya'da çalışan kadınlara aşağılayıcı bir biçimde "büro kadınları" adı veriliyor. Çünkü onlar aym iş yerinde otuz yıl emek verseler de, çay servisi yapmaktan, fotokopi gibi kıvır zıvır işlerden, misafir ağırlama görevinden ve oğulları, giderek de torunları yaşındaki patronlardan kurtulamıyorlar. Ama Shiba Shinkin adlı bankada çalışan 54 yaşındaki Misono Sasamoto dokuz yıllık bir yasal mücadeleden sonra bu gidişe dur demeyi başardı. Sasamoto yıllarca kariyer basamaklarının en altında kağıtlarla boğuşup emir almaya devam ederken, kendi yaşındaki erkeklerin yönetici, bölüm şefi olmalarını içine sindirememiş. Ve sonuçta Tokyo Bolge Mahkemesi'nde açtığı davayı geçen ay kazanmış. Mahkeme bankada halen çalışmakta olan on bir kadına banka tarafından toplam 900.000 $ tazminat ödenmesine karar vermiş; gerekçe, cinsiyet ayrımcılığı.

Japonya'da 20 milyonun üzerinde kadın çalışıyor. Kadınlar işgücünün yüzde 40'ım oluşturuyorlar. Ne var ki 1995'de yapılan bir araştırmaya göre, Japonya'daki yöneticilerin yalnızca yuzde 4.2'si kadın. Kadınlar aym işi yapan erkeklerin aldıkları maaşın ortalama yüzde 62'sini alabiliyorlar. 1986 yılında kabul edilen Eşit İstihdam Yasası şirketler tarafından görmezden geliniyor. Ancak, Sasamoto'nun ve on kadın arkadaşının hukuki zaferi pek çok kadının önünü açacak gibi görünüyor.

Newsweek

Aida çocukluğumuzun, ilk gençliğimizin, gençliğimizin: inatçı bilinçaltılarımızın o güzel, o yürekten sesidir... Nedir bu kadının sırrı, nasıl ruhumuzun en dip odalarına nüfuz edebilmiş bu kadar? Hani küçüksemeyle karışık komik figürleyip gülüp geçtiğimiz bu kadının şarkılarından daha iyi hatırladığımız sözler var mı? Bam tellerimizi hâlâ hâlâ titreten onun yirmi yıl yirmi beş yıl önceki sözleri, sesi...

Rhode Island'da sevgilisevgili-sevgili Amerikalı arkadaşım Andrew'un arabasındayım. Pazar günü. Beni Newport'a gotürüp oradaki Amerikan zenginlerinin saray yavrularını, denizi, kayalıkları gösterecek. Pazar gezmesine çıkmak üzreyiz yani. Arabadan atlayıp "Yanımıza müzik almamışım," diye içeri koşuyor. Dönüyor, kaseti koyuyor. Bağıra bağıra o koca koca varsıl varsıl Amerikan yollarında şarkımızı söylüyoruz:

Seveceğim gezeceğim
Görürsün sana neler edeceğim
Bir yerine bin cezayla
Hakkından geleceğim senin.

Andrew AFS'yle Türkiye'ye gelip bir yıl Tarhan Koleji'nde "okumuş". Yani Beyoğlu'nun muhtelif pastane ve kahvelerinde sınıf arkadaşlarıyla oturup çançançan. Bu adam öyle bir cinfizz ki, bir yılda aksansız (en allamei cihan Amerikalılar dahi Türkçeyi Lorel Hardi dublajından öğrenmiş gibi konuşurlar allah için) inanılmaz bir Türkçe (şarkı sözleri, deyimler-terimler hepsi sular seller gibi) öğrenip geri dönmüş. Fakat memleketimizin sevgisi içine bir kurt gibi düşerek. Üniversiteyi bitirip don bu cennet vatana. Bir yıl Vakko'da epeyce itilip kakıldı. Çocuk en iyi okulunda Amerika'nın tasarım okumuş; burda kumaş bölümünün eşyalarını yerleştiriyorlar, berbat bir maaş falan. İşte İstanbul'daki o yılında tanıştık Andrew'la. Ben güzel Türkçemizi bu kadar zınk diye hatmetmesini Yahudiliğine de bağlamıyor değilim. Gittiğim lisede ne Amerikalı hocalar tanıdım, yirmi yedi yılda yedi kelimeyi zor bellemiş. Bir an durup düşündüm: Allahım Amerika'sında Rhode Island yollarında bu kadının, bu Ajda Pekkan'ın şarkılarını bağır çağır yanık kahır bize söyleten nedir Zeus aşkına? Nedır bu kadının sırrı, nasıl ruhumuzun en dip odalarına nüfuz edebilmiş bu kadar? Hani küçüksemeyle karışık komik figürleyip gülüp geçtiğimiz bu kadının şarkılarından daha iyi hatırladığımız sözler var mı? Bam tellerimizi hâlâ hâlâ titreten onun yirmi yıl, yirmi beş yıl önceki sözleri, sesi...

Bir kere geçmişimize en ince sinir tellerimizle bağlı tüm şarkıları. Buyrun size bir Ajda şarkısı anısı: On üç yaşlarmdayım. En sevgili arkadaşının annesi kocasından şüphelenmeye başlamış. Kokuyu almış: Başka bir kadın kokusu!! Adam doktor. Anne, adam hastaneden dönmeden muayenehanesine gizlice girip bir masanın altına saklanıyor. (Kadındaki sabra, azme ve rezaletlere karşı mangal yürekliliğe dıkkatinizi çekerim!) Evet, evet doktor ihanetçi koca sevgilisini odaya alıyor. Anne fırladığı gibi masanın altından! (Yani suç üstünün de eski tadı yok. Herşey çene çene çene şimdilerde.) Doktor babakoca bin özür, milyon pişmanlık - nedamet, nedamet..

Bu baskın yapan kadın Türkiye'de gördüğüm en güzel kadınlardan biridir. Nastasya Kinski yanında halt etsin. Doktor koca ise mütevazı bir öğretmen bayanla aşk yaşamakta. Kadın hem çok kaprisli, hem de zır deliydi ayrıca. Yani adamcık bir tath kâm almaya niyetlenmiş; hevesi kursağında kaldı. Barıştı bunlar. Fakat yaralı bir gurur, yaralı bir ceylana benzer: Ne etseniz ormandaki kan izlerini güneş doğunca gizleyemezsiniz. (Teşbihte hata olmaz malumunuz; ama bu teşbihimle özel bir teşbih büyük Ayı'sı falan haketmiyor muyum? Doruklara vardırdım gözlerinizin önünde bu işi- şahidimsiniz.)

Yani affetti affetmesine adamı, hatta Avrupa'ya gidip seks hayatlarını alevlendirebilmek için muhtelif filmler ve dergilerle dahi döndüler. Ama yine de cızır cızır cızır. Yani ben de bu ihaneti ağzından burnundan getiririm de, getiririm hesabı. Biz de iki yalaka satılmış çocuk olarak bu cadı kadının yanındaki haklı yerlerimizi aldık. (Ayşecik: Yuvanın bekçileri) Mesela üye oldukları kulüpte akşam yemeği yemişiz, arabalarında eve dönüyoruz. Basıyor kadın düğmemize, biz başlıyoruz sıtma gormemiş seslerimizle:

Görürsün sana neler edeceğim
Bir yerine bir cezayla

Hikâyenin sonu da hazindir. Doktor kalp krizi, by pass geçirdi. Çok kiloluydu. Gerçekten çok iyi yürekli, şeker bir adamdı. Rejim yapması gerekirken, sabah kahvaltıda bir kavanoz reçel filan yiyerek bir nevi intihar etti. Anne sonra daha da zıvanadan çıkıp kapandı. Şimdi çarşaflarla sokağa çıkıyormuş, Kıbrıslı o ünlü şeyhin müridiymiş vs.

Lisenin yatakhanesinde kırık kalplerimizle... Tabii o yaşta hormonlar insanın burnundan fışkırıyor; aşklar şiddetli yaşanıyor. Tüm hayatı kaplıyor; hem de nasıl. Yatakhanede çığlık çığlığa bağırıyorsunuz, yani şarkı soylemenin çok ötesinde- bağırlar yanık!

Kapı açık
Arkanı dön ve çık
İstenmiyorsun artık
Bir zamanlar sen de bana acımadın
Yalnız kaldım
Yıkılmadım AYAKTAYIM
Yaşadım YAŞIYORUM

Ajda çocukluğumuzun, ilk gençliğimizin, gençliğimizin; inatçı bilinçaltılarımızın o güzel, o yürekten sesidir. Babam evi terketmiş. Annemle kaldığı otele gidip "Babacığım, kocacığım: Evine Dön. Sensiz biz ne yaparız," numarasını yapacağız. (Bakınız: Yine Ayşecik filmleri) Gidip yapıyor, muvaffak da oluyoruz. Donüyor babam eve. Ama sonra İzmir'de bir iş alacak, bu sayede boşanacaklar. Evlilik çoktan kayalıklara oturmuş. Yine de sittin sene yeterince Ayşecik'lik (cikcikcik) edip yuvayı kurtaramamakla vallahi de billahi de suçladı ağır entel annem beni. Oku de Beavoirlar'ı, Sartrelar'ı, git Devrim İçin Hareket Tiyatrosu'na, Sinematek'e habire; sonra da mühendis kocayı elinde tut. Annem böyledir: Kurbandır, sütten çıkmış bahtsız melaikedir. Yani okkanın altına ben gitmedim değil yuvayı bir araya getirmedim diye. (Tabii göz önün-

Hiç bunları kendine de

de olan bendim. Beni suçlamayacak da kimi suçlayacak?).

Mesela bu tuhaf olaylar (yirmi seneden fazla olmuş olalı) hep Ajda şarkılarıyla üşüşurler kafanıza. Hem hâlâ içlenip utanıp sıkılıp yüzünüz kızarır bunları düşündükçe... Hem de o günleri: o içliköfte salyasümük ihtirastramvayı günleri geride, çok çok geride bıraktığınız için tanıdığınız tanımadığınız tüm tanrılara duacı olur, mumlar yakarsınız içinizden, içinizde.

Ajda'yı yazacağım ya; kafamda habire Ajda ve onun son şarkısı (klibi) "Eğlen Güzelim"le dolanırken Ayşe Düzkan'a rastlıyorum Taksim'de. "Ne kadın ne şarkılar," sohbetine dalıyoruz ayaküstü. Diyor ki "Bakıyorum, feministler ne zaman bir gece bir yere çıksak habire onun şarkılarını söylerken buluyoruz kendimizi; Hür Doğdum Hür Yaşarım, Seveceğim Gezeceğim, Kapı Açık Arkanı Dön ve Çık vs. vs. Hep onun şarkıları."

Kadın bilinçaltımızın bilinçsiz taş ustası. Farkında değil ama ne kaleler dikmiş bizler için. Helal olsun. Helal olsun sana Ajda. Kimse bu şarkıları yapamazdı. Kimse senin kadar içten söyleyemezdi. Helal olsun.

Hür doğdum hür yaşarım
Sana ne sana ne
Köle miyim sana ben
Sana ne sana ne
ZARARIM KENDİME
Sen bak kendi işine

Hani "Boş Sokak" şarkısı vardır:

Fakat ne yazık ki
Sokak boştu

Onu on yaşında çokçok içlenerek, gözlerim yaşararak dinlediğimi hatırlıyorum. Buyrun bakalım. On yaşında sana ne yazıyor allahaşkına, ister dolu olsun sokak ister boş. Çok küçükken girmişiz Ajda'nın şarkılarına. Ayşegül kitaplarını bitirip bu şarkılara girmişiz, çıkarabilene aşkolsun.

Yani şarkılardan, kendimizden bu kadar bahsettik de bu kadından, bu küllerinden habire habire yeniden doğan Türk malı tanrıçadan bahsetmeyecek miyiz? Çok reca ederim, hanımlar beyler. Bu konuya teşrif edelim biraz da.

Ajda'mn son kaseti hiç beğenilmemiş. "Eğlen Güzelim" de beğenilmemiş. Ajda televizyonda diyor ki: "Ne zaman yeni bir kaset yapsam, bunu mu yapmış denir." Haklı Ajda. Ben de "Eğlen Güzelim"i hiç beğenmemiştim, ama dinledikçe insanın dinleyesi geliyor. On yıl sonra içki sofralarında

Eğlen güzelim / Gününü gün et

diye bağırmayacağımız ne malum?

Bu klipte gençlerin arasında dolaşıyor bir hayalet gibi. Yok, hayalet gemide kaybolmuş bir star gibi. Sarı bukleli saçlar, Rita Hayworth'vari dekoltesi yerinde kadife tuvalet- bir içim su. Ama görmüş geçirmiş de yani. Genç adamlara şehvetliden ziyade, mustehzi bir yaklaşım içinde. Klibin sonu ömre bedel: Meğer köpeğini gezdirmiyormuymuş, gemiye dayanıp ya hayal görmüş, ya hatırlamış - orası muğlak. (Bıliyorsunuz şimdi kliplerde muğlaklık çok moda. Ben Borges'vari de diyorum bu üstün sanatsal çabala"ma"lara) O gençlerin arasında ne aradığını da aramızda çok konuşmadık değil. Ayşe Düzkan Ajda'nın bu züppe liseli çocukların hocası olduğunu, kendi liselerinde de çok gönül yakan böyle bir hoca olduğundan filan yola çıkarak, iddia etti. Bense Ajda'nın kafasında yaş mefhumu olmadığından "yaşıtlarıyla eğleniyor" atmosferi için bu yaş grubunu seçmekte hiçbir beis gormeyeceğini iddia ettim. Elçin Yahşi bence en doğru yorumu getirdi: Gençlerin mezuniyet balosuna davet edilen star rolünde Ajda. En doğrusu bu tabii: Nesilden nesile Ajda. Yılların (eskitemediği değil) yenilediği şarap!

Perihan Mağden

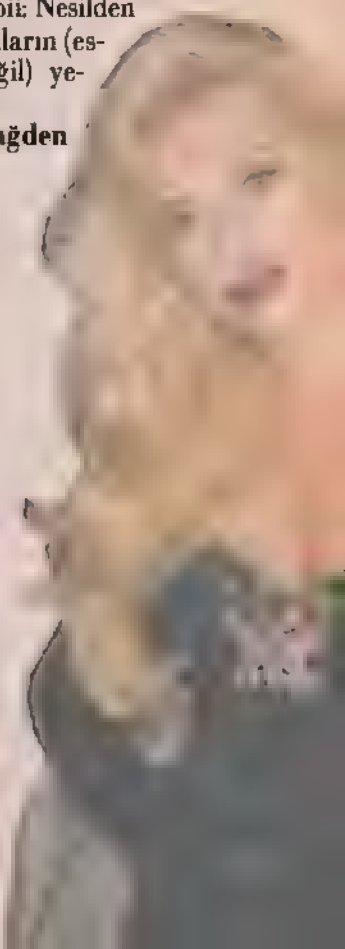

rt etmeğe değer mi?

Savaşçı prenses

> “Eski tanrıların, savaş ağalarının ve kralların yaşadığı bir zamanda, karışıklık içinde bir ülke kendisini kurtaracak bir kahramanın özlemiyle yanıp tutuşuyordu. Savaşın ateşiyle yoğrulmuş o güçlü prenses Zeyna'ydı.”

Eski zamanlara ait bir “meyhane”de erkekler, tıpkı bugün de olduğu gibi, nereye akıtacaklarını bilemedikleri bir enerji fazlası ve gürültüyle içmektedirler. Derken kapı açılır. Bir seksen boyunda, savaşçı kılığında bir kadın girer içeri. Bardaki erkeklerin gözlerine hain bir ışıltı yerleşir; aradıkları eğlence ayaklarına kadar gelmiştir. Zira yanlarından geçen kadınları poposunu ellemek suretiyle taciz etmek, erkek “eğlence” anlayışının binlerce yıllık ananevi baştacıdır (anlamaya çalışmayınız). Fakat “eğlence olayı”, bu kez sıkıntılı erkek kalabalığının beklediği gibi gelişmez. Savaşçı kılığındaki kadın poposuna bir şaplak indiren serseriyi tek yumrukta odanın öteki ucuna çiviler. Gözlerdeki ışıltı donuklaşırken erkekler bir kadından dayak yemekle ona saygı göstermek arasında hızlı bir tercih yaparlar: Bundan sonra O'na ve diğer kadın arkadaşlarına nazik ve saygılı davranılacaktır.

Uç çocuk köylerini işgalcilerden kurtaran kadın savaşçıdan hayranlıkla söz ederler: “O herifleri nasıl hakladığını gördün mü?” der bir oğlan O'nu taklit ederek.

Haftalardır ölümcül bir kadın Prometheus'u kurtarıyor, savaş tanrısı Ares'i yeniyor, yeraltına iniyor ve yine zaferle yeryüzüne dönüyor. Bu arada yoksul çiftçileri kölelikten, kadınları tecavüzcü erkek çetelerinden kurtarıyor. “Etraftaki kadınları itip kakmaktan çok mu hoşlanıyorsun?” diye soruyor bir tanesine. “Hadi bir de beni dene!”

Feminizmin ortaya çıkışından bu yana feministler böylesine geniş bir kültür hareketinin hayalim kuruyorlardı. Gelin görün ki, bu fantezinin tam olarak gerçekleştiğine neredeyse hiç tanık olamadık. Biyonik Kadın fazla gülümsüyordu. Cagney ve Lacey bile fazla “erkeksi” görünmekten çekmiyorlardı. Hıçbir kadın televizyon karakteri, ilk çağlara ait, fantezi ürünü erkek kahramanlara özgü güç ve güveni sergileyemiyordu. Şansımıza bunu beceren biri çıksa da, bu istisnai varlık, ekranların çok geçmeden yine bildik tamdık, hiçbir zaman kendinden emin olamayan, asabi kadın karakterlerle dolacağım biz seyircilerin kafasına kakarcasına tek bölümlük bir hikâyede son buluyordu...

...Ta ki Savaşçı Prenses ZEYNA gelinceye kadar: “Eski tanrıların, savaş ağalarının ve kralların yaşadığı bir zamanda, karışıklık içindeki bir ülke kendisini kurtaracak bir kahramanın özlemiyle yanıp tutuşuyordu. Savaşın ateşiyle yoğrulmuş o güçlü yaratık Prenses Zeyna'ydı.” Lucy Lawless'ın canlandırdığı bu acımasız savaşçı, eski dünyada güçsüzlerin, özellikle de kadınların, çocukların ve yoksulların koruyuculuğunu yapıyor. Tamamen dizinin yapımcıları tarafından uydurulmuş bu “Eski Yunan” kahramanı, neredeyse dünya üzerindeki bütün erkeklerden daha iyi dövüşmekten de geri kalmıyor. Ve gerçekten, ama gerçekten hoşlanmadığı sürece ki bu da pek nadiren mümkün oluyor, erkeklere gülümsemiyor.

Aslında Zeyna, Yunan efsanesi “Efsanevi Yolculuklar”ın popüler kahramanı Herkül'ün feminist ve ilerici kadın versiyonu. Fakat ilk başta kötü kalpli bir başrol karakteri olarak tasarlanmış. Dizinin yapımcısı Rob Tapert, Zeyna'yı yaratırken Hong Kong kült filmlerinin yıldızı Lin Ching Hsia'nın “The Bride With White Hair” ve “The Swordsman 1-2”de gibi filmlerde canlandırdığı “savaşçı kötü prenses” portresini temel aldıklarını söylüyor başlangıçta.

Zeyna konuk karakter olarak ilk kez Herkül'de göründüğünde, açgözlü bir ordunun başında sayısız köyü yağmalamış ve binlerce kişiyi katletmişti. Sadece vurgundan ve zulümden zevk alan biriydi. Kendi ailesi gibi çiftçi ailelerinin evlerini yakan Zeyna, böylesine güçlü bir savaş hanım ağası olduğu için “prenses” olarak anılıyordu.

Tapert'in projeyi sunduğu ve şu anda diziyi çeken stüdyo MCA TV, Zeyna karakterinin imajından hoşlanmadı. Tapert o günleri şöyle anlatıyor: “Stüdyo 'onu iyi bir karaktere dönüştürebilir misiniz?' diye sordu. Ben de 'sanırım dönüştürebiliriz, ama o kadar eğlenceli olmaz' dedim. Başlangıçta çok tereddüt etmeme rağmen ben bile değişiklikten memnunum. Zeyna'nın yazarları, kahramanlarının evrimini düzeyli bir ahlak tartışmasına dayandırdılar. Yaradılışları iyi değildi Zeyna. Ahlaki sorularla içtenlikle mücadele etmiş ve sonuçta kendi ahlaki güdülerine göre hareket etmeye karar vermiştir. Aslında dizinin en büyük keşfi kadın kahramanının yenilmezliği değil, içinde taşıdığı başkalarını korkutmak ve sömürmek arzusunu derinden farketmiş olmasıdır.

Zeyna sürekli en sevmediği yanlarıyla yüzleşir. Yaptığı vahşete tanık olmuş ve ondan korkan insanlarla karşılaşır sürekli. Ve tamamen değişmiş olmasına rağmen ahlaki mücadelesi hiç bitmeyen bir kahramandır Zeyna. Yalnızca bir sezonda Zeyna yayındaki en başarılı dizi oluverdi ve yüzde 11'lik izlenme rekoruyla *Sahil Güvenlik*'i de, *Uzay Yolu*'nu da geride bıraktı. Yapımcı Tapert, ilk başlarda yerel televizyonlardan hiçbirinin diziyi yayınlamak istemediğini, çünkü hiç kimsenin erkekleri doven bir kadın görmekten hoşlanacağına inanmadıklarını söylüyor: “Ama yanılıyorlardı.” Tapert ve yapım yardımcısı Sam Raimi, kariyerlerini *Darkman* filmindeki gibi fantezi erkek kahramanlar yaratarak yapmışlardı, fakat Tapert kadın kahraman üzerine kurulu bir fantezi hikâyesini de mutlaka denemek istiyordu. “Bence bütün kahramanlık hikâyelerinin belli bir temel formülü vardır” diyor Tapert. “Ve şimdiye kadar kimse bunu bir kadın kahramanla yapmayı denemedi. Ya da yapsalar bile, kahramanları kadın olduğu için mazeretler buldular.”

Zeyna erkeklerle dovuşuyor ve onlara hiç güleryüz göstermiyor. Ama yıktığı kurallar bunlarla sınırlı değil, bir de cinsellik var:

• Savaşçı Prenses'in bir erkek arkadaşı yok. Bugüne kadar pek çok erkek sevgili geçti elinden, yeri geldikçe Herkül de bunlara dahil oldu, ama hiçbiriyle kalıcı bir ilişki kurmadı. “Bu hiç olmayacak” diyor Tapert.

• Ayrıca Zeyna televizyon tarihinde siyah bir erkeği tutkuyla öpen ilk beyaz kadınlardan. Hem de defalarca. Çeşitli bölümlerde karşımıza çıkan siyah savaşçı Marcus'la aşk yaşıyor.

• Bu arada Tapert sürekli Zeyna'nın kadınlarla da ilişki kurma olasılığından söz ediyor. “İnsanlar bana sürekli Zeyna'nın cinsel eğilimini soruyor” diyor, “Özellikle de Gabrielle'le

Zeyna

Biraz Zeyna gibi olmakta bir fenalık yok

Televizyonda Zeyna'yı tesadüfen, ilk defa, belirsiz eski zamanlarda geçen filmlere meraktan, biraz da Pazar günü vakit bolluğundan seyrettim. Zeyna'yı o bölümde öne çıkan bir "kahraman" zannetmiştim. Sonra diziye adım veren bu kadın savaşçının "esas kahraman" olduğunu anladım. Denk düşürdüğüm zamanlar, beğenip eğlenerek seyreder oldum. Eşle dostla konuşurken anladığım benim çevremdeki yetişkin erkek-kadınlardan ziyade çocuklar izliyor bu diziyi. Zeyna'yı güzel bulan pek az erkek var, yine benim çevremde. Birisinin dedikleri hoşuma gitti, gazetedeki fotoğrafını gösterip, şuna baksana güzel değil mi diye sorduğumda, "orda yere doğru bakıyor, kafasını kaldırdı mı gözleri insanı delip geçer onun," dedi. Ah! Kadınların aklını başından alan akıl-kuvvet-iktidar ifadesi delici bakışlar! Erkeklerde ne arzu, ne hayranlık; olsa olsa, yolunu bu kadınlardan uzak tutma etkisi yaratıyor, hele bu bakışlara boyun eğdirme ihtimali Zeyna'daki gibi hiç yoksa.

Şimdi bu Zeyna güzel mi-çirkin mi konusu, film kahramanının rolüyle birlikte düşünülüyor. İri yarı Rus kadınlarının, ülkemiz erkeklerinden gördüğü cinsel ilgi, bu fiziğin bizde tutulduğunu gösteriyor. Kılıcım, narasını, tek başına sahip olduğu iddiaları bir yana atmış bir Zeyna'nın erkeksi bulunmayacağını sanıyorum. Kadınların Zeyna'yı güzel bulmamalarını ise, hele akıllılarsa, kendilerini bağırtkan bir savaşçıyla benzeştirmeye niyetlerinin olmamasına bağlıyorum.

Ben Zeyna'yı bir çok manada beğeniyorum. Bir bölümde, başında bir çok bela ve düşman tehdidi olan bir köyü, kahramanımız başkalarıyla işbirliği yaparak, sezgilerini kullanarak ama esasen çata-çat kavga ederek kurtarmıştı. Artık köy ahalisinden ayrılma zamanı gelmiştir. Köyden, üç çocuğu olan, her an çocuklarıyla beraber, munis yüzlü, yakışıklı, sarışın, dul bir adam Zeyna'ya gönül düşürmüştü. Zeyna da ondan muhabbetini esirgemiyordu. Neyse çocuklar ve adam kadının gözlerinin içine bakıyor, çocukların gözlerinde bir üvey anne adayına değil, hayallerini süsleyen bir kahramana yönelmiş bir hayranlık ve beraber olma arzusu var. Adamsa Zeyna'yı her manada beğeniyor ve ama onunla hiç bir savaşçılık rekabeti havasında değil. O sağlam, dürüst, çocuklarına, toprağına bağlı ve daha önce belirttiğim gibi yakışıklı bir erkek. Prenses'le "aşık atmaya" merakı yok, ona "âşık". Zeyna da ilgisiz değil ama duramaz, onu bekleyen dağlar, yollar, kurtarılacak insanlar var. Atma atlayıp biraz üzgün gidiyor, adam ve çocuklar onu anlıyorlar. Bu bölüm beni elimde çay, kafamda hayaller ve düşüncelerle terk edip gidiyor. Ben bu kadının en çok kendinden emin olmasına hayranım. Kadın azimli, kararlı. "Rambo"lar, "Conan"lar gibi kararlı, fakat deri elbiselerini bir tarafa bırakırsak, iri-yarı, sağlığı, neşesi yerinde, geniş, beyaz bağrı, uzun siyah saçları, mavi gözleriyle, ailesinden olsa insana güven verecek bir abla, bir yenge diye de düşünmek mümkün Prenses Zeyna'yı. İri, beyaz, kuzeyli bir kadın en nihayetinde ve Van Damme, Shwarzeneger vs. gibi fazla şişirilmiş kasları yok.

Neyse, gayet iyi kavga ediyor Zeyna, kuvvetli kadın. Kavgadaki başarısı, kaba güçten ziyade, kadın kurtuluş hareketi sonrası yıllarda kadınlar arasında popüler olan dövüş tekniklerinden ilham almış. Gerçi TV'de birçok filmde dövüş sporlarında usta kadınlar görmüştüm. Onlar da rujları, saçları, seksapelleri yerinde bir halde, bazı kötülere gerekli dersleri veriyorlardı. Ama onlar sadece filme serpiştirilmiş kişilerdi, "esas" değildiler. Hadi "esas kahraman" olmasınlar, bir şey daha eksikti onlarda. Saygı uyandırmıyorlardı. Oysa Zeyna öyle mi, kendisiyle ve başkalarıyla ahlaken de hesaplaşıp duran birisi. Bizim Malkoçoğlu-Karaoğlan edebiyatındaki gibi millet-din sokuşturmaları da yapmıyor pek. Belirsiz bir zamanda, dünyada iyilik, güzellik, adalet için dolanıp duran bu kadındaki bağımsızlık da hoşa gidici.

Ben gençken, kılıç-tabanca gibi şeyler daha popülerdi. Bir ülkenin başka bir ülkeye karşı silahlı tabancalı direnmesi, bir grup kahramanın kendi ülkelerinin kaderini değiştirmek için icraatta bulunmaları fikri yadırganmaz, desteklenirdi. Bugün birkaçımız, yarın hepimiz istemediğimiz düzene karşı çıkarsak yerine yeni ve daha iyisini koyabiliriz diye akıl yürütülürdü. Şimdi bu fikirlere hemen, "Ama biz şiddete karşı olmalıyız," diye yekten sırt çevriliyor. Tamam, muzaffer yeni kahramanların şiddeti, yeni mağdurlar yaratıyor, ama dövüş sporlarında bu kadar mucizevi bir ustalık, yalnızlığa karşı bu kadar kayıtsızlık, ev-bark-döl gibi şeylere bu kesinlikte yüz çevirme gerçek hayatta mümkün olmasa da. biraz daha "Zeyna" gibi olmakta, korkusuz, ateşli, savaşçılara ara sıra özenmekte fayda yok mu?

Yaşımı başımı almış bir kadın olarak, tapılacak bir kahramana ihtiyacım yok, fakat kızım olsa onun hayranlığının "Prenses Zeyna"ya yönelmesinden hiç rahatsız olmazdım. Ne emperyalist, ne CIA ajanı, ne şovenist üstelik en önemlisi kadın.

Handan Koç

arasındaki ilişkiyi. Ben de onlara Zeyna'nın hayatı boyunca pek çok sevgilisi olduğunu ve artık duygularını kontrol etmeye çalıştığını söylüyorum." Fazlasıyla "manalı" bir açıklama, ama bir reddediş olmadığı da kesin. Tapert, dizinin eşcinsel kadınların gözdesi haline geldiğini, hatta kimi lezbiyen barlarında (birçok kadın hapishanesinde olduğu gibi) özel "Zeyna izleme" geceleri düzenlendiğini söylüyor gururla. "İlk başlarda stüdyo bana karşı çıktı, çünkü kimsenin Zeyna ve Gabrielle'i lezbiyenler olarak algılanmadığından emin olmak istiyorlardı." Görünüşe bakılırsa, yapımcı onların bu taleplerini fazla kafaya takmamış.

Dizinin Web sitesinde erkek ve kadın izleyiciler, ilk bölümde zorla evlendirilmekten kurtardığı Gabrielle ile Zeyna arasında "algıladıkları" cinsel ilişkiyi destekliyorlar. O ilk bölümden bu yana ikili hiç ayrılmıyor. Cesur ama savaşmaktan pek anlamayan ve daha çok hikâyeler anlatan Gabrielle, kik-boks ustası arkadaşının kadınsı yanını temsil ediyor. (Dizi ilerledikçe Gabrielle, Zeyna'nın hamiliğinde kendini savunmayı öğreniyor. Sezonun son bölümünde, kendi köyünün insanlarına emperyalist bir orduya karşı koymak için liderlik ediyor.)

Zeyna ile Gabrielle'in arkadaşlığı sıkı bir dostluğa dayanıyor. Birbirleri için hayatlarını tehlikeye atıyorlar, erkekler için birbirlerini terk etmeyi reddediyorlar ve Zeyna'nın Gabrielle'i tehlikeli işlere bulaştırmak istememesi gibi, "İhşkide başgösteren sorunlarla" uğraşıyorlar. Sürekli bir imaya rağmen, iki kadın asla erkeklerle olduğu gibi açıkça yaşamıyor cinselliği. (Zeyna'nın cinsel yönden aktif konumuna karşılık Gabrielle bir bakire, ancak bu ne üstün ne de aşağılık bir statü getirmiyor ona.) Eğer âşıklarsa bile, bu Batman'le Bobin'in aşkı kadar gizli.

Zeyna'nın lezbiyen mi yoksa heteroseksüel mi olduğu bir yana, Eski Yunan'da geçen bir dizide hiçbir karakterin açıkça gay ya da lezbiyen ilişkisi olmaması da tuhaf. "Bunu yazarlara söyledim, ama çok dikkatli olmak zorundaydım" diyor Tapert, "Biz insanları, özellikle çocukları diziden uzaklaştırmak istemiyoruz."

Zeyna cinselliğe yaklaşımıyla kuralları yıkarken, macera filmlerinin vazgeçilmez temasını da ihmal etmiyor: şiddet. Fakat bunun bile ilerici bir cilası var. Hothead Paisan gibi kimi feminist fantezi karakterlerin aksine, Savaşçı Prenses Zeyna ve bazı bölümlerde birlikte oynadığı Herkül, bir intikam durumu olmadıkça asla saldırmıyorlar. Çarpışmadan sonra düşmanlarının yaralarına bakıyorlar ve yalnızca kendilerini savunmak için öldürüyorlar.

Zeyna tam anlamıyla bir politika aracı değil, ama çoğu zaman *Spartacus*, *Amerikan Gladyatörleri* ve *Mad Max*'in karışımı gibi görünen hoş bir dizi film. Dizinin şiddeti romantize

> "Eski tanrıların, savaş ağalarının ve kralların yaşadığı bir zamanda, karışıklık içinde bir ülke kendisini kurtaracak bir kahramanın özlemiyle yanıp tutuşuyordu. Savaşın ateşiyle yoğrulmuş o güçlü prenses Zeyna'ydı."

etmediğini söylemek çok doğru olmaz. Bu şiddetin büyük bölümü, kahramanımızın sömürgecilere ve tecavüzcülere savurduğu yumruk ve tekmelerden oluşuyor. Ahlaki mücadele fantezilerini, kafa koparma ve insanları yerlerde süründürme fantezilerden ayırmak neredeyse imkânsız. Fakat Zeyna ve yaratıcıları en azından bunu başarmak için çok uğraşıyorlar.

Eşcinsel çağrışımlı diyaloglara ve dizinin diğer tüm sürprizlerine bir de her iki cinsten genç yetişkinler arasındaki popülerliğini ekleyin şimdi. Tapert'a göre dizinin en sadık izleyicileri 18-34 yaş arası kadın ve erkekler. Bu hemen hemen Herkül'ün izleyici profilinin aynısı. Tek fark, Herkül çocuklar tarafından daha çok seviliyor. "Herkül 4-6 yaş grubu oyuncak müşterisi çocuklar arasında daha çok izleyici buluyor" diyor Tapert, "Zeyna'nın izleyici kitlesi ise daha yaşlı ve muhtemelen daha çağdaş." Tapert bunun nedeni hakkında fazla yorum yapmak istemiyor. Erkek çocuklar bir kadın savaşçı görmek istemiyorlar mı? Çocuk programları yapımcıları arasındaki yaygın kanıya göre, erkek çocuklar kadın liderlerden hoşlanmıyor, kız çocuklarıysa hem erkek hem de kadın kahramanları izliyor. Aslında bu saptamalar Türkiye'ye pek uymuyor. Çünkü Zeyna yayınlanmaya başladığında, önce çocuklar tarafından keşfedildi ve kısa sürede hem erkek hem kız çocukların sevgilisi haline geldi.

Araştırmalara bakılırsa dizinin izleyici profilinde pek varlık gösteremiyorlar ama, oyuncu Lucy Lawless'a yüzlerce hayranlık mektubu göndermekten de geri kalmıyorlar. Kimler mi; genç kızlar tabii ki! Dizinin çekimlerinin de yürütüldüğü Yeni Zelanda, Ackland'm yerlisi olan Lawless dehşete kapıldığını söylüyor: "Bu kadar güçlü birini görmenin ne kadar cesaret verici olduğunu yazıyorlar. Genellikle çok genç kızlar bunlar. Zeyna kostümleri giymiş yüzlerce küçük kızın fotoğrafı var bende." Tapert, 5 ve 6 yaşlarında iki kızkardeşin Lawless'a gönderdiği mektubu anlatıyor: "Gerçek isimlerini kullanmak istemiyorlar. Sadece Zeyna diye çağırılmak istiyorlar."

Fakat Lawless Zeyna'nın feminist bir film olup olmadığı sorusuna temkinli yaklaşıyor: "Hayır, bence değil! Peki... evet, öyle. Ama erkek düşmanı değil! Sanırım kadınlıkları tarafından kısıtlandıklarını düşünmeyen kadınları anlattığı için feminist sayılabilir. Kişisel olarak ben hiçbir zaman sırça köşklere, kadınlığını yüzünden engellendiğime inanmadım. Ama kadınlar filmden güç alıyorlarsa, buna feminizm denebilir. Yine de erkek katili değiliz!"

Lawless feminist olmadığım söylemesine rağmen, feministlerin kendisiyle özdeşleşmelerini yadırgamıyor: "Çünkü ben, onların erkek egemen olduğunu düşündükleri bu dünyada savunmasız değilim... hayır, sanırım erkek egemen olan bu dünyada demeliyim, ama benim ülkemde (Yeni Zelanda) kendi korkuları dışında kadınları engelleyen hiçbir şey yok."

Lawless çocukluğunda hiç Zeyna gibi kadın bir kahraman özlemi duymadığını söylüyor: "Hayatımdaki eksikliğini hiç farketmedim". Neyse ki, iyi bir oyuncu Lawless...

Atletik olma konusunda da Zeyna'yla pek uyuşmuyorlar. Bol için yapması gereken fiziksel antrenmanlardan hiç hoşlanmıyor. "Bir derece profesyonellik kazanıncaya kadar antrenman yaptım. Yine de başladığımda ümitsiz bir haldeydim." Sık sık yaptığı ağırlık çahşmaları yüzünden sırtını incittiğini söylüyor Lawless. Gereği kadar vurgulanmış göğüs dekoltesiyle kolsuz deri kostümü için "müthiş bir şey" diyor: "Auckland'da kışlar çok soğuk oluyor ve düşünün, siz bacaklarınızı açıkta bırakan bu dar kostümle rüzgâra karşı ormanda koşuyorsunuz. Sürekli rahatsızlık içinde olmak bazen insanı ağlatıyor, özellikle de işiniz kahrolası kung fu yapmaksa."

Tabii bir filmden hem çalışanlar için elverişli ortam, hem de politize bir yıldız oyuncu gibi çok fazla şey beklememek lazım. Kaldı ki bu dizi, işin içine Amazonlar'ı da katarak (Gabrielle Amazon Kraliçesi'nin de katıldığı gizemli bir bağlılık töreninden sonra onurlu bir Amazon oluyor) ve *İlyada*'ya feminist bir son yaratarak (Zeyna Truvah Helen'e sorar: "Ne yapmak istiyorsun?" Helen: "Bunu daha önce bana hiç kimse sormadı!") elinden geleni yaptı zaten.

Cinselliğin cazibesi de kuşkusuz insanları bu diziyi izlemeye iten nedenlerden biri. "Filmdeki herşey seksi" diyor Lawless, "Çünkü o enerjiye, karizmaya ve özgüvene sahip. Biz insanları monotonluktan kurtarmak istiyoruz." Kimileri de Zeyna'nın uzun bacaklarına, dar ve seksi kostümüne bakıp feminist kahraman numarasıyla yine aynı sömürünün yapıldığını düşünüyor.

Bu dizi Zeyna'yı cinsel bir metaya mı dönüştürüyor? Öyle bile olsa, fark eder mi? Muhtemelen bunun yanıtı metalaştırmaktan ne anladığınıza bakıyor. Tapert, kadınlarla erkeklerin İnternet aracılığıyla Zeyna'nın kimin kahramanı olduğunu tartıştıklarını belirtiyor: "Zeyna kadınların kahramanı mı, yoksa erkeklere ait bir kahraman ve seks sembolü mü?"

Erkeklerin feminist bir kahramanı cinsel obje olarak görmesi bizleri rahatsız edebilir. Ancak şimdiye kadar Zeyna'nın cinselliğine tacizkâr yaklaşımlara pek rastlamadık dizide. Burada Herkül'ün yıldızı Kevin Sorbo'nun da vücudunu en az Lawless kadar sergilediğini hatırlatmakta fayda var. "Hem eşcinsellerden hem de heteroseksüellerden aldığımız değerlendirmelere göre, insanlar Kevin'in üstünü çıkarmasından çok hoşlanıyor" diyor Tapert. Ayrıca Zeyna hayranı erkekler cinsel çekicilikten başka nedenlerle de motive olabilirler. Bunu da göz önüne almak lazım, değil mi yani? Çoğu kadın hayranı Zeyna'nın bedenine duyduğu beğeniyle feminizmine duyduğu beğeniyi birleştirmeyi becerebiliyor. Acaba erkeklerin de aynı şeyi yapabildiğini görmek neden bu kadar zor? (Neden, neden, neden???)

Sonuçta, sapına kadar erkek olanlar Zeyna'yı erotik buluyorlarsa eğer, bu erotizme bakışlarının değiştiğine işaret edebilir. Herkül de, Zeyna da zaman zaman kadınların erkekler üzerindeki cinsel egemenliğine gizli göndermeler yapıyorlar (Yunan mitolojisinin güçlü yarışçısı Atalanta, Herkül'ün bir bölümünde devasa kahramanı havaya kaldırıp şöyle der: "Kızınca çok güzel görünüyorsun!"). Ayrıca diziyi izleyen erkeklerin, hizmet etmeyi reddeden ya da çok güçlü ve cesur bir kadına karşı heyecan duyuyor olmaları da kuvvetle muhtemel. "Zeyna ince yapılı ve silikonlu kadın imajına hiç uygun düşmüyor" diyor Tapert, "O, geniş omuzları, geniş kalçası ve kalın bacaklarıyla kocaman bir kadın."

İnsanın kanını donduran savaş çığlığını da unutmamak lazım...

Ms.'ten derleyen: Yeşim

ajanda

GÖSTERİ

• 6 Şubat Perşembe, 12.30
Laser-disc'ten pop konseri "Diana Ross Live" 'The Lady Sings Jazz and Blues'

• 27 Şubat Perşembe, 12.30
"Lady Day" 'The Many Faces of Billie Holiday' Video'dan caz.
Dünyanın en güzel şarkı söyleyen kadınlarından biri olan Billie Holiday'in hayatını anlatan bu belgesel, nadir konser kayıtlarını da içeriyor.
Aksanat, Zambak Sokak, İstiklâl Caddesi, İstanbul.

ETKİNLİK

• "Çocuklarımız Canımız Ama Malımız Değil" Toplantıları
4 Şubat Sah, 17.00
"Aile İçi Cinsel İlişki-Ensest"
18 Şubat Sah, 17.00
"Çocuk İstismarında Hekim Yaklaşımı"
Çocuğu İstismardan Koruma ve Rehabilitasyon Derneği'nin işbirliği ile Pimapen Kültürevi
Nişantaşı Ihlamur Yolu, 1/1, Daire 6, Nişantaşı, İstanbul.

GEZİ

• **Tempo Tur**
Pazar gezileri
2 Şubat Konya Selçuklu başkenti,
Ilgaz Dağı Kayak Gezisi, Çubuk Karagöl yürüyüşü ve Termal havuzda yüzme,
15 Şubat Beypazarı Ayaş gezisi,
16 Şubat Ilgaz Dağı kayak gezisi,
23 Şubat Aluçdağı yürüyüşü.
Tel: 0312.428 20 96.

• **Gezievi**
Günübirlik geziler
2 Şubat Pazar, Kara Murat Gölü,
Adapazarı,
9 Şubat Pazar, Şahinkaya, Sapanca,
16 Şubat Pazar, Ballıkayalar, Gebze,
Abant, Bolu Dağı, Kartopu Şenliği,
23 Şubat Pazar, Menekşe Yaylası, İzmit.

Şeker Bayramı gezileri
7-11 Şubat, Bafa Gölü, Ionia,
Fethiye, Kelebekler Vadisi, Safranbolu, Amasra, Ilgaz,
8-11 Şubat, Pamukkale, Aphrodisias.

Haftasonu gezisi
22-23 Şubat İznik, Sansarak.
Tel: 0212/ 245 50 86, 245 34 98, 251 18 21.

• **Fotoğrafevi**
Pazar Yürüyüşleri
2 Şubat Süluklüköy,
16 Şubat Velideresi,
23 Şubat Aytepe.

Şeker Bayramı Gezileri
7-11 Şubat
Olimpos, Kapadokya.

Fatih Akbaş / FOTOĞRAFEVİ

PANO

• **Kitaplı Kahve**'de
3, 4, 5 Şubat'ta ucuz kitap günleri.
Adres: Büyükparmakkapı Sokak, 5/3, Beyoğlu.
Tel. 0212.243 26 95.

• Tatil yapmak için yaz aylarını beklemek istemiyorsanız ya da şöyle kafa dinlemek için bir yerlere kaçmak istiyorsanız Çanakkale Küçükkuyu'da kadınların işlettiği **Ege Motel** sizin için ideal bir seçim olabilir. Bahçe içinde, meyve ağaçlarının arasında ve hemen deniz kıyısında, sessiz, sakin bir yer. Tel. 0286. 752 56 96.

• Hasta bir kadının işlerini yapmak üzere, gece yatılı kalacak yardımcı aranıyor.
Haftada bir gün izin.
Müracaatlar *Pazartesi*'ye.

Antonia'nın Yazgısı

Kadınlar bunu hep yapıyor

Hayatı yaşamak ve sonunda da ölmeye karar vermek. İşte filmin özeti. Aslında filmin özgün ismi sadece *Antonia.* Her nedense *Antonia'nın Yazgısı* diye çevirmişler ve hiç iyi etmemişler. Çünkü film bütünüyle yazgıya karşı bir film. Yaşamını da ölümünü de seçen bir kadının öyküsü. Babaannem de öyle yapmıştı. Hayatı, yaşamayı seven, istediklerini gerçekleştirmek için her şeyi yapan, yaptıran bir kadındı. En son, köydeki evinin yaptırılmasını ve bu evde çok sevdiği torununun sünnet düğününü görmek istiyordu. Ondan sonra... Ondan sonrası yoktu. "Babaanne, Mehmet'in nişanı var, düğünü var, hem onun çocuklarını da görürsün belki" derdik ama o, hiç umursamaz omzunu silkerdi. Gerek yok der gibi. Gerçekten de köydeki evin inşaatı bitti, Mehmet'in sünnet düğünü yapıldı ve babaannem yatağa yattı, ama yalnızca bir gün yattı, herkese "hakkınızı helal edin" dedi, gözlerini kapattı. Kadınlar galiba bunu hep yapıyor. Antonia da yaşıyor, istediğini yapıyor ve sonunda ölmeye karar veriyor. Film de bu noktada başlıyor. Antonia'nın kendi hayatını hatırlamasını izliyoruz. Kızıyla birlikte köye gelişi, köyde olup bitenler, ilginç kişilikler, tutucu bir ortamda erkek egemen anlayışın boyutları ve genç kadınla kızının kendilerini kabul ettirişleri, yaşamları. Ama en güzeli de yürüyüşleri. Antonia'nın bir yürüyüşü var ki görmeye değer; işte kendine güven, işte kişilik sahibi olmanın dışa vurumu diyorsunuz. Çoğu eleştirmenin tanımıyla, "Şiir gibi bir film,". Hollanda'nın küçük bir taşra kasabasında yaşayan Antonia'nın 50 yıllık hayatına tanık oluyorsunuz. Sıkılmadan. Ölümle dalga geçiliyor, din tartışılıyor ve "Hayatı yaşamak gerek" deniyor. Ayrıca enginar yemeği tarif ederken cinselliği hatırlatabilmek de önemli öyle değil mi? Bunu da ancak bir kadın yapabilir.

1996 En İyi Yabancı Film Oscar'ını kazanan filmin yönetmeni Marleen Gorris, Hollandalı bir feminist. İlk iki filminde *A Question of Silence* (1982), *Broken Miror* (1984) kurban kadınları konu alan yönetmen, *Antonia'nın Yazgısı* için "Tümüyle erkeklerden bağımsız kendi başlarına yaşayan kadınların öyküsü. Yani ütopik bir öykü, bir peri masalı sözkonusu" diyor. Bir de şöyle bir açıklaması var: "Kadınlarla ilgili film yaptığımızda hemen feminist deniliyor. Ben zaten feminist olduğum için aldırmıyorum, ama bu yanlış bir algılama biçimi." Çok haklı. Mesela on iki yaşındaki torunu tecavüze uğrayan Antonia elinde silahla, suçlunun karşısına dikildiği zaman, o silahı kullanmıyor, bağırıyor, çağırıyor, adama lanet yağdırıyor, ama silahı kullanmıyor. Babaannem olsa öyle yapmazdı. Silahı ateşlemekte hiç tereddüt etmezdi. Eminim.

asuman

Bıyıksız Hikâyeler

"Biz Bıyıksızlar" dan bir bıyıksızın daha kitabı çıktı. Gülay Batur karikatürlerini *Bıyıksız Hikâyeler*'de topladı. On sekiz yaşında ilk kez Mikropta çizmeye başlayan Batur, *Gırgır*, *Fırt* ve *Hıbır* dergilerinde çalıştı. Şimdi *Gırgır*'da. Hayatı, kadınların gözüyle, kadınların duygularıyla aktarıyor. En çok erkekleri, aşklarımızı, işlerimizi, çocuklarımızı, cinselliğimizi çiziyor. Kısacası yaşadıklarımızı gülerek yeniden yaşatıyor bize.

İletişim Yayınları,
Çizgiler Dizisi.

14 Şubat mübarek Sevgililer Günü bütün kadınlara hayırlı olsun!

"Aşkı beslediğiniz sürece yaşadığını düşünüyorum, değer verdikçe büyüyor. Kadınlar galiba daha duyarlı bu konuda, daha çok sahip çıkıyorlar, aşkı dünyanın merkezi haline getiriyorlar, sevdiği insana her şey oluyor. Erkekler içinse aşk var ama başka şeyler de var. Kadınlar onun için hüsrana uğruyor."

Türkan Şoray

(CafePazar)

PAZARTESİ

Kadınlara Mahsus Gazete
(Aylık kadın dergisi)
Sahibi: Kadın Kültür İletişim Vakfı
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Filiz Koçali

Her gün büroda olanlar: (Yazı Kurulu)
Asuman Bayrak, Ayşe Düzkan, Filiz Koçali, Nesrin Tura. **(Görsel Yönetmen)** Semra Emre. **(Arşiv)** Ayşegül Ulus **(Halkla İlişkiler)** AşkımTekgül.
Sadece Pazartesi Günü Gelenler: (Yayın Kurulu)
Beril Eyüboğlu, Fadime Gök, Filiz Kerestecioğlu, Füsun Özlen, Gülnur Savran, Handan Koç, Meltem Ahıska, Minu İnkaya, Nermin Coşkun, Nurai Yasin, Tüten Ateş, Yaprak Zihnioğlu.
Almanya Temsilcisi: Hülya Eralp

Günü saati belli olmayanlar (Çizerler): Ayşen Baloğlu, Feyhan Güver, Ramize Erer, Semra Can. **(İllüstratör):** Rana Mermertaş.
Adres: Şehit Muhtar Caddesi, 60/5, Talimhane, Taksim, İstanbul.
Tel: (0212) 256 28 59, 256 98 14-15
Ankara Büro: Konur 2 Sokak, 53/10.
Tel: (0312) 419 09 95
Baskı: Özer yayıncılık Ltd. Şti., Hadımköy, İstanbul.
Dağıtım: Bir-Yay.